

**Fylkesmannen
i Buskerud**

Tilstandsrapport 2009

Innledning

Denne rapporten gir et bilde av nåsituasjonen og utviklingstrekk for kommunene i Buskerud. Rapporten viser også til nasjonale mål og prioriteringer, men gir ikke noe fullstendig bilde av hvilke forventninger og krav sentrale myndigheter og innbyggerne stiller til kommunesektoren. Imidlertid vil rapporten gi et bidrag til forståelsen av de utfordringer kommunene vil møte.

Kommunesektoren står overfor mange utfordringer og det har de siste årene vært stort fokus på omstilling og fornying. Gjennom samarbeid forsøker kommunene også å løse noen av sine utfordringer. Det har i denne forbindelse også blitt stilt skjønnsmidler til disposisjon for kommunene fra Fylkesmannens side.

Fylkesmannen håper at rapporten vil være et godt grunnlag både for dialog med kommunene og tilbakemeldinger til departementet om situasjonen i fylket.

Rapporten er basert på kommunenes rapportering til SSB (Statistisk Sentralbyrå), foreløpige KOSTRA-tall pr. 16. mars 2009. Rapporten bygger på kommunenes egne tall, men det kan likevel være mulighet for feilkilder i det tallmaterialet som vi har tatt utgangspunkt i. Sigdal kommune har ikke kommet med i den første rapporteringen.

Den internasjonale finanskrisen

Uroen i finansmarkedene ble utløst i august 2007, av økende mislighold og tap på såkalte subprimelån i det amerikanske boliglånsmarkedet. Eskaleringen av finansuroen i september 2008 innebar at situasjonen etter hvert fremsto som kritisk. Dette har skapt usikre tider i internasjonal økonomi. Finansmarkedene verden over er preget av uro. Ingen vet hvor lenge uroen vil vare eller hvor alvorlige konsekvenser den vil medføre for den økonomiske utviklingen. Svakere vekst i verdensøkonomien trekker i retning av lavere vekst også i Norge.

Fylkesmannen i Buskerud

Besøksadresse:
Grønland 32
Drammen

Postadresse:
Postboks 1604
3007 Drammen

Telefon: 32 26 66 00

E-post: postmottak@fmbu.no
Internett: www.fmbu.no

Innhold

Demografi og	
Økonomiske nøkkeltall	6
Kvalitetskommuneprogrammet	18
Barnehage	19
Grunnskole	30
Pleie- og omsorg	39
Barnevern	48
Sosialtjenesten	52
Kommunehelse	55
Landbruk, areal og miljø	61
Beredskap	75
Nasjonale mål, hovedprioriteringer for 2009	76

Demografi og økonomiske nøkkeltall

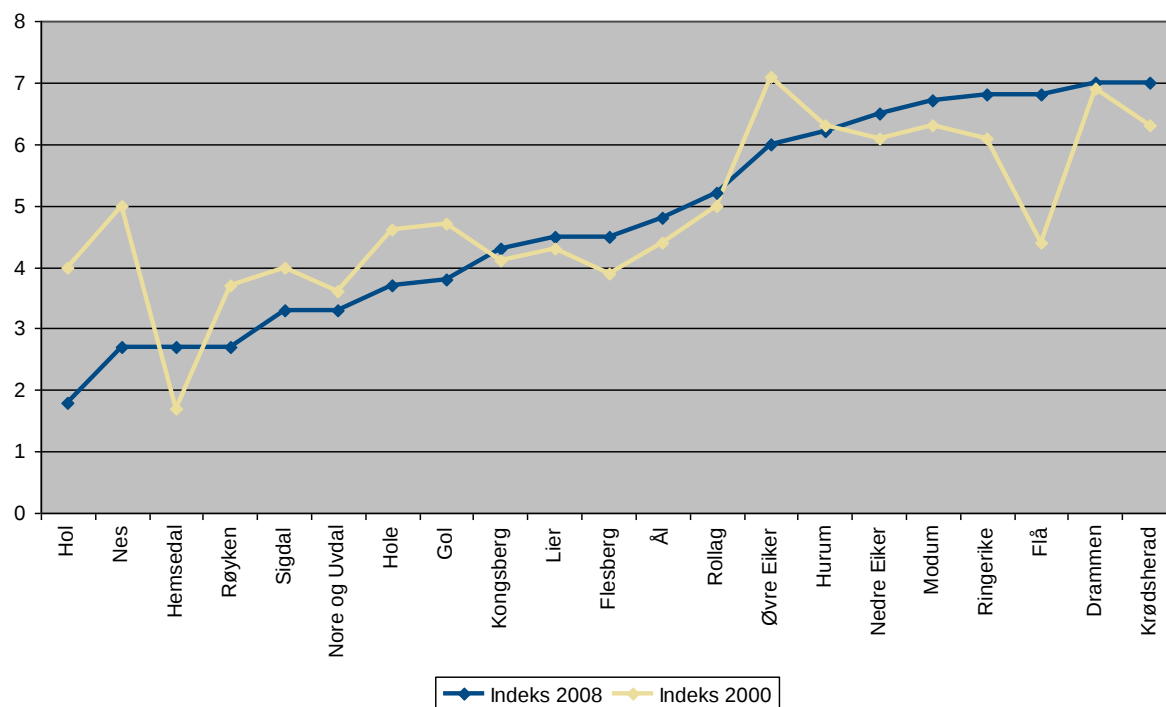
Levekårsproblemer

Indeks for levekårsproblemer og delindekser for enkeltindikatorer

Kommune	Indeks 2008	Indeks 2000	Endring	Sosialhjelp	Dødelighet	Uføretrygd	Attførings- penger	Arbeids- ledige	Overgangs- stønad	Lav utdanning
Hol	1,8	4,0	-2,2	1	5	1	1	1	2	7
Nes	2,7	5,0	-2,3	3	1	5	1	3	3	7
Hemsedal	2,7	1,7	1,0	5	5	1	1	3	1	6
Røyken	2,7	3,7	-1,0	1	5	2	3	2	3	4
Sigdal	3,3	4,0	-0,7	3	7	2	3	1	4	10
Nore og Uvdal	3,3	3,6	-0,3	2	8	3	2	1	4	6
Hole	3,7	4,6	-0,9	4	6	3	3	4	2	4
Gol	3,8	4,7	-0,9	9	1	5	2	3	3	5
Kongsberg	4,3	4,1	0,2	7	4	4	4	4	3	2
Lier	4,5	4,3	0,2	4	5	3	6	6	3	4
Flesberg	4,5	3,9	0,6	5	1	5	6	3	7	8
Ål	4,8	4,4	0,4	6	6	7	2	1	7	4
Rollag	5,2	5,0	0,2	4	4	8	3	2	10	2
Øvre Eiker	6,0	7,1	-1,1	5	6	7	6	4	8	8
Hurum	6,2	6,3	-0,1	8	7	4	6	7	5	8
Nedre Eiker	6,5	6,1	0,4	8	6	5	8	7	5	8
Modum	6,7	6,3	0,4	6	8	7	9	5	5	7
Ringerike	6,8	6,1	0,7	6	6	7	6	8	8	8
Flå	6,8	4,4	2,4	8	10	10	3	5	5	4
Drammen	7,0	6,9	0,1	9	7	4	9	9	4	5
Krødsherad	7,0	6,3	0,7	8	10	5	5	5	9	10

Sosialhjelpstilfeller 16 år og over per 100 innbyggere 16 år og over, 2007. Dødelighet i alt per 100 000 innbyggere. Årsgjennomsnitt 2002-2006. Alders- og kjønnsstandardiserte tall. Uførepensjonister 16-49 år per 31. desember 2007 per 1 000 innbyggere 16-49 år. Attføringspengetilfeller. Attføringspenger i løpet av 2007 per 1 000 innbyggere 16-66 år. Registrert arbeidsledige og deltakere på arbeidsmarkedstiltak per 100 innbyggere 25-66 år. November 2007. Overgangsstønad. Mottakere i alt per 100 kvinner 20-39 år per 31. desember 2007. Lav utdanning. Andel med barne- og ungdomsskolenivå som høyeste fullførte utdanning i aldersgruppen 30-39 år pr 31. desember 2007 (inngår ikke i indeksen). Indeks 2000: I kolonne 2 er vist indekstallet fra den tilsvarende undersøkelsen i 2000. Voldskriminalitet var tidligere en del av indeks for levekårsproblemer, men er tatt vekk pga endrede statistikkmuligheter f.o.m. indeksen for 2007.

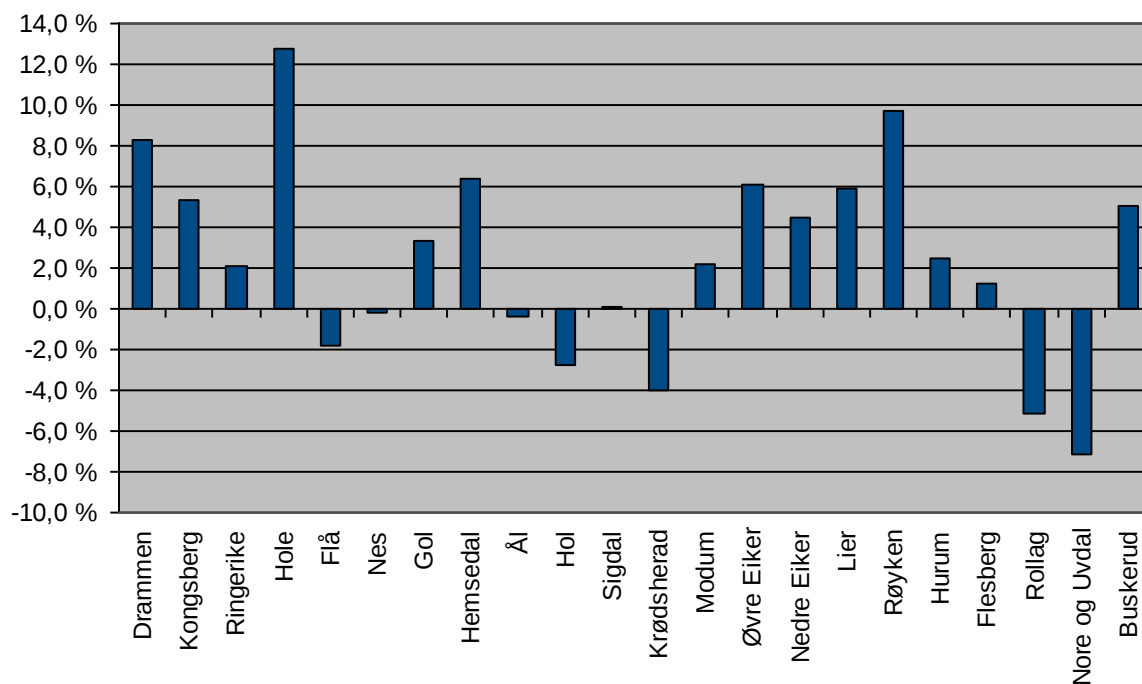
Opplysningene er hentet fra styrings- og informasjonshjulet for helse- og sosialtjenesten i kommunene 2008. Nedenfor vises indeks for 2000 og 2008 som et diagram. Samleindeksen uttrykker den gjennomsnittlige verdien på de 7 indikatorene for levekårsproblemer. Utdanningsnivået er oppgitt som en supplerende opplysning og er ikke regnet inn i indeksen.

Levekårsindeks 2000 og 2008 for kommunene i Buskerud:

Indeksens formål er å belyse forskjeller mellom kommuner i utbredelsen av sosiale problemer. Jo høyere verdi, jo flere levekårsproblemer sammenlignet med andre kommuner. Diagrammet viser kommunene i Buskerud rangert i stigende rekkefølge for sosiale utfordringer målt etter indeksen for 2008. For 9 av kommunene i Buskerud er indeksen forbedret fra 2000 til 2008, mens for de resterende 12 kommunene har de sosiale utfordringene blitt større eller på samme nivå som i 2000.

Av diagrammet fremgår det at Flå og Ringerike har hatt størst stigning i sosiale utfordringer. Øvre Eiker, Nes og Hol har hatt en stor nedgang. Øvre Eiker og Nedre Eiker har hatt en positiv utvikling fra 2007 til 2008 når det gjelder sosiale utfordringer. Levekårsindeksen er redusert med henholdsvis 1,8 og 1,3 for disse kommunene.

Folketallsutvikling i Buskerud 2003 – 2008

Diagrammet viser folketallsutviklingen i kommunene i Buskerud siste 5 år. I denne perioden har folketallet i Buskerud økt med 5,1%. Det er imidlertid store variasjoner mellom kommunene. Hole er den største vekstkommunen i denne perioden med en befolkningsvekst på 12,7%. Deretter følger Røyken (9,8%) og Drammen (8,3%). 7 av fylkets 21 kommuner har i denne perioden hatt en befolkningsnedgang. Størst nedgang har Nore og Uvdal kommune med 7,1% deretter følger Rollag med 5,2% og Krødsherad med 4,0%.

Nedenfor følger en tabell med oversikt over befolkningsutviklingen fra 2007 til 2008 både i antall personer og i prosent for kommunene i Buskerud:

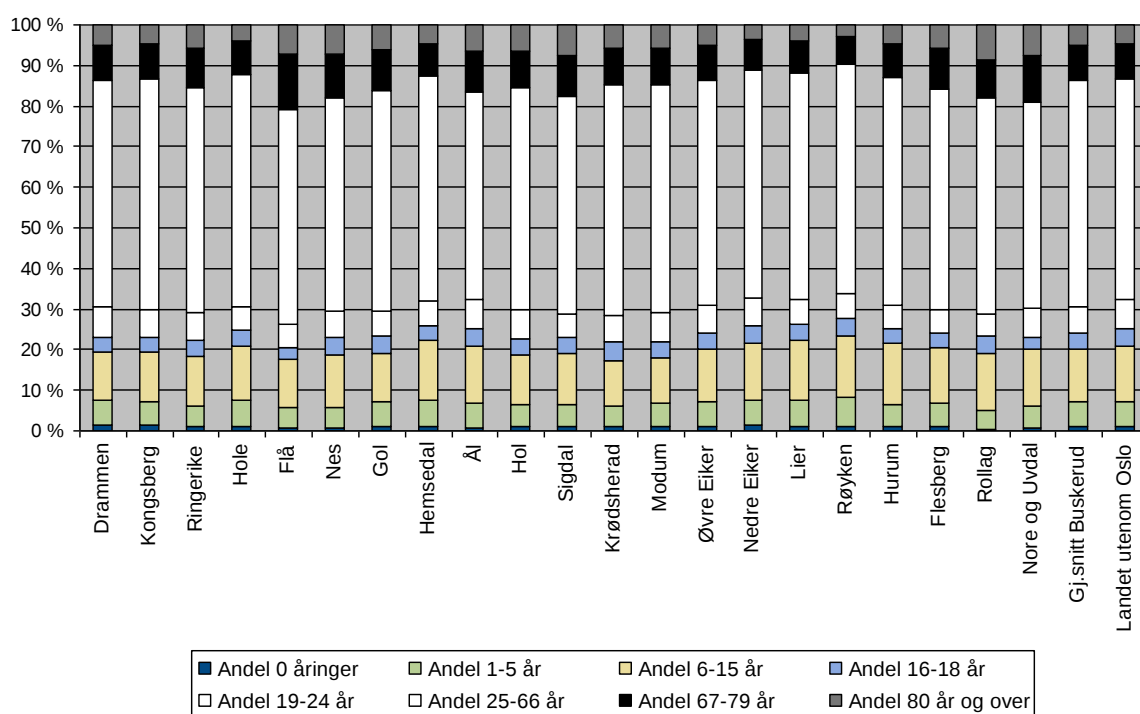
Kommune	2007	2008	Antall	Prosent
Drammen	60 145	61405	1 260	2,1 %
Kongsberg	23 997	24381	384	1,6 %
Ringerike	28 523	28645	122	0,4 %
Hole	5 622	5861	239	4,3 %
Flå	974	1011	37	3,8 %
Nes	3 459	3461	2	0,1 %
Gol	4 439	4516	77	1,7 %
Hemsedal	1 968	1995	27	1,4 %
Ål	4 686	4640	-46	-1,0 %
Hol	4 438	4430	-8	-0,2 %
Sigdal	3 524	3534	10	0,3 %
Krødsherad	2 098	2114	16	0,8 %
Modum	12 695	12872	177	1,4 %
Øvre Eiker	16 132	16350	218	1,4 %
Nedre Eiker	22 092	22332	240	1,1 %
Lier	22 700	22873	173	0,8 %
Røyken	18 231	18749	518	2,8 %
Hurum	9 023	9000	-23	-0,3 %
Flesberg	2 521	2544	23	0,9 %
Rollag	1 419	1418	-1	-0,1 %
Nore og Uvdal	2 534	2503	-31	-1,2 %
Buskerud	251 220	254 634	3 414	1,4 %

Folketallet i Buskerud økte med 3 414 personer i 2008. Pr 1. januar 2009 var 254 634 personer bosatt i fylket. 5 av fylkets 21 kommuner hadde nedgang i folketallet. Størst prosentvis nedgang hadde Nore og Uvdal kommune med 1,2%. Størst prosentvis befolkningstilvekst hadde Hole med 4,3%, deretter følger Flå med 3,8% og Røyken med 2,8%.

For å se hvilke utfordringer kommunene står overfor, er det interessant å se hvordan den aldersmessige fordelingen er. Dette har betydning for kommunens planlegging både på kort og lang sikt. Nedenfor vises andel av befolkningen i de ulike aldersgruppene for 2008.

Andel av befolkningen i de ulike aldersgruppene 2008

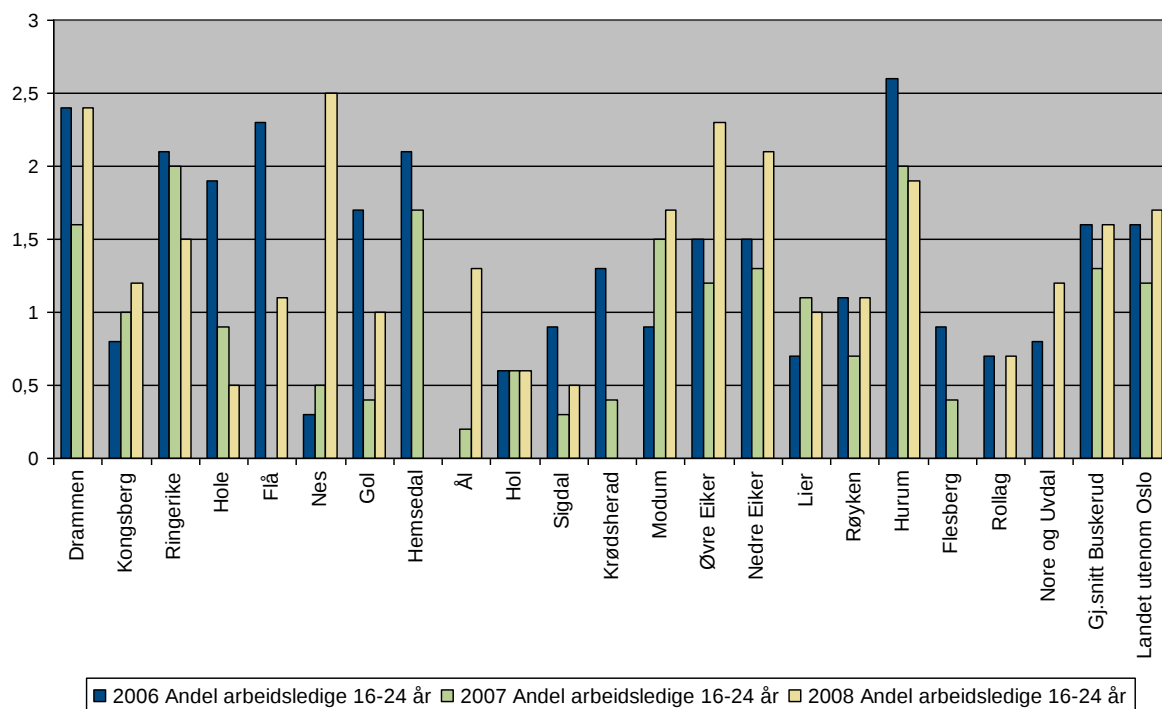
Felles for kommuner med høy befolkningsvekst i perioden 2003 til 2008 er at de har en befolkningsstruktur der andelen av befolkningen i de yngre aldersgruppene ligger betydelig over gjennomsnittet for landet. Som det fremgår av diagrammet har Røyken kommune den yngste befolkningen i Buskerud. Dette er også tilfellet for Nedre Eiker, Hemsedal og Hole. Selv om Flå kommune har hatt en høy prosentvis befolkningsøkning fra 2007 til 2008 har kommunen den største andelen eldre i fylket. Deretter følger Nore og Uvdal og Rollag som har hatt befolkningsnedgang i perioden.

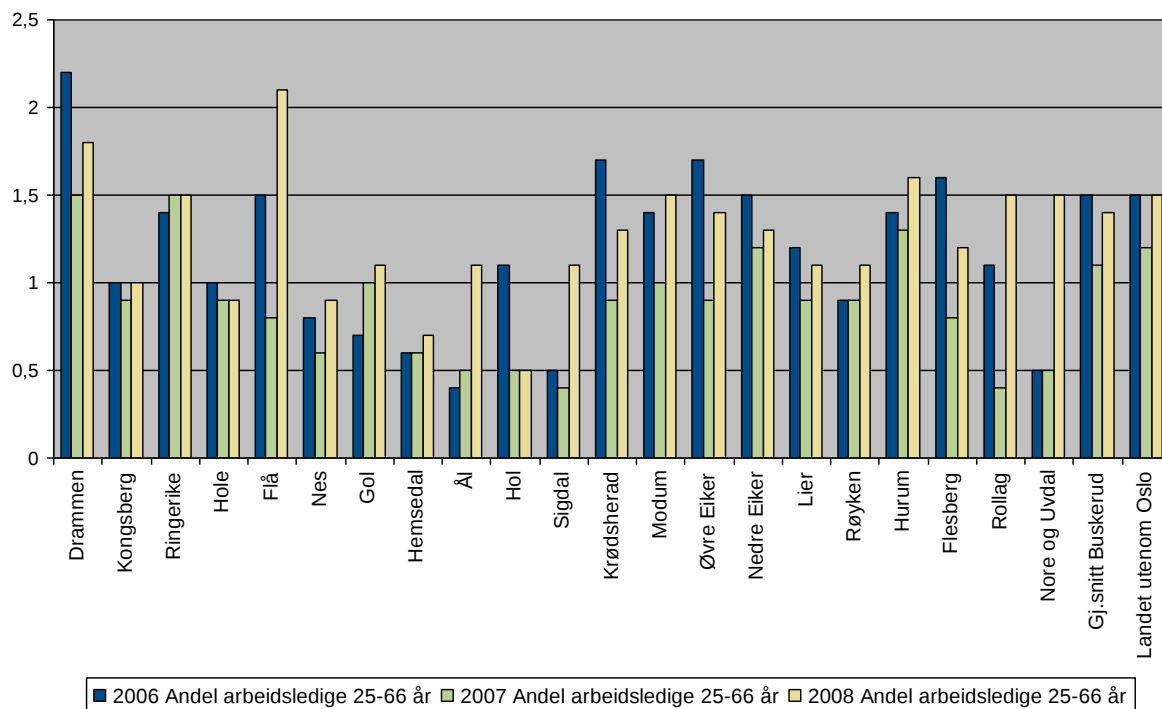
Sysselsetting

Diagrammene under viser andel arbeidsledige i aldersgruppen 16-24 år og aldersgruppen 25-66 år.

Andel arbeidsledige i aldersgruppen 16-24 år

Andel arbeidsledige i aldersgruppen 25–66 år

Arbeidsledigheten stiger i de fleste kommuner. Fra å ha ligget på et historisk lavt nivå, er den på rask vei oppover. Ledighetstallene forventes å stige merkbart ettersom virkningene av finanskrisen slår til for fullt. Ved utgangen av 2008 var andelen arbeidsledige på landsbasis 1,5% i aldersgruppen 25 – 66 år, mens arbeidsledigheten i aldersgruppen 16 – 24 år på landsbasis er 1,7%. I Nes, Drammen, Øvre Eiker og Nedre Eiker har arbeidsledigheten i aldersgruppen 16-24 år steget mye og ligger godt over landsgjennomsnittet.

I aldersgruppen 25-66 år er arbeidsledigheten stigende i de fleste kommunene. Flå kommune har den største økningen med 2,1%. Deretter følger Drammen med 1,8% og Hurum med 1,6%.

Skatt i % av landsgjennomsnitt for 2008 for kommunene i Buskerud

Kommune	Skatt i % av landsgj.snitt 2008
Hole	178,2 %
Hol	142,0 %
Hemsedal	126,6 %
Nore Og Uvdal	125,6 %
Lier	111,4 %
Kongsberg	107,9 %
Gol	102,8 %
Drammen	99,2 %
Røyken	99,2 %
Rollag	99,2 %
Flå	97,9 %
Sigdal	96,5 %
Krødsherad	96,1 %
Ål	95,7 %
Nes	92,3 %
Hurum	88,5 %
Flesberg	87,6 %
Øvre Eiker	86,9 %
Modum	85,8 %
Ringerike	84,7 %
Nedre Eiker	81,4 %

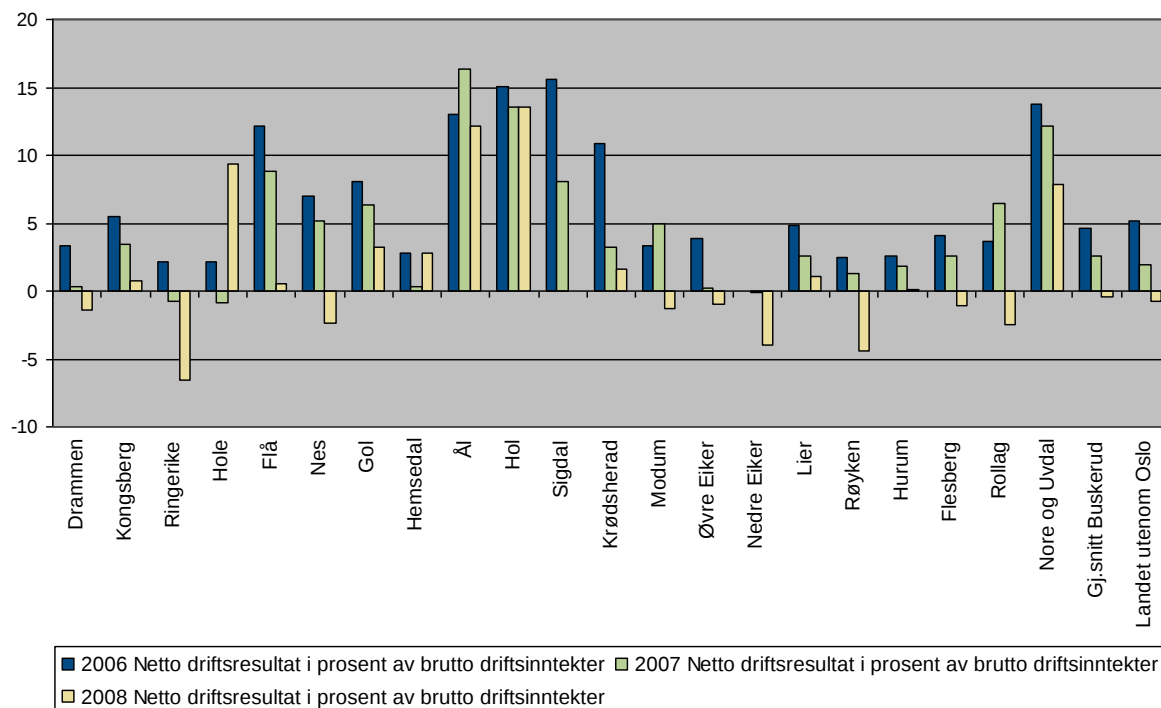
Tabellen viser hvilket skattenivå kommunene i Buskerud har. Som vi ser av tabellen er det store forskjeller mellom kommunene. Når det gjelder Hole kommune, har kommunen store svingninger i skattenivået.

Det er imidlertid lavinntektskommunene som ligger under 90% av landsgjennomsnittet, som har de største utfordringene. Nedre Eiker og Ringerike har store økonomiske utfordringer. Ringerike har opparbeidet seg et stort akkumulert underskudd og har store utfordringer med å få tilpasset utgiftsnivået til et realistisk inntektsnivå. Nedre Eiker har gjennom flere år klart å tilpasse utgiftsnivået, slik at man har oppnådd balanse mellom inntekter og utgifter. Utviklingen for 2008 ble imidlertid negativ og kommunens rammer er svært begrenset.

Kommuner med et lavt inntektsnivå har store utfordringer med å gi et likeverdig tjenestenivå til kommunens innbyggere, sammenlignet med kommuner med et høyt skattenivå. Det er sammenheng mellom lavt skattenivå og store sosiale utfordringer.

Netto driftsresultat i % av driftsinntekter

Netto driftsresultat er hovedindikator for mål på økonomisk balanse. Netto driftsresultat viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer.

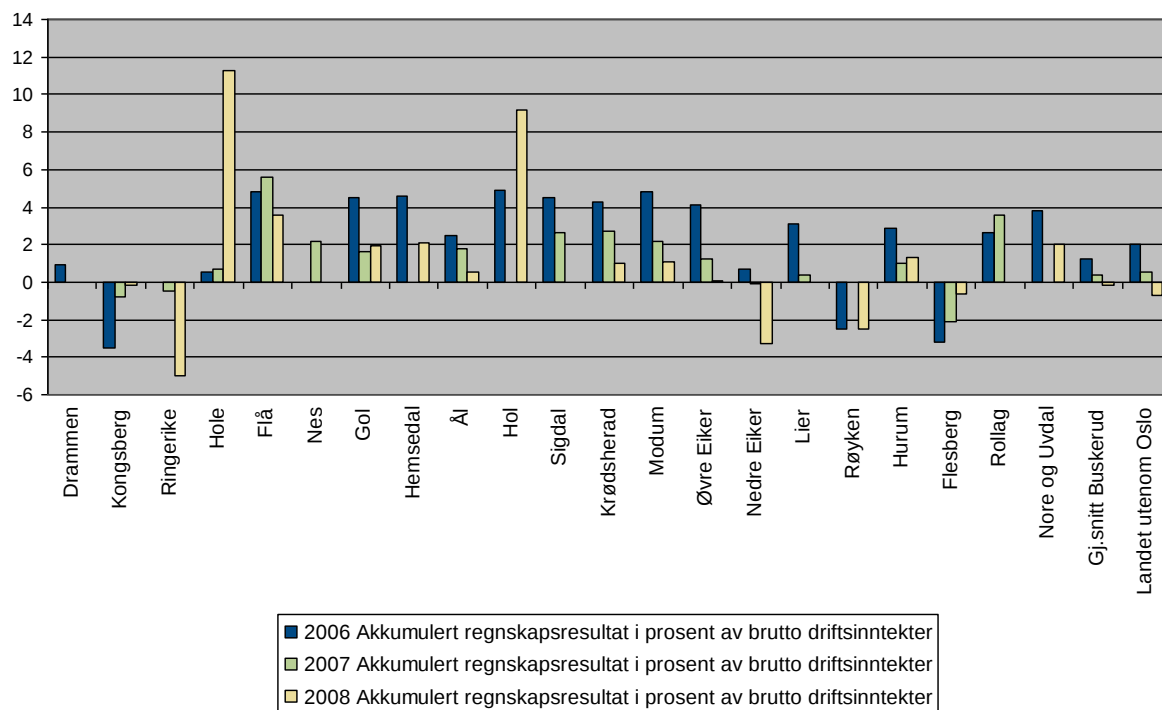
Kommunene i Buskerud er svært forskjellige. Her finnes alt fra rike kraftkommuner til lavinntektskommuner. Det er derved betydelige utfordringer knyttet til det å kunne gi et likeverdig tjenestetilbud i de ulike kommunene.

Etter flere år med svake driftsresultater ble netto driftsresultat kraftig forbedret i perioden 2004-2006. For kommunesektoren som helhet økte netto driftsresultat fra 0,6% til 5,5% i 2006. I 2007 ble netto driftsresultat vesentlig redusert til 2,3% og svekkelsen av netto driftsresultat fortsatte i 2008. De foreløpige tallene viser at det er en nedgang i netto driftsresultat på landsbasis fra 5,5 milliarder i 2007 til minus 0,1 milliarder kroner i 2008. Netto driftsresultat anslås til noe under 0 prosent av driftsinntektene, mot 2,3 prosent i 2007. Det er også første gangen det er et negativt netto driftsresultat på landsbasis.

Ved utgangen av 2008 er det 4 kommuner i ROBEK (register over betinget kontroll) Kongsberg og Flesberg har begge hatt betydelig akkumulert underskudd over tid. Ringerike og Hurum kom inn i ROBEK pga underkjent budsjett- og økonomiplan. Røyken kommune ble meldt ut av ROBEK i 2008 da det resterende underskuddet ble dekket inn i kommunens regnskap for 2007. Foreløpige tall viser en markert svekkelse av økonomien for de fleste kommunene i Buskerud. 9 av fylkets 21 kommuner har fått et negativt netto driftsresultat for 2008. Det er bekymringsfullt å se at Ringerike har et negativt resultat på 6,6%. Likeledes er det bekymringsfullt å se at Røyken har et negativt resultat på 4,4%, tett fulgt av Nedre Eiker på 4%. Disse kommunene har alle hatt økonomiske utfordringer over tid.

Akkumulert regnskapsresultat

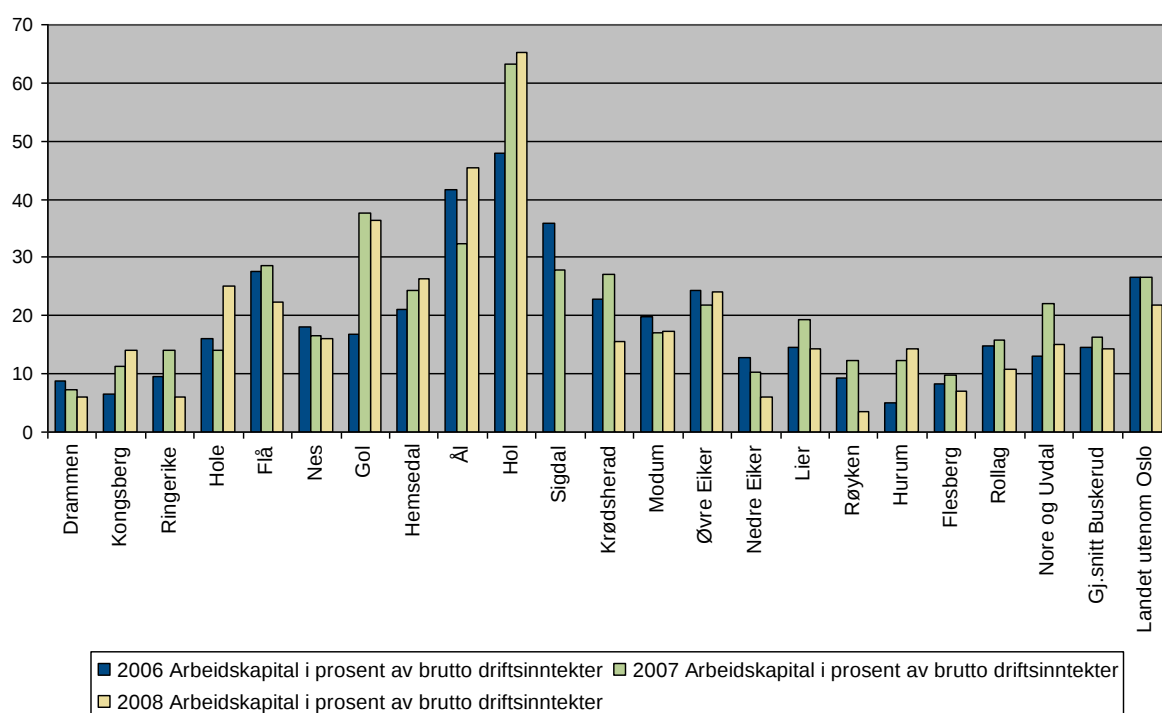
Akkumulert regnskapsmessig resultat viser differansen mellom uinndekkede merforbruk og udisponerte mindreforbruk. Indikatoren sier således noe om behovet for tilpasninger i driften og hvilke økonomiske utfordringer kommunen står overfor.

Kommunene på landsbasis har svekket sin økonomiske stilling i løpet av 2008, idet kommunene samlet har et akkumulert merforbruk i 2008. Dette er også tilfellet for kommunene i Buskerud samlet. Størst utfordring har Ringerike og Nedre Eiker, samt Røyken som alle har opparbeidet seg et betydelig akkumulert merforbruk i 2008. Det er imidlertid veldig positivt at Kongsberg og Flesberg ser ut til å redusere sine underskudd i henhold til planen. Hole og Hol har hatt en betydelig vekst i 2008.

Arbeidskapital

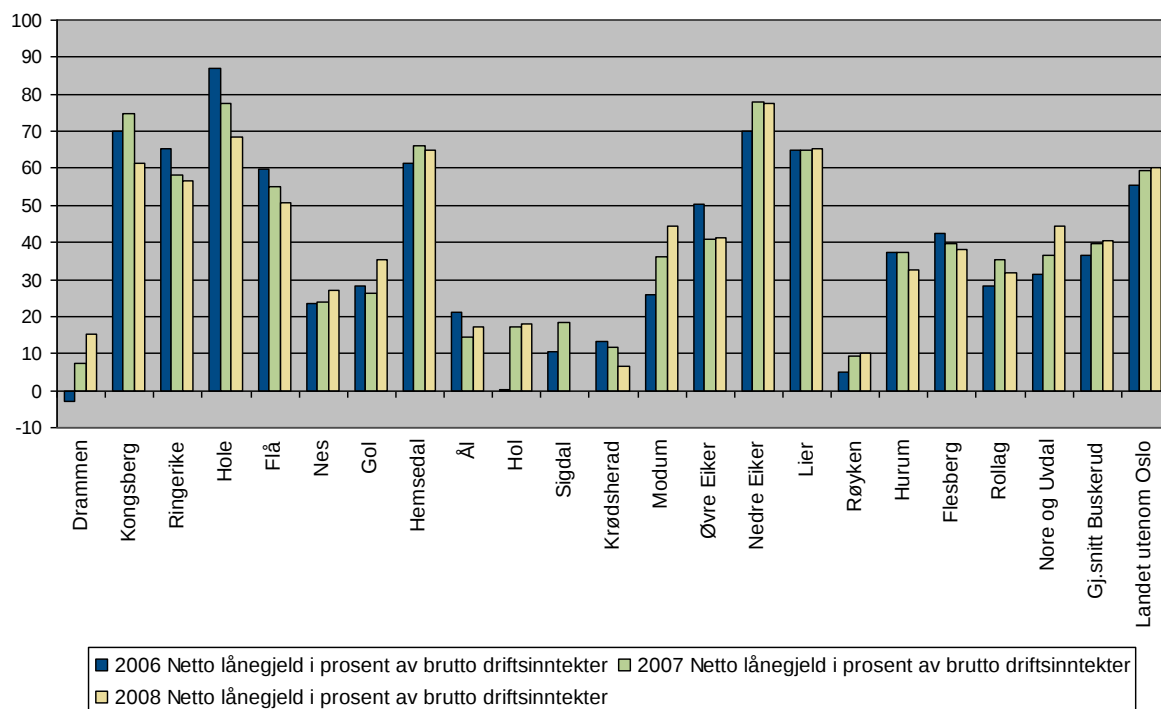
Arbeidskapital gir uttrykk for kommunenes likviditet, det vil si deres evne til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller. Arbeidskapital omfatter bankinnskudd, verdipapirer (aksjer, obligasjoner og liknende) og fordringer, fratrukket kortsiktig gjeld, herunder kassakredittlån, sertifikatlån og leverandørgjeld. Utviklingen i arbeidskapital er skapt av frigjorte midler som ikke har blitt brukt til investeringer.

Likviditeten har blitt noe redusert i løpet av 2008 og utgjør 14,4% for kommunene i Buskerud samlet. Kommunene på landsbasis har en gjennomsnittlig arbeidskapital på 21,8%. 11 av fylkets 21 kommuner har hatt en negativ utvikling i likviditeten i løpet av 2008. Røyken, Ringerike, Nedre Eiker, Drammen og Flesberg har alle hatt en negativ utvikling i sin likviditetsmessige situasjon i 2008 samtidig som alle disse kommunene har en arbeidskapital på under 10% av brutto driftsinntekter. Dette er bekymringsfullt når disse kommunene i 2008 også har et negativt netto driftsresultat.

Netto lånegjeld

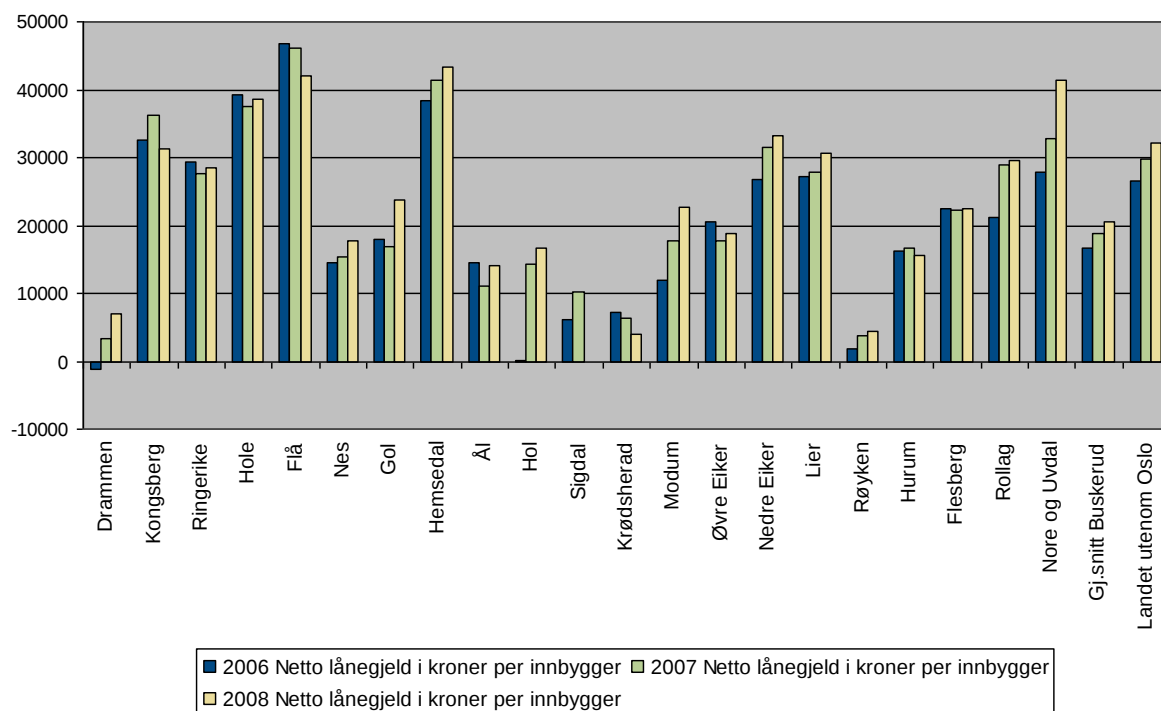
Netto lånegjeld gir uttrykk for hvor mye av kommunens langsiktige gjeld som skal betjenes av kommunens ordinære driftsinntekter. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld fratrukket formidlingslån, utlån av egne midler og ubrukte lånemidler. Kommunens pensjonsforpliktelser er holdt utenom. I likhet med nivået på arbeidskapitalen er netto lånegjeld et resultat av den økonomiske utviklingen i kommunen gjennom flere år. Utviklingen i langsiktig gjeld bestemmes av forholdet mellom nye låneopptak som kommunen tar opp til investeringer og avdrag på tidligere opptatte lån. Sammen med arbeidskapitalen uttrykker langsiktig lånegjeld kommunens finansielle handlefrihet.

Kommunenes gjeldsbelastning, målt ved netto lånegjeld eksklusive pensjonsforpliktelser, ligger på omtrent samme nivå som i 2007. På landsbasis utgjør kommunenes gjeldsbelastning vel 60% av driftsinntektene, mens gjennomsnittet for kommunene i Buskerud utgjør vel 40% av driftsinntektene. Nedre Eiker har en netto lånegjeld på over 75% av driftsinntektene. Dette er svært bekymringsfullt når den økonomiske situasjonen i kommunen er svært anstrengt.

Når vi samtidig ser at flere av kommunene med høy lånegjeld i tillegg nærmer seg minimumskravet for størrelsen på årlige avdrag er dette noe som på sikt kan legge begrensninger på kommunens handlefrihet.

Netto lånegjeld i kr pr innbygger

Diagrammet viser netto lånegjeld i kr pr innbygger. Lånegjelden pr innbygger har øket noe fra 2007 til 2008 både i Buskerud og på landsbasis. Hemsedal, Nore og Uvdal og Flå har alle en lånegjeld pr innbygger på over kr 40.000

Skjønnsmidler 2008 til fornyings- og omstillingsprosjekter

Fylkesmannen hadde i 2008 en total skjønnsramme på 39,3 mill.kr til fordeling på kommunene i Buskerud. Av denne rammen ble 5 mill.kr tildelt kommunene gjennom regionrådene til stimulering av fornyings- og omstillingsprosjekter. Kriteriene for tildeling av midler var følgende:

- Kvalitetsutvikling av tjenester
- Forpliktende interkommunalt samarbeid
- God økonomistyring
- Brukermedvirkning
- Omstilling i samarbeid med de ansatte

Etter ønske fra regionene, ble det fra 2008 vedtatt nye rutiner for fordeling av skjønnsmidler til prosjekter. Fordeling av midler til regionene ble beregnet ut fra en fordelingsnøkkel som baserer seg på historisk fordeling og befolkningsutvikling.

Fylkesmannen i Buskerud har tildelt skjønnsmidler til fornyings- og omstillingsprosjekter siden 2003. Det er etablert et tett samarbeid med de ulike regionene for å finne frem til og støtte gode prosjekter i enkeltkommuner og samarbeidende kommuner innenfor regionene og på tvers av regionene.

Les mer om skjønnsmidler til prosjekter på Fylkesmannens nettside

www.fylkesmannen.no/moderniseringbu

Kvalitetskommuneprogrammet

Programmet skal gjennomføres i tiden 1.1.2007 til 31.12.2009 i et samarbeid mellom staten, KS og arbeidstakerorganisasjonene, og skal bidra til å styrke kommunesektorens omdømme.

Målet med samarbeidet er å øke kvaliteten og effektiviteten på det kommunale tjenestetilbudet gjennom en konstruktiv samhandling mellom de folkevalgte, lederne og de ansatte slik at innbyggeren merker en forbedring. Det er et særskilt mål å redusere sykefraværet i kommunesektoren.

Det er et mål at over halvparten av landets kommuner skal ha deltatt i programmet. Fra Buskerud er følgende kommuner med i kvalitetskommuneprogrammet:

Hurum	pulje 2
Modum	pulje 2
Hemsedal	pulje 2
Ringerike	sykefravær
Øvre Eiker	pulje 3
Drammen	pulje 4
Kongsberg	pulje 4
Lier	pulje 4
Nedre Eiker	pulje 4

Barnehage

Et av hovedmålene for regjeringen har vært tilbud om barnehageplass til alle som ønsker det. Fra 2009 innførte Regjeringen en individuell rett til barnehageplass for alle barn som har fylt ett år innen utgangen av august det året det blir søkt om plass.

Ved utgangen av 2008 hadde 13 622 barn i Buskerud plass i ordinære barnehager eller familiebarnehager. Dette utgjør til sammen ca 87,5% dekning for barn mellom 1-5 år. Det går omtrent 800 flere barn i ikke-kommunale barnehager enn i kommunale barnehager i Buskerud.

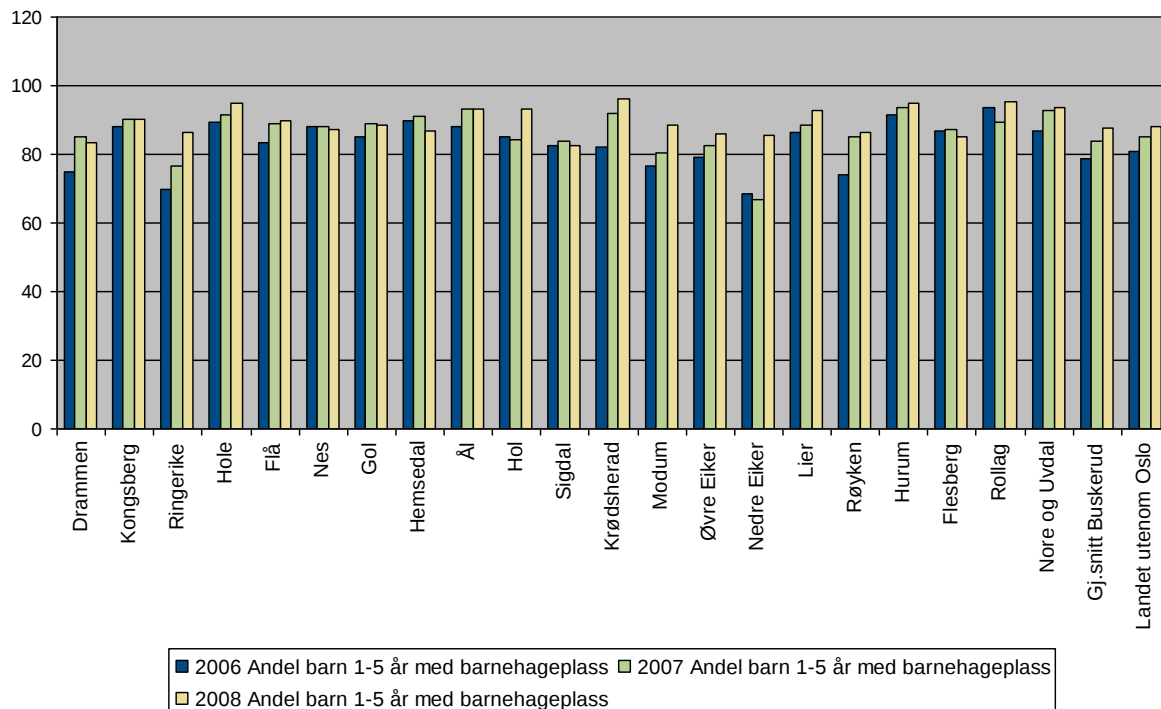
Ved utgangen av 2008 hadde 829 flere barn fått barnehageplass i Buskerud. Den største økningen har vært for barn under 3 år med 438 barn.

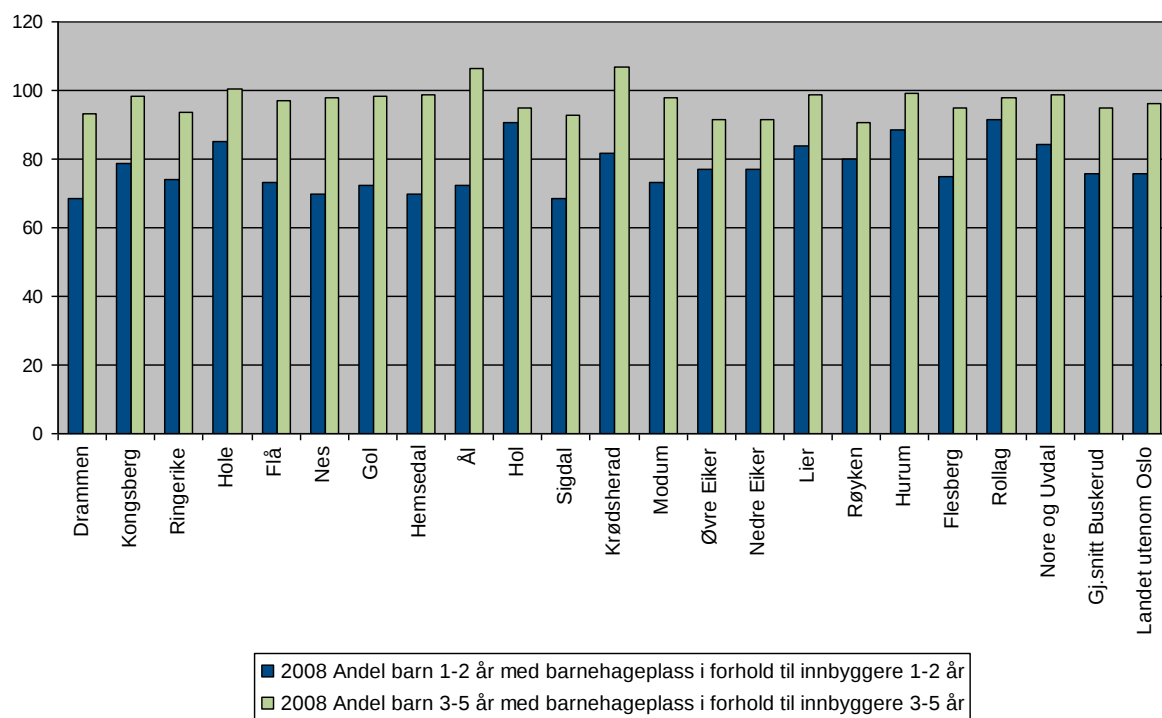
Antall etablerte barnehageplasser i 2008:

Nye barnehageplasser etter åpningsmeldinger:	574
<u>Nye barnehageplasser etter endringsmeldinger:</u>	<u>560</u>
I alt	1 134

Som tallene viser er det etablert flere plasser enn det er barn som har fått barnehageplass. Dette kommer trolig av at flere foreldre ønsker full barnehageplass når prisene for plassene er lave. Dessuten vet vi at arbeidsledigheten fremdeles er lav innenfor de fleste yrkesgruppene.

Andel barn 1–5 år med barnehageplass

Dekningsgrad 1–2 år og dekningsgrad 1–5 år

Kommunene i Buskerud har per april 2009 rapportert at de vil klare å oppfylle retten til barnehageplass i henhold til barnehageloven. Fylkesmannen vil gjennom 2009 følge opp alle kommunene gjennom månedlige innrapporteringer som beskriver utviklingen på barnehageområdet. Fylkesmannen rapporterer videre til Kunnskapsdepartementet.

Antall barn i aldersgruppen 0–5 år, fordelt i tidsserie år 2001–2008

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Drammen	4208	4215	4231	4335	4315	4389	4485	4714
Kongsberg	1624	1621	1657	1623	1617	1660	1709	1768
Ringerike	1794	1784	1733	1733	1742	1742	1769	1798
Hole	388	380	390	396	391	402	415	448
Flå	64	63	58	60	52	56	52	55
Nes	239	251	225	210	213	201	203	196
Gol	321	312	300	303	308	318	307	322
Hemsedal	182	174	159	150	148	152	151	142
Ål	357	351	326	324	315	323	320	302
Hol	314	324	327	337	321	295	283	276
Sigdal	237	246	236	228	226	221	233	228
Krødsherad	132	130	132	124	114	128	121	125
Modum	844	818	832	835	830	847	829	858
Øvre Eiker	1109	1089	1056	1100	1139	1157	1170	1219
Nedre Eiker	1725	1703	1689	1687	1654	1681	1700	1714
Lier	1694	1669	1623	1642	1657	1707	1779	1784
Røyken	1531	1501	1440	1465	1489	1453	1438	1517
Hurum	695	693	693	630	609	585	577	557
Flesberg	193	203	199	205	195	179	170	169
Rollag	117	117	111	98	74	69	77	85
Nore og Uvdal	210	193	188	174	172	158	145	140

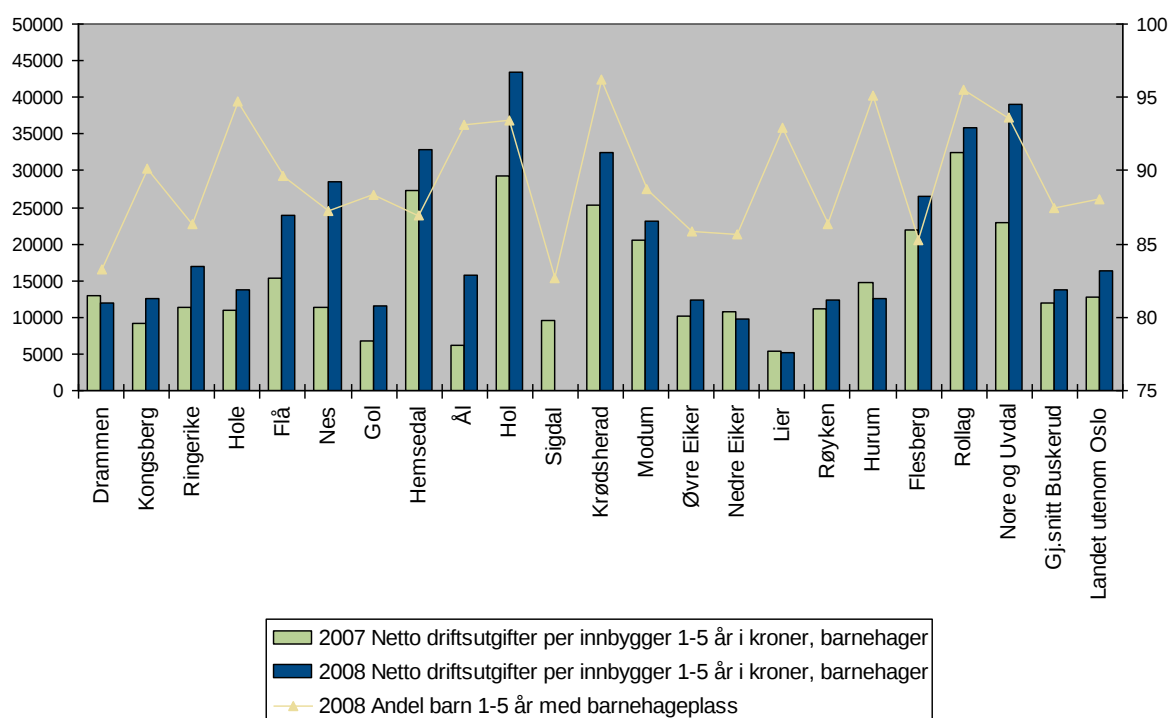
Tabellen viser at Hole og Øvre Eiker har hatt størst vekst i antall barn i aldersgruppen 0–5 år i perioden 2004 – 2008. I Hole har barnetallet økt med 13% og i Øvre Eiker har andelen barn i aldersgruppen økt med nesten 11%. Vi ser også en positiv tendens i barnetallet i Kongsberg, Drammen, Ringerike og Lier. Felles for disse kommunene er at de er bykommuner eller kommuner med nærhet til byer.

Nore og Uvdal, Hol, Flesberg, Rollag, Hurum, Flå, Ål, Nes og Hemsedal har hatt nedgang i antall barn i aldersgruppen 0–5 år i perioden 2004 – 2008. Den største nedgangen har Nore og Uvdal med nesten 19%, Hol med 18% og Flesberg med 17%.

Fra 2009 innførte Regjeringen en individuell rett til barnehageplass for alle barn som har fylt ett år innen utgangen av august det året det blir søkt om plass. For å sikre dette bør kommunene ha oversikt over barnetallet og dimensjonere barnehage tilbudet sitt slik at de er i stand til å oppfylle denne retten.

Kommuner som allerede har nådd målet om full dekning må jobbe for å holde nivået oppe. Samtidig må kommuner der barnetallet går ned eller der det bygges flere barnehageplasser enn det er behov for, jf. fri etableringsrett, forberede seg på at det vil oppstå overkapasitet i barnehagene. Disse kommunene bør ha en plan for hvordan dette skal håndteres.

Netto driftsutgifter til barnehage per innbygger 1–5 år og andel barn 1–5 år med barnehageplass

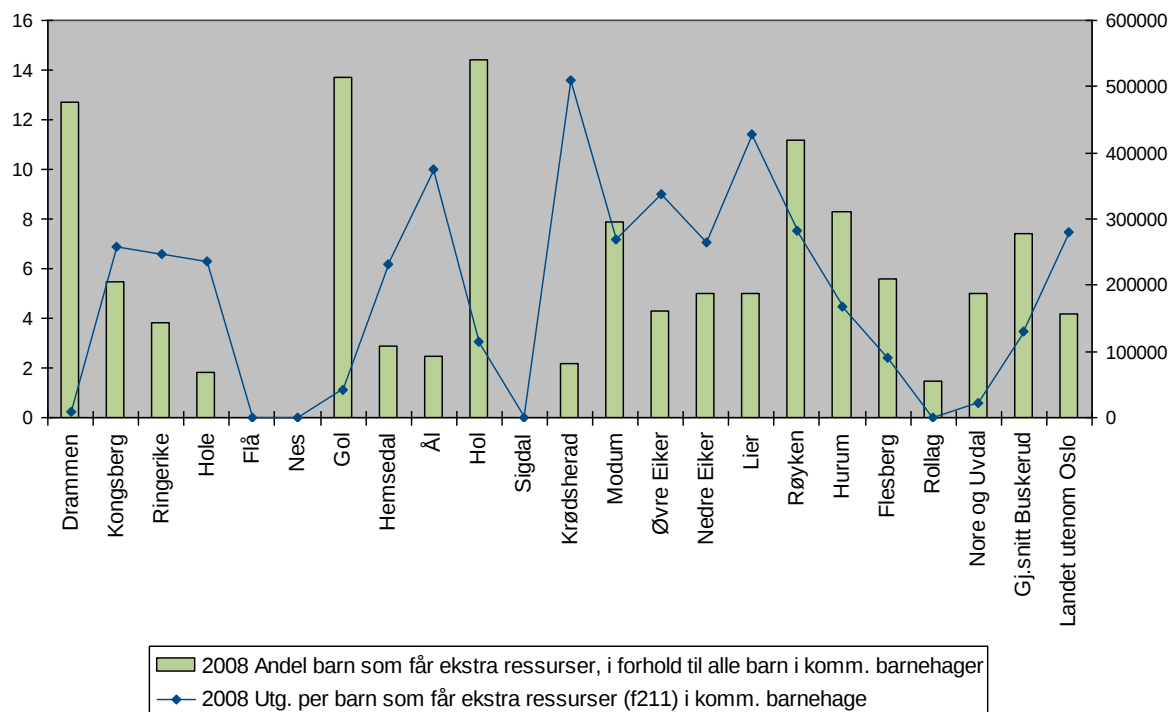
Som vi ser av grafen har Lier lavest netto driftsutgifter til barnehager per innbygger 1-5 år. De lave utgiftene kan indikere et dårligere pedagogisk barnehagetilbud. Det kan også bety at kommunene driver sine barnehager effektivt.

Hol, Nore og Uvdal og Rollag har alle høye netto driftsutgifter. Dette kan bety at kommunene prioriterer barnehage og har kvalitative gode tilbud. Det kan også bety at kommunene ikke bruker midlene effektivt nok.

Flertallet av kommunene har fått økte netto driftsutgifter i 2008 sammenlignet med 2007. Størst økning finner vi i Nes, Nore og Uvdal og Hol, samtidig som barnetallet i disse kommunene har blitt redusert i perioden 2004 – 2008.

Det er ingen sammenheng mellom andelen barn 1- 5 år og netto driftsutgifter.

Andel barn med ekstra ressurser i forhold til alle barn i kommunale barnehager og utgifter per barn som får ekstra ressurser (f211) i kommunale barnehager

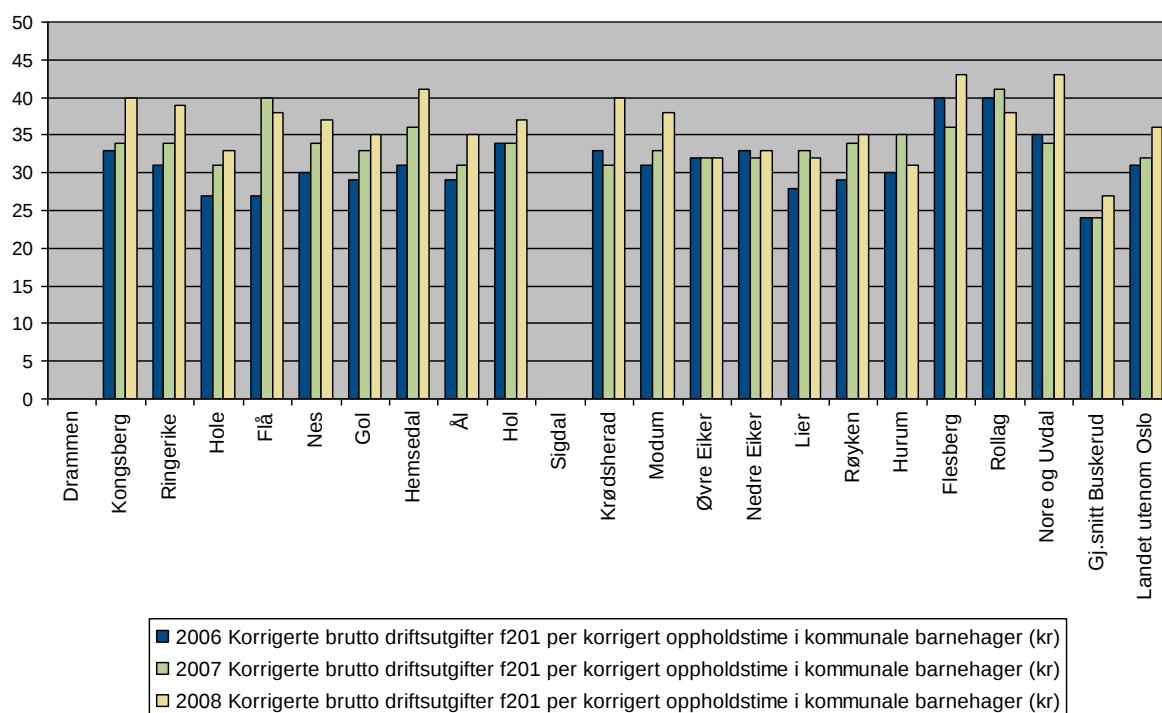
I KOSTRA-rapporteringen, funksjon 211, skal følgende utgifter legges inn: *Tilbud til funksjonshemmede (inkl. skyss, der dette er en del av tilretteleggingen av tilbudet til barnet), spesialtilbud (inkl. PPT), tospråklig assistanse, materiell anskaffet til enkeltbarn eller grupper.*

I og med at funksjonen inneholder så mange ulike utgiftsgrupper vil det være vanskelig å kommentere denne grafen på en fornuftig måte fra Fylkesmannens side. Her bør kommunene selv gå inn i egne regnskap og drøfte hvorvidt ressursene er brukt på en effektiv og hensiktsmessig måte.

Følgende spørsmål bør kunne drøftes innad i kommunene:

- Hvorfor er det så store forskjeller mellom kommunene når det gjelder andel barn som får ekstra ressurser i kommunale barnehager?
- Hvorfor er utgifter per barn som får ekstra ressurser i kommunale barnehager så ulikt dersom vi sammenligner kommunene.

Korrigert brutto driftsutgifter per korrigerte oppholdstime i kommunale barnehager

Korrigerte brutto driftsutgifter inneholder:

- lønn/sosiale utgifter
- varer og tjenester
- utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av barnehagelokaler for kommunenes egne barnehager.

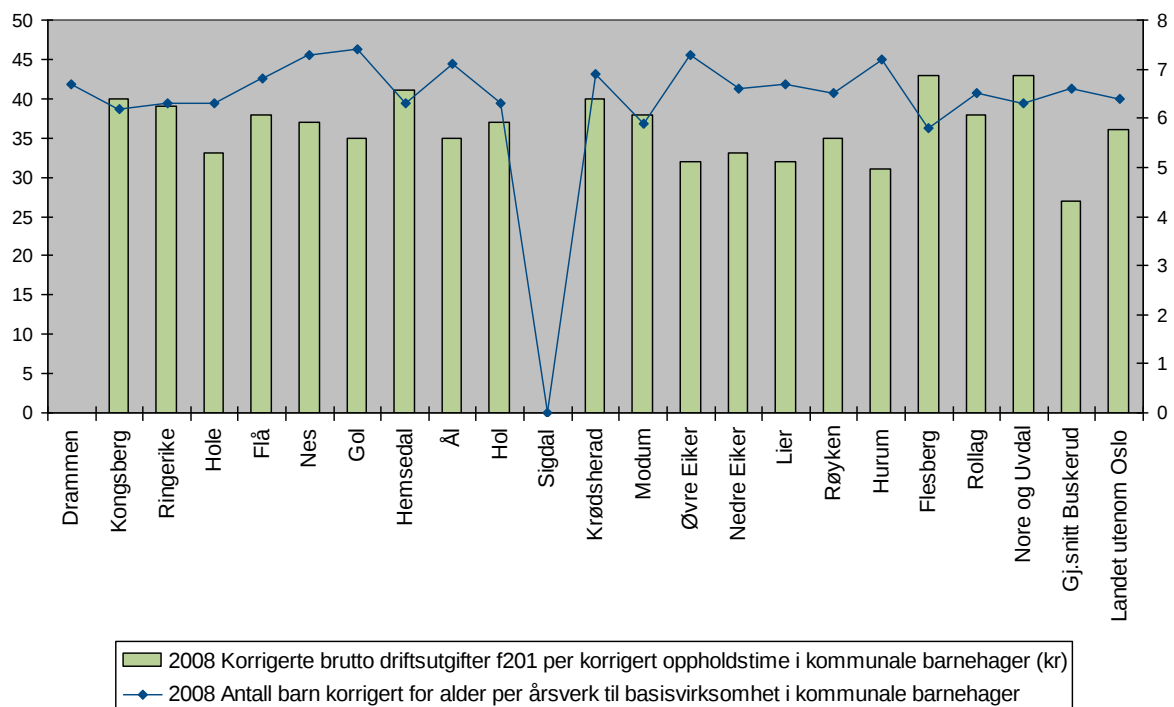
Det betyr at tilskudd til private barnehager (både kommunalt tilskudd og videreføring av statstilskudd) er holdt utenom.

Grafen viser hvor mye det koster å ha et barn i en time i barnehagen i de ulike kommunene. Vi ser at det er store variasjoner mellom kommunene. Flesberg og Nore og Uvdal bruker kr 44,- per korrigerte oppholdstime i 2008, mens Hurum bruker kr 31,-. Hva kan årsakene til disse variasjonene være?

De fleste kommunene i fylket har også i år hatt en utgiftsøkning når det gjelder korrigert oppholdstime i barnehagene.

Drammen har organisert barnehagene i Drammen barnehager KF. Utgiftene kommer derfor ikke frem i denne grafen. Sigdal har ingen kommunale barnehager.

Korrigert brutto driftsutgifter til kommunale barnehager per korrigert oppholdstime

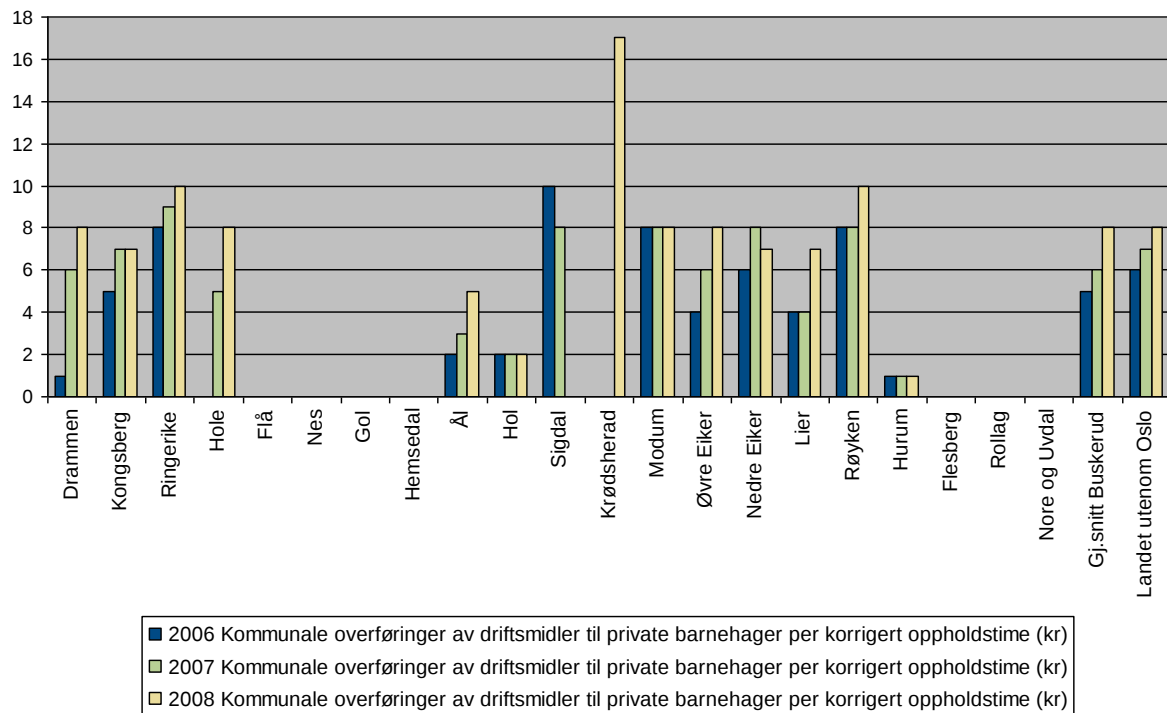

Grafen viser antall barn per voksen og driftsutgifter per korrigert oppholdstime. Korrigert oppholdstime betyr at oppholdstimene er korrigert for barnets alder. Barnehageplass for små barn mellom 1-2 år fører med seg dobbelt så store kostnader sammenlignet med en plass for store barn mellom 3-5 år.

Fylkesmannen har en forventning om at lønnsutgiftene er en dominerende utgift i barnehagene. På bakgrunn av grafen kan vi ikke se at det er en naturlig sammenheng mellom antall voksne i barnehagene og kostnadene til drift av barnehagene. Kan en mulig forklaring være at det ikke tas høyde for barnets oppholdstid i grafen?

Drammen har organisert sine barnehager i Drammen barnehager KF. Utgiftene kommer derfor ikke frem i denne grafen. Sigdal har ingen kommunale barnehager.

Kommunale overføringer av driftsmidler til private barnehager per korrigert oppholdstime (kr)

I følge barnehageloven § 14 skal godkjente barnehager behandles likeverdig i forhold til offentlige tilskudd. Herunder regnes også private barnehager, familiebarnehager og eventuelt åpne barnehager.

Grafen viser hvor mye kommunen betaler for et barn per time i private barnehager i kroner. Private barnehager får sine inntekter gjennom statstilskudd, foreldrebetaling og tilskudd fra kommunene.

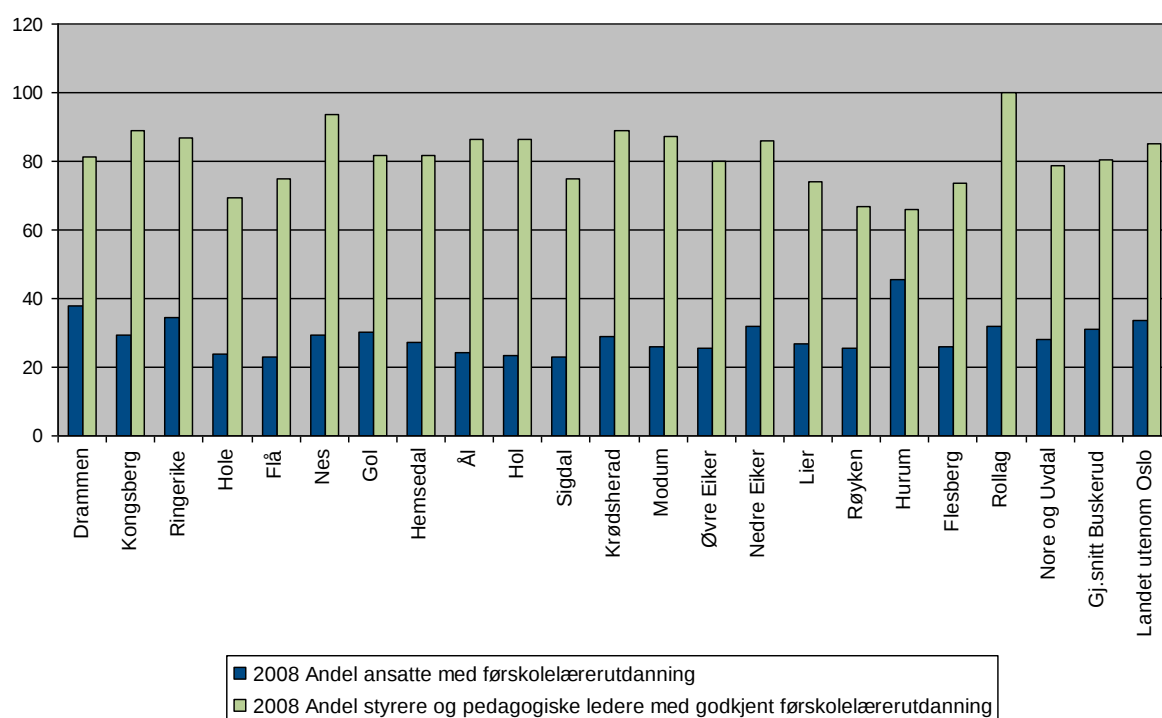
Gjennomsnittet i Buskerud ligger likt gjennomsnittet i landet for øvrig. Vi ser at det er store forskjeller mellom kommunene i Buskerud når det gjelder finansiering av barnehageplasser i private barnehager. Hva er bakgrunnen for disse ulikhetene? Er regelverket for økonomisk likeverdig behandling uklart eller gir det store rom for skjønn og tolkning?

Gol og Flesberg har begge private barnehager. Kommunene har likevel ikke utgifter knyttet til de private barnehagene. Fylkesmannen stiller spørsmålstegn ved dette.

Hol har økt utgiftene til de kommunale barnehagene, men det er ingen endringer på kommunale overføringene til de private barnehagene.

Hol, Modum og Hurum har endrede utgifter i tidsrommet 2006 – 2008 for sine kommunale barnehager. Det har ikke skjedd tilsvarende endringer knyttet til kommunale overføringer til de private barnehager i det samme tidsrommet. Fylkesmannen stiller spørsmålstegn ved dette.

Andel ansatte med førskolelærerutdanning og Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning

Andelen ansatte med førskolelærerutdanning i barnehagene både i Buskerud og i landet for øvrig har gått ned sammenlignet med fjoråret. Bakgrunnen for dette kan blant annet være økningen i antall barnehageplasser og at det ikke utdannes nok førskolelærere i takt med denne økte utbyggingen.

I Buskerud er det Rollag kommune som har høyest andel ansatte med godkjent førskolelærerutdanning. Kommunen har ingen dispensasjoner fra utdanningskravet for styrere og pedagogiske ledere. Hurum har den laveste andelen styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning med 66%, men har høyest andel ansatte med førskolelærerutdanning. Fylkesmannen stiller spørsmålsteget ved om bakgrunnen er at kommunen har redusert den totale bemanningen i barnehagene eller om det er en feilrapportering. Også Røyken, Hole, Flesberg og Flå har lav andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning. Flå har bare en barnehage, og en ansatt på dispensasjon får derfor stort utslag statistisk sett. Kommunene bør utarbeide planer for hvordan de skal sikre rekrutteringen av ansatte til pedagogiske stillinger i barnehagene. Spesielt er dette viktig for kommuner som møter konkurranse fra kommuner i eget eller andre fylker som kan tilby sine ansatte bedre lønns- og arbeidsvilkår.

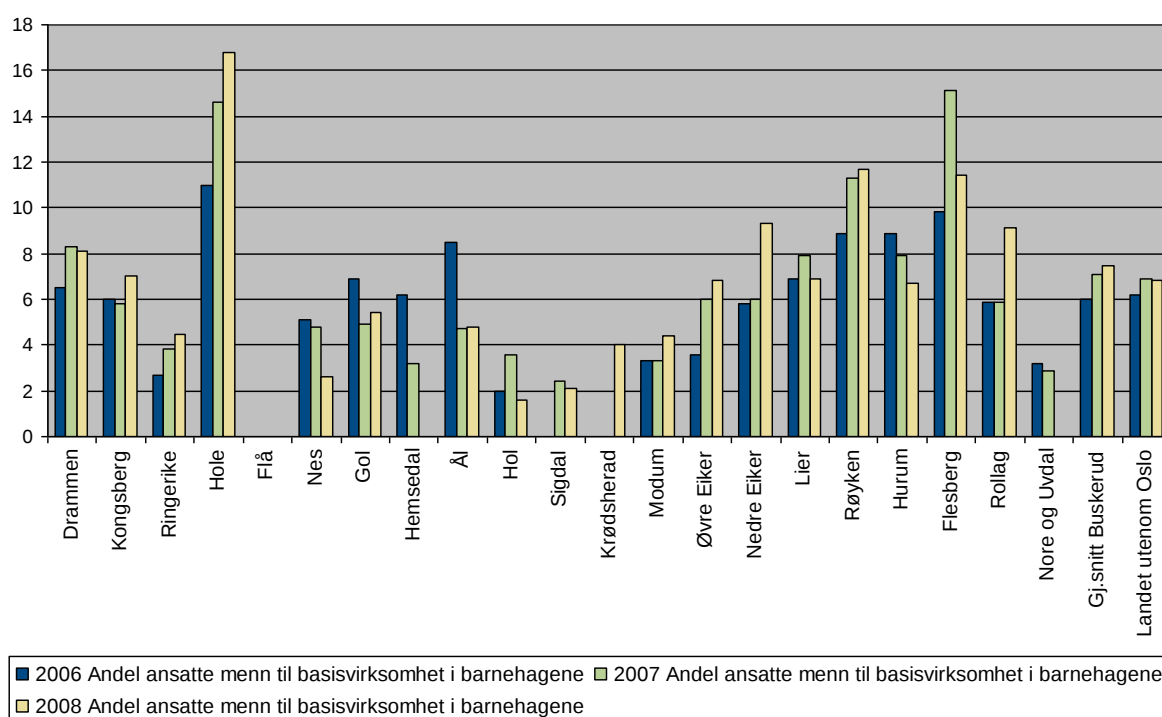
I 2007 lanserte Kunnskapsdepartementet en strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagen for perioden 2007 – 2011. Målet for strategien er å sikre rekruttering av førskolelærere i henhold til pedagognormen, bidra til at dagens førskolelærere blir værende i barnehagen og bidra til å få førskolelærere som arbeider i andre sektorer til barnehagene.

Fylkesmannen i Buskerud er et av fylkene som er invitert inn i prosjektet. Det er nedsatt en gruppe som skal arbeide med rekrutteringstiltak i Buskerud. Gruppen består av representanter fra Fylkesmannen, Høgskolen i Telemark, kommunene og Utdanningsforbundet. Rekrutteringstiltakene retter seg mot ansatte på dispensasjon i barnehagene og assistenter. Det iverksettes også tiltak knyttet til å beholde førskolelærere i yrket.

Følgende tiltak er iverksatt:

- Kartlegging av dispensasjoner fra utdanningskravet for pedagogiske ledere og styrere
- Kartlegging av motivasjonen for gjennomføring av utdanning til førskolelæreryrket samt videre- og etterutdanning for førskolelærere.
- Utarbeiding av informasjonsbrosjyre "Flere veier til førskolelæreryrket Tiltak for å motivere ansatte på dispensasjoner og assistenter i barnehagene
- Planlegging av motivasjonskonferanser
- Planlegging av iverksetting av "Ny som lærer"
- Planlegging av deltidsstudie for ansatte i barnehagene
- Etter- og videre utdanning for førskolelærere og pedagoger

Andel menn i barnehagen

I 2008 lanserte Kunnskapsdepartementet *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnsopplæring 2008 – 2010. Målet for handlingsplanen er:*

- Barnehage og grunnsopplæring skal bidra til et likestilt samfunn der alle får utnyttet sine evner og interesser, uavhengig av kjønn og at likeverd og likestilling mellom kjønn skal ligge til grunn for all læring og pedagogisk virksomhet i barnehage og grunnsopplæring.

Det er prioritert tre hovedmål for å oppnå dette:

1. *Læringsmiljøet i barnehage og grunnsopplæring skal fremme likestilling mellom gutter og jenter.*
2. *Bedret kjønnsbalanse i valg av utdanning og yrker – med et spesielt fokus på fag- og yrkesopplæring og rekruttering av jenter til realfag.*
3. *Kjønnsbalanse blant ansatte i barnehage og grunnsopplæring skal bedres.*

Andelen menn i barnehagen i Buskerud har gått opp fra 6,0% i 2006 til 7,5% i 2008 og ligger litt over landsgjennomsnittet på 6,8%. Hole har høyeste andel menn i barnehagene med henholdsvis 16,8% menn. Lavest ligger Flå og Nore og Uvdal som ikke har noen mannlige ansatte i sine barnehager.

Fylkesmannen i Buskerud har videreført og utvidet samarbeidet MiB-Buskerud. Fylkesmannen har i 2008 tildelt midler til lokale MiB-nettverk i fylket. Forutsetningene for å få midler har blant annet vært at handlingsplanen har forankring i kommunenes egne planer og at nettversarbeidet både omfatter ansatte i kommunale og ikke-kommunale barnehager. MiB-Buskerud har i samarbeid med Høgskolen i Telemark opprettet rekrutteringsteam som skal arbeide med rekruttering av menn til førskolelærerutdanningen.

Tilsyn på barnehageområdet

Det er gjennomført kartleggingstilsyn med alle kommunene i forhold til bemanning og bruk av dispensasjoner i kommunale og ikke-kommunale barnehager. Det ble ikke funnet grunnlag for å gi avvik på bakgrunn av rapporteringen fra kommunene. Etter tilbakerapporteringen er resultatet av tilsynet formidlet muntlig til kommunene. Kartleggingstilsynet er grunnlagsdokument for videre valg av tilsynsobjekt på nevnte tema.

Følgende andre tilsyn er gjennomført på barnehageområdet i 2008:

Kommune	Tema	Avvik
Modum	Kommunen som godkjenningsmyndighet, jf barnehageloven § 10 og kommunen som tilsynsmyndighet, jf barnehageloven § 16	Fylkesmannen avdekket ikke avvik under tilsynet.
Øvre Eiker	Kommunen som godkjenningsmyndighet, jf barnehageloven § 10 og kommunen som tilsynsmyndighet, jf barnehageloven § 16	Avvik 1 - Kommunen har gitt barnehager tillatelse til å starte driften før det foreligger lovlig godkjenning. Brudd på følgende myndighetskrav: Barnehageloven § 10 og forvaltningslovens kap. V. Avvik 2 - Deler av kommunens tilsynsvirksomhet er ikke i samsvar med barnehageloven. Brudd på følgende myndighetskrav: Barnehageloven § 16.
Lier	Kommunen som godkjenningsmyndighet, jf barnehageloven § 10 og kommunen som tilsynsmyndighet, jf barnehageloven § 16	Avvik 1 - Kommunen fører ikke tilsyn i samsvar med barnehageloven. Brudd på følgende myndighetskrav: Barnehageloven § 16
Flesberg	Tema for tilsynet er hvordan kommunen ivaretar kompetansekravet og reglene dispensasjon i barnehageloven §§ 17 og 18	Avvik 1 - Kommunen påser ikke at barnehagelovens regler om dispensasjon fra kompetansekravet blir overholdt. Brudd på følgende myndighetskrav: Barnehageloven §§ 17 og 18, jf. forskrift til barnehageloven § 1. Avvik 2 - Kommunen påser ikke at vedtak om dispensasjon fra kompetansekravet er i samsvar med forvaltningsloven. Brudd på følgende myndighetskrav: Forvaltningsloven §§ 24, 25 og 27. Avvik 3 - Kommunen fører ikke tilsyn i samsvar med barnehageloven. Brudd på følgende myndighetskrav: Barnehageloven § 16

Grunnskole

Skoleåret 2008/2009 (per 1. okt 2008) er det registrert totalt 32 065 elever i grunnskolen i Buskerud fordelt på 155 skoler, herav 6 privatskoler. Elevtallet er dermed tilnærmet samme som året før. Elevene fordeler seg med 22 251 elever på barnetrinnet og 9 814 elever på ungdomstrinnet. De 6 private skolene, har til sammen 508 elever, en mer enn året før. Elever i private skoler utgjør dermed ca 1,6% av grunnskoleelevene i Buskerud, mot ca 2,5% på landsbasis.

Inneværende skoleår er det i Buskerud registrert 3 364 lærere som dekker ca 2 700 årsverk. Det betyr at antall lærere er økt med vel 100, mens mengden årsverk er tilnærmet uendret. Ca 75% av lærerne er kvinner.

Det benyttes 247 årsverk til administrative og pedagogiske lederoppgaver. Dette er en økning fra i fjor på ca 5%.

Felles nasjonalt tilsyn

Også i 2008 ble det gjennomført felles nasjonalt tilsyn på utdanningsområdet. Tema for tilsynet i 2008 var tilpasset opplæring og spesialundervisning, jf opplæringsloven § 1-2 femte ledd og kapittel 5. Nasjonale tilsyn omhandlet også spesialpedagogisk hjelp i barnehagen, opplæring av barn i barnevernsinstitusjoner og planlagt bortfall av undervisning i videregående opplæring. Videre er det gjennomført tilsyn med private skoler i henhold til flerårig plan og spesielle hendelser.

Tilsynene har avdekket at skoleeiere i stor grad fortsatt mangler forsvarlige system for å sikre at opplæringen er i tråd med kravene i opplæringsloven med forskrifter. Det er også avdekket at etterlevelsen av de enkelte bestemmelser i regelverket er mangelfull. Fylkesmannen vil i denne sammenheng peke på behovet for kompetanse knyttet til lovverket på alle nivå i skoleverket. På kommunalt nivå stiller vi også et spørsmål ved kapasiteten i forhold til de samlede oppgaver.

I 2009 vil det bli gjennomført felles nasjonalt tilsyn med fokus på organisering og pedagogisk og trygghetsmessig forsvarlig gruppestørrelse, jf opplæringsloven § 8-2.

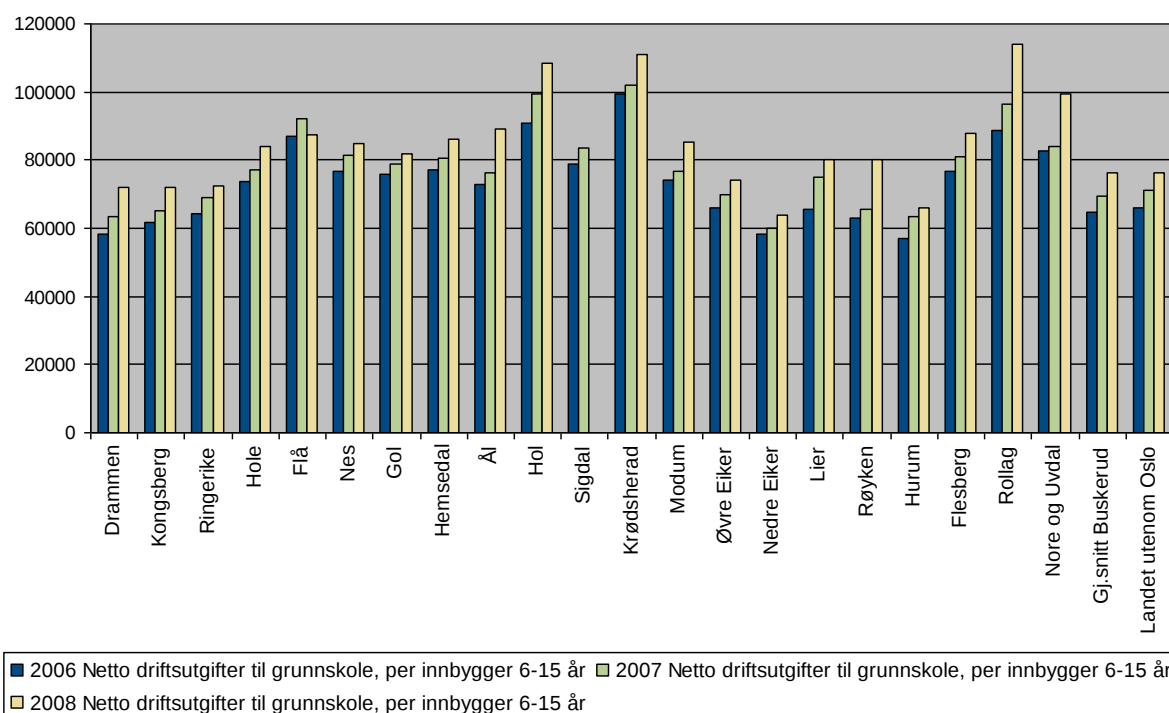
Kunnskapsløftet

Kunnskapsløftet er nå ferdig innført. Som tidligere år har Fylkesmannens arbeid i stor grad rettet seg mot å følge opp kontakten med skoleeiere, vurdere søknader om midler til etter- og videreutdanning, utbetaling av tilskudd, veiledning, bidra til erfaringsutveksling, ta opp ulike tema på samlinger med kommunale skoleledere, koordinere og rapportere. Oppfølgingen av skoleeiere i forhold til deres rapportering og kontroll av opplysninger var spesielt tidkrevende.

Gjennom ”Strategi for kompetanseutvikling i grunnopplæringen 2005-2008: Kompetanse for utvikling” ble ca 15 millioner fordelt på skoleeiere i Buskerud. I tillegg ble ca 2 millioner fordelt til videreutdanning i naturfag og 2. fremmedspråk.

Ut over de planene kommunene og fylkeskommunen selv utarbeidet, initierte Fylkesmannen tiltak knyttet til både matematikk, elevvurdering og læringsmiljø. Temaene videreføres i 2009.

Netto driftsutgifter til grunnskole, per innbygger 6–15 år

Grafen viser utviklingen i netto driftsutgifter til grunnskole, per innbygger 6-15 år, fra 2006 til 2008. Alle kommunene hadde en økning i netto driftsutgifter fra året før. Dette skyldes nok i stor grad timetallsøkning på barnetrinnet.

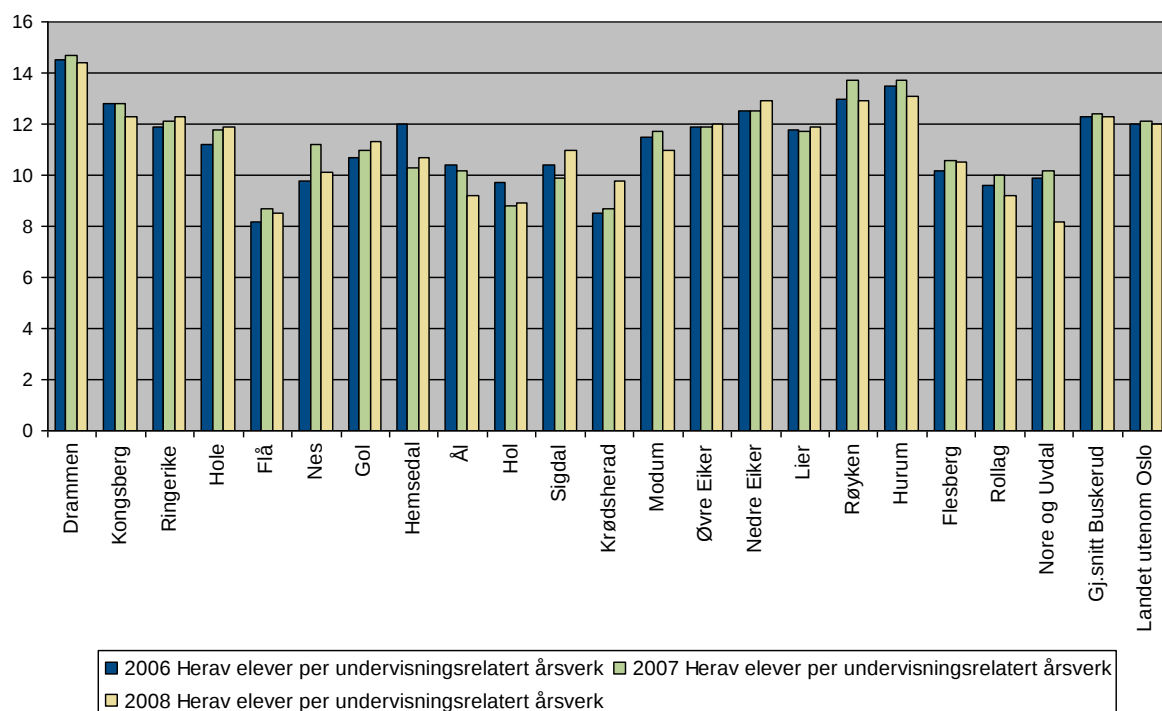
Gjennomsnittlig for Buskerud ligger netto driftsutgifter til grunnskole per innbygger litt lavere enn snittet for landet (utenom Oslo).

Hol, Krødsherad og Rollag har de høyeste kostnadene i Buskerud, mens de laveste kostnadene er i Nedre Eiker og Hurum.

Det er flere faktorer som spiller en rolle når ressursinnsatsen skal vurderes. Demografiske forhold og lokale, politiske vedtak om skolestruktur vil selvsagt være eksempler på slike faktorer. Høye kostnader kan være en indikasjon på et kvalitativt godt tilbud, men også på mindre effektiv drift.

En annen faktor som kan ha betydning for ressursbruken, er at Stortinget har vedtatt at ressursinnsatsen (i undervisningstimer) ved den enkelte skole ikke skal være mindre enn det de tidligere klassedelingstallene medførte (se mer i kapittelet nedenfor om gruppestørrelsen).

Antall elever per undervisningsrelaterte årsverk

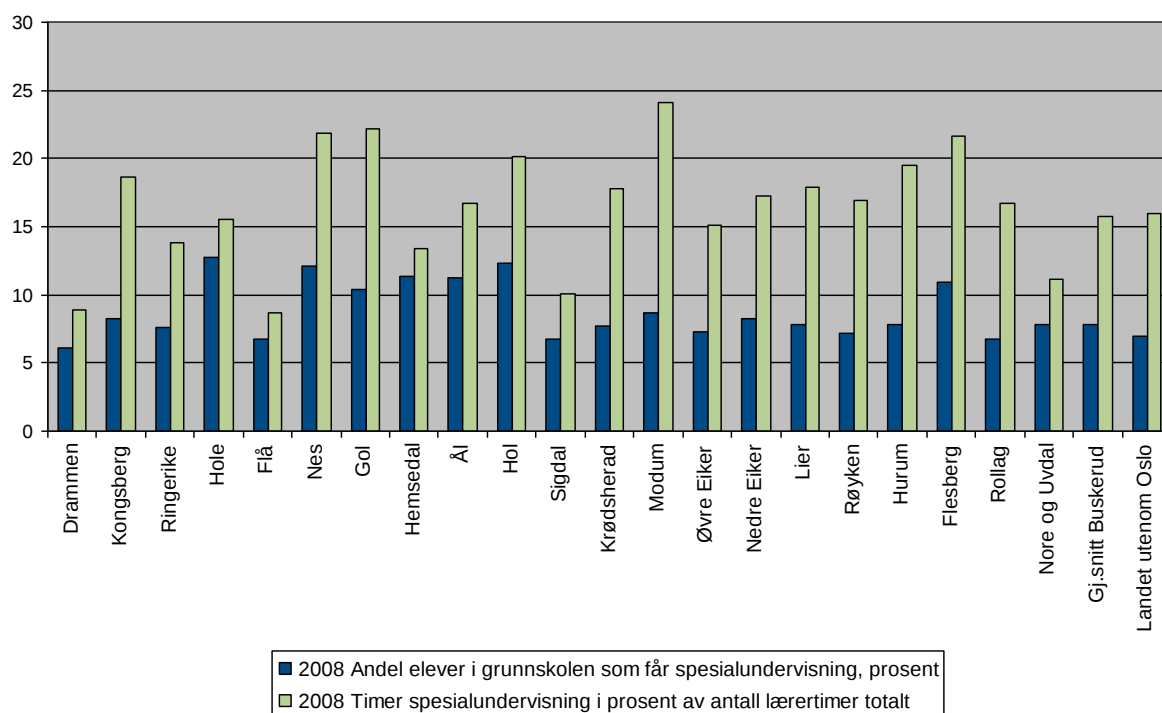
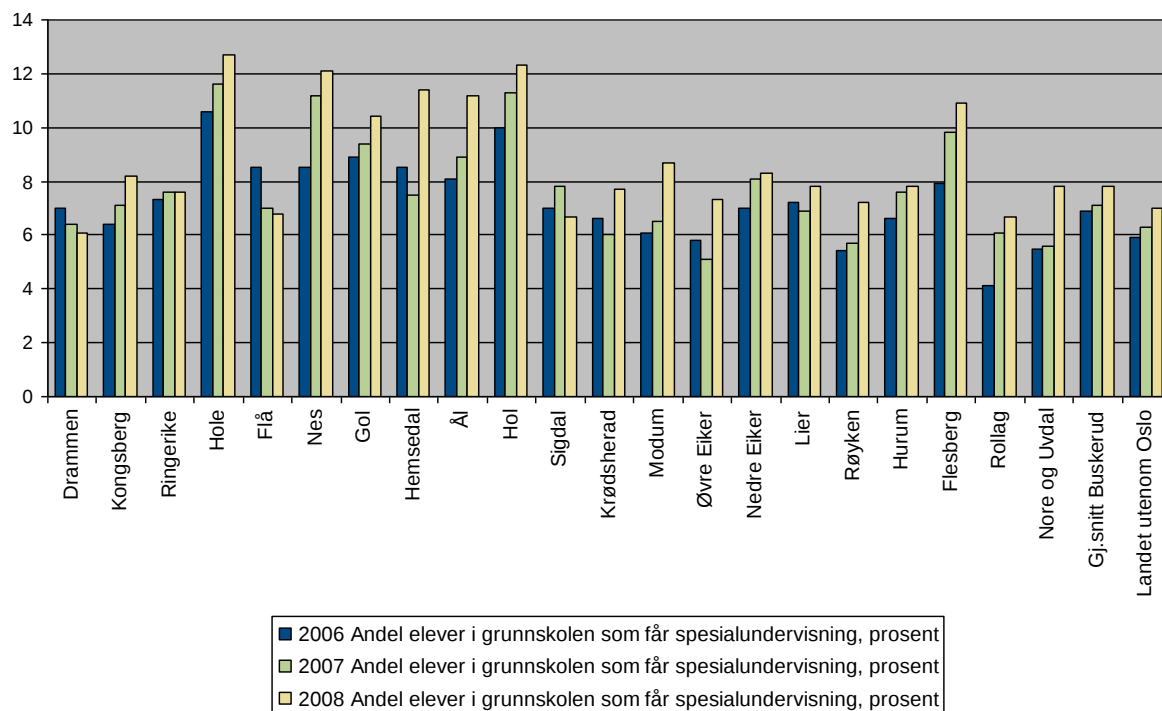

Grafen viser antall elever per undervisningsrelatert årsverk. Det er marginalt flere elever per lærer i Buskerud enn i landet for øvrig. Utviklingen har vært relativt stabil i de siste årene.

Et lavere antall elever per årsverk gir lærere mer tid til hver elev og er i hovedsak positivt. Blir tallet svært lavt, vil ordningen være kostnadskrevende. Et for høyt antall elever per lærer kan komme i konflikt med forsvarlig gruppestørrelse.

Sammenligner vi denne grafen med kostnadene i den forrige grafen, er det rimelig å anta at kommuner med lav gruppestørrelse, som for eksempel Krødsherad, har tilsvarende høye kostnader per elev. Sammenhengen er likevel ikke helt entydig, og flere faktorer spiller inn.

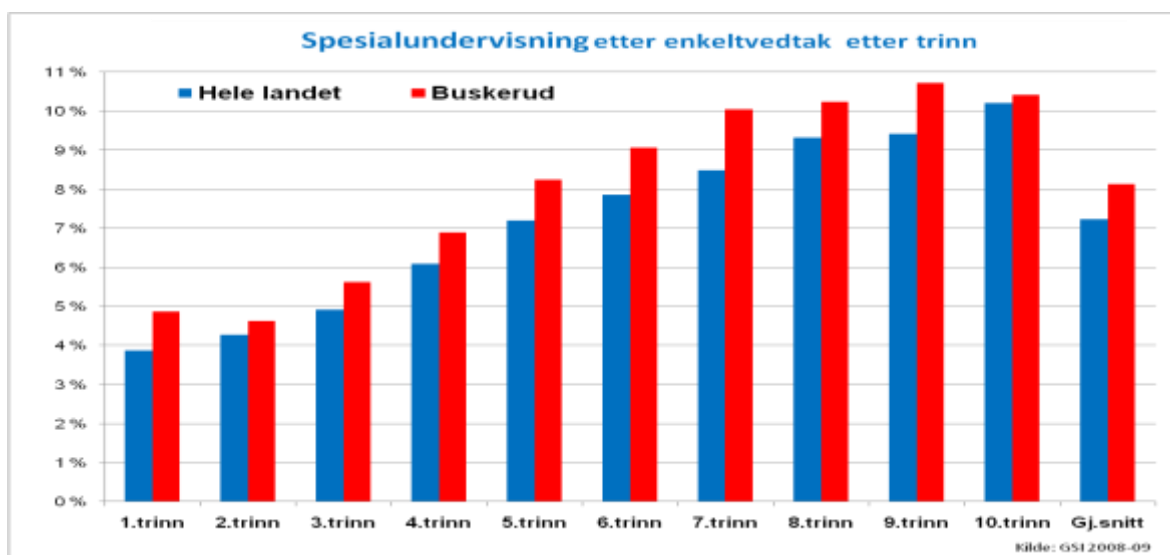
Spesialundervisning

Den første grafen viser utviklingen i andelen av elevene i grunnskolen som får spesialundervisning. Det er uttrykt fra nasjonalt nivå at den prosentvise andelen ikke bør overstige 5-6% i et rimelig stort utvalg. Snittet for Buskerud ligger over dette og noen av kommunene i Buskerud ligger langt over dette.

Den andre grafen viser andelen elever som får spesialundervisning sammen med andelen undervisningstimer som brukes til spesialundervisning. Fra nasjonalt nivå er det anbefalt at spesialundervisning bør benyttes til et fåtall elever som trenger et visst antall timer.

Noen kommuner skiller seg ut og har få timer til spesialundervisning i forhold til ordinære undervisningstimer. Dette kan indikere at noen elever ikke får oppfylt sin rett til spesialundervisning. På den annen side kan et godt differensiert, ordinært tilbud redusere behovet for spesialundervisning.

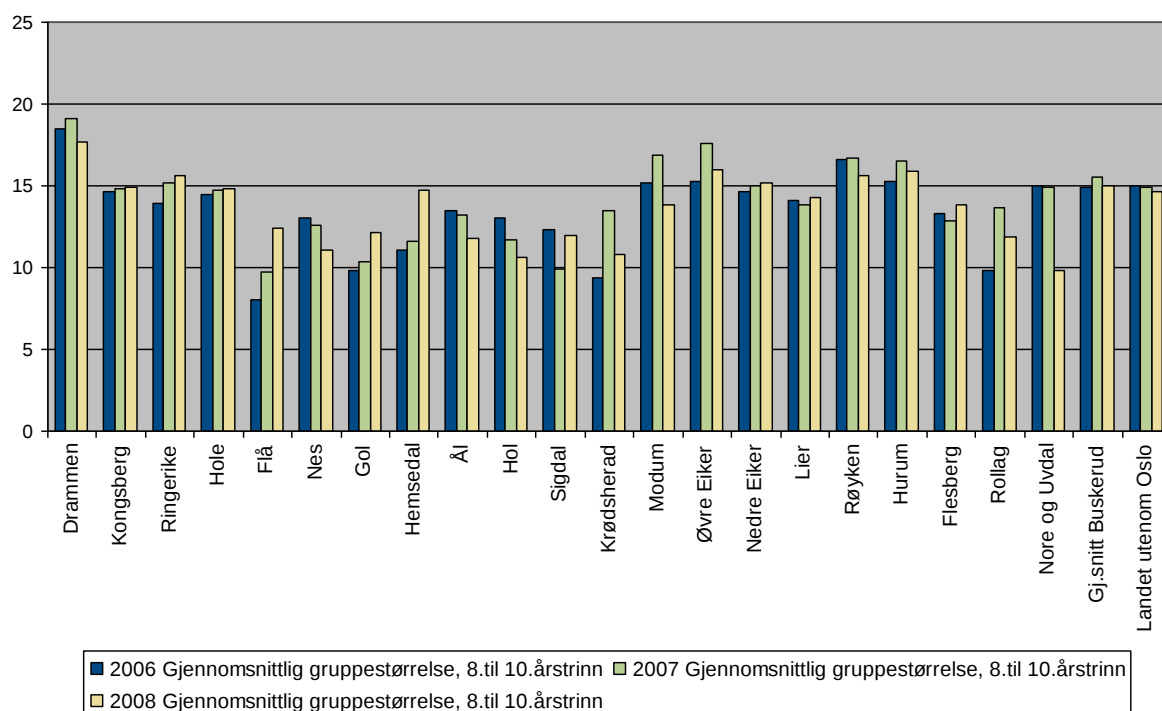
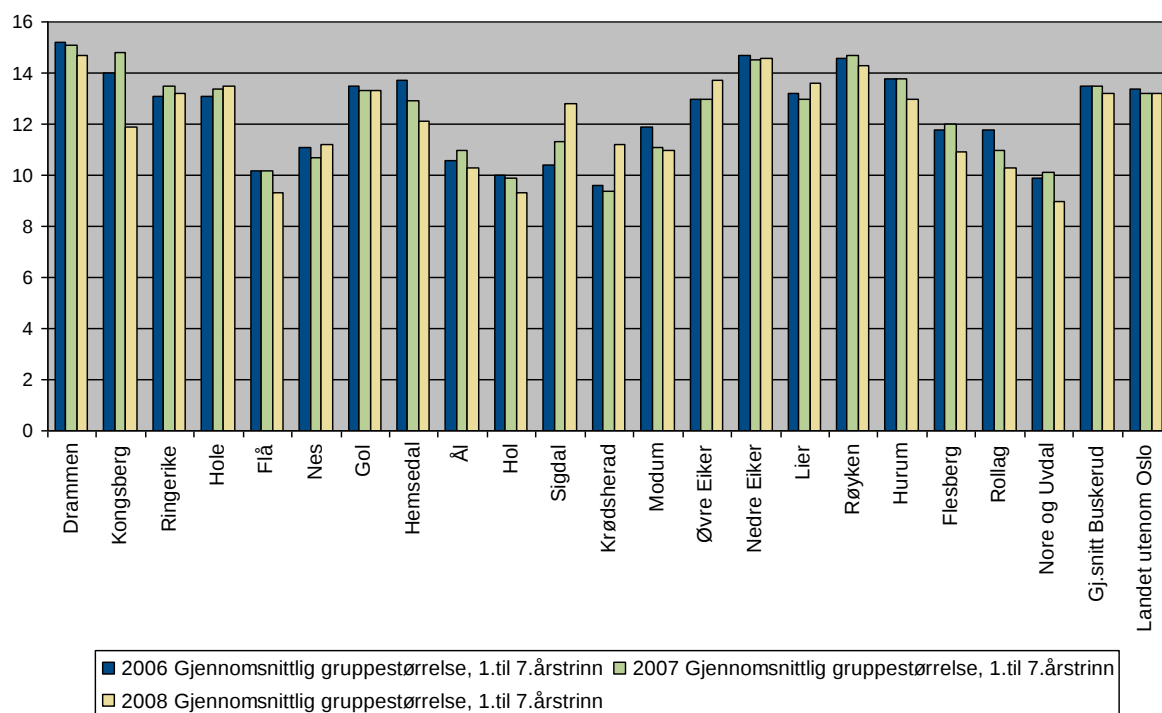
Både i Buskerud og i landet for øvrig er det en økning de tre siste årene i andel elever som mottar spesialundervisning. Trenden er fortsatt at det gis mest spesialundervisning på de høyere trinnene. Politiske signaler tyder på at dette er et forhold en ønsker å endre, slik at kommunene øker innsatsen de første årene, slik det for eksempel gjøres i Finland. Det er viktig at spesialundervisningsbehovet blir oppdaget på et så tidlig tidspunkt som mulig, slik at elevene får tidlig hjelp.

Gruppestørrelser

Opplæringsloven stiller krav til at opplæringen skal organiseres i pedagogisk forsvarlige grupper. Reglene om klassedeling ble fjernet fra opplæringsloven fra og med 01.08.2003. Begrepet "gjennomsnittlig klassestørrelse" ble erstattet med "gjennomsnittlig gruppestørrelse til ordinær undervisning" som indikator for lærertetthet. Ved behandling av Ot.prp. nr. 67 (2002-2003), der de tidligere reglene om klassedeling ble opphevet, presiserte Stortinget at klassedelingstallet skal ligge til grunn som minstenivå for ressurstildeling også etter at bestemmelsen om klassedelingstallet er opphevet. Dette innebærer at den gjennomsnittlige gruppestørrelsen til ordinær undervisning ikke skal overstige den gruppestørrelsen skolen ville fått, dersom den benyttet de tidligere klassedelingsreglene.

Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen per lærer.

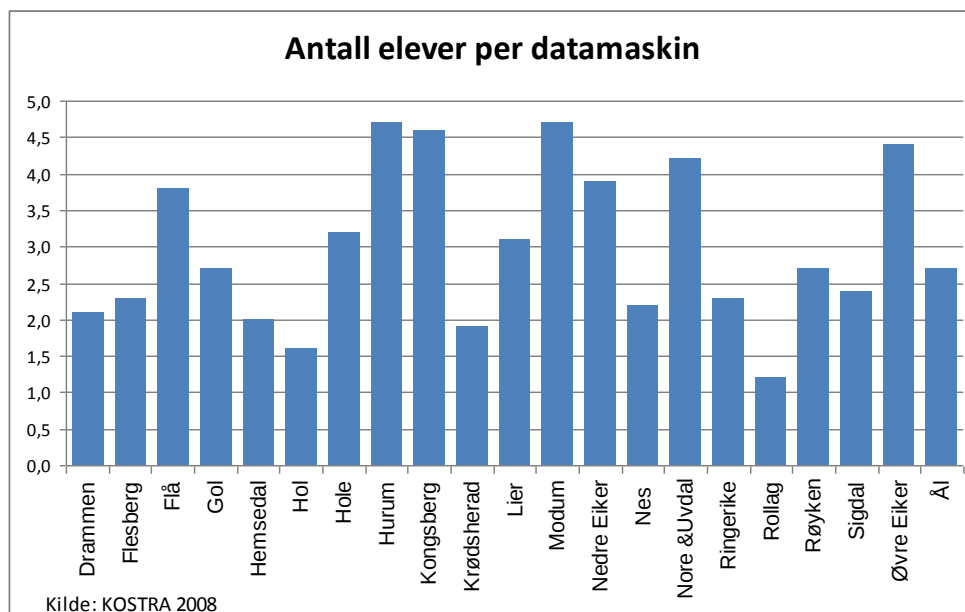
Det har også i år blitt utarbeidet en oversikt over skoler som ser ut til å bryte Stortingets vedtak og forutsetninger om gruppestørrelser. På oversikten fra Utdanningsdirektoratet var det 4 skoler i Buskerud som så ut til å bryte med Stortingets forutsetning om gruppestørrelser. Det viser seg i ettertid at kommunene har rapportert feil tall og at samtlige ligger innenfor normen.

Grafen om gruppestørrelser bør, tilsvarende grafen for antall elever per undervisningsårsverk, sees i sammenheng med driftsutgifter i kommunen. Det kan forventes, siden lønninger i snitt utgjør mer enn 80% av kostnadene, at kommuner med lavere prioritet på skole også har høyere gruppestørrelse.

Når det gjelder utviklingen ser vi at kommuner som får økte netto driftsutgifter per elev ikke nødvendigvis får en redusert gruppestørrelse. Dette kan blant annet forklares ved økte lønninger og kostnadsvekst i samfunnet.

PC-dekning

Grafen er laget på bakgrunn av registreringen i GSI (Grunnskolen informasjonssystem) 08/09 ved å dele antall elever på antall elevdatamaskiner (med og uten Internettilgang).

Antall elever per datamaskin er synkende i de fleste kommuner i forhold til fjoråret. I Flå, Modum og Øvre Eiker er det flere elever per datamaskin i 2008/2009 enn det var i 2007/2008.

Hurum, Kongsberg, Modum, Øvre Eiker og Nore og Uvdal kommer dårligst ut på denne oversikten med over 4 elever per datamaskin.

Pedagogisk bruk av IKT har vært, og er, et satsningsområde i skolen. I tillegg har Kunnskapsløftet innført digital kompetanse som en grunnleggende ferdighet i alle fag. Pedagogisk bruk av IKT er selvsagt en del av den digitale kompetansen. Selv om PC-dekningen er ganske god de fleste steder, vurderer likevel Fylkesmannen situasjonen slik at det fortsatt er stor variasjon i hvilken grad IKT brukes i elevenes læringsarbeid fra kommune til kommune og også fra skole til skole.

Nasjonale prøver 2008/09

Nasjonale prøver ble igjen arrangert for 5. og 8. trinn i 2008. Det ble gjennomført elektronisk prøve i engelsk lesing og papirbaserte prøver i lesing (norsk) og regning.

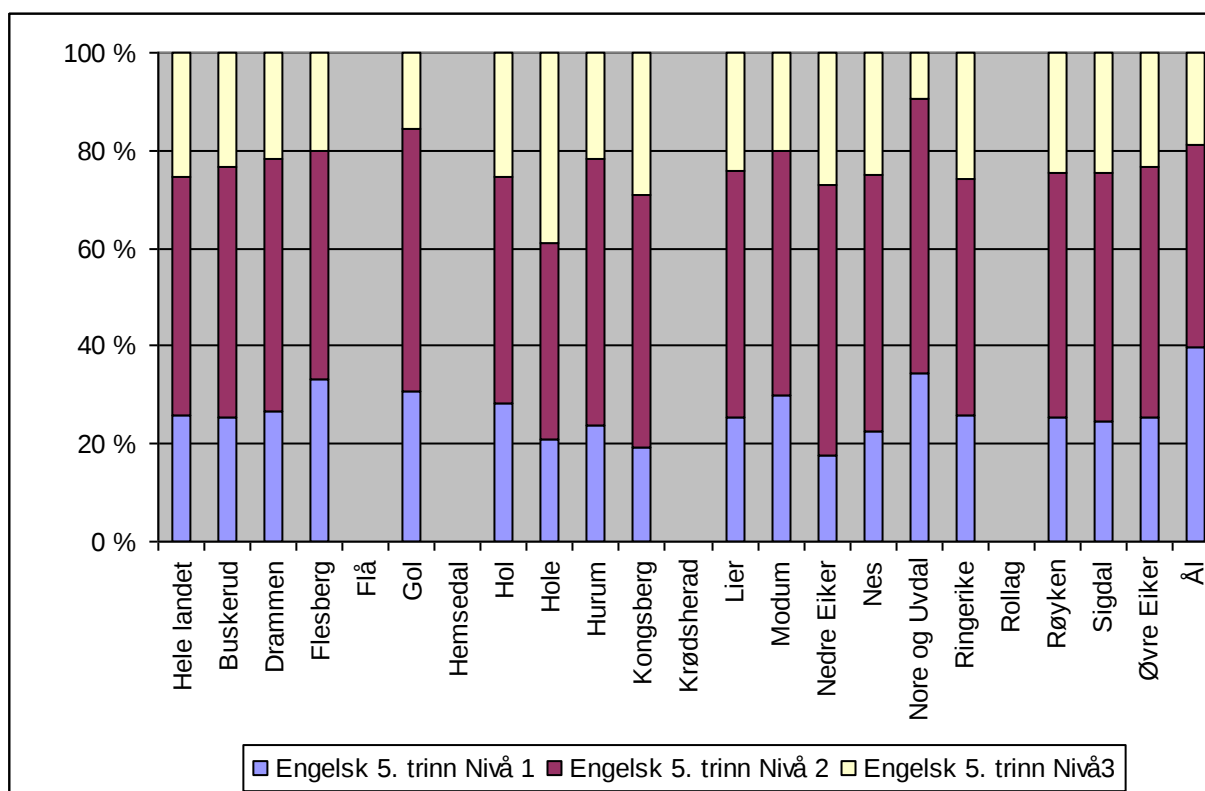
I Utdanningsdirektoratets evaluering av de nasjonale prøvene har de vist seg å ha hatt stor nytteverdi for skoleeiere, regionale og sentrale skolemyndigheter og ikke minst for allmennheten. Sammen med resultatene fra de internasjonale undersøkelsene PISA og PIRLS har resultatene fra nasjonale prøver bidratt til å sette læringsutbytte og kvalitetsutvikling i grunnskolen på den politiske dagsorden.

Vi vil under vise resultatene på fylkesnivå fra 5. trinn. Resultatene er gitt i mestringsnivå 1 til 3. Mestringsnivå 1 er det laveste nivået mens nivå 3 er det høyeste.

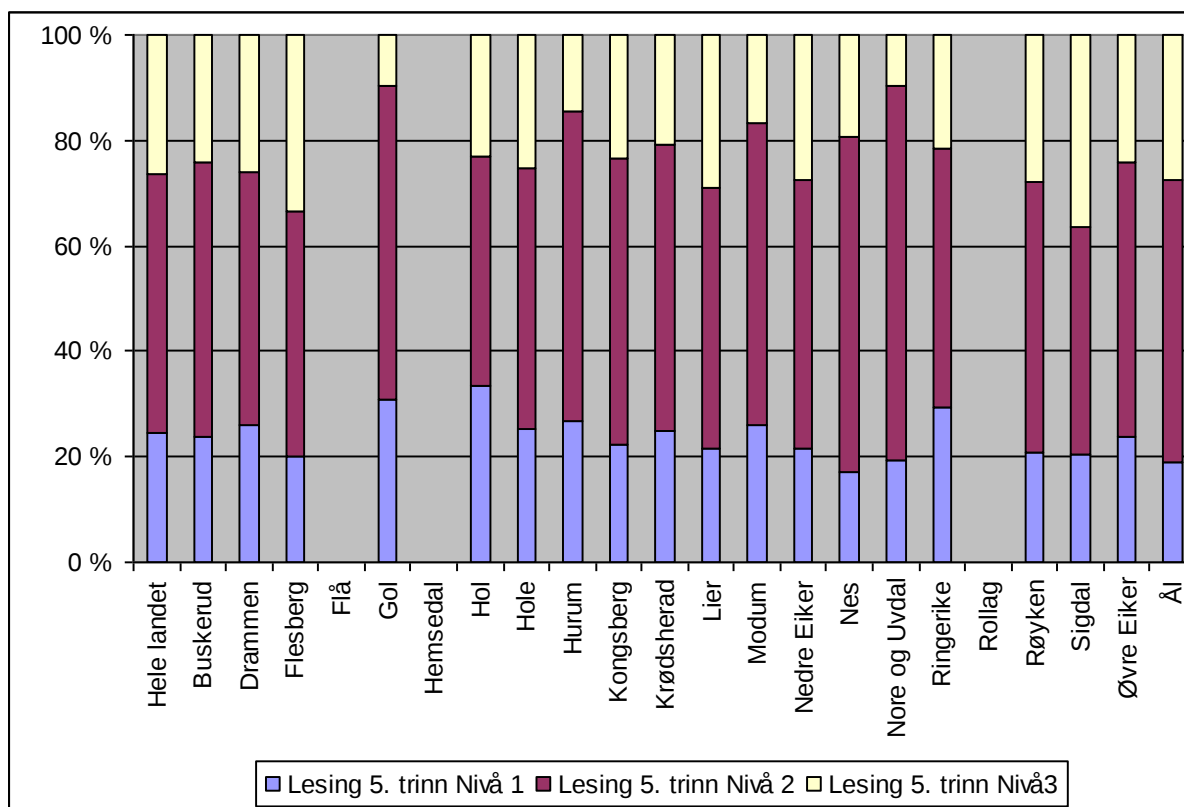
Det er selvsagt positivt å ha mange på høyeste nivå, og få på laveste. Det er et mål å få redusert antallet elever på det laveste mestringsnivået, siden de grunnleggende ferdighetene er så avgjørende for resultatene i alle fag.

Resultatene fra Buskerud tilsvarer landsgjennomsnittet. Fylkesmannen understreker at resultatene er usikre og at det trengs resultater for flere år for få et bedre grunnlag for vurdering av læringsarbeidet i kommunene og skolene.

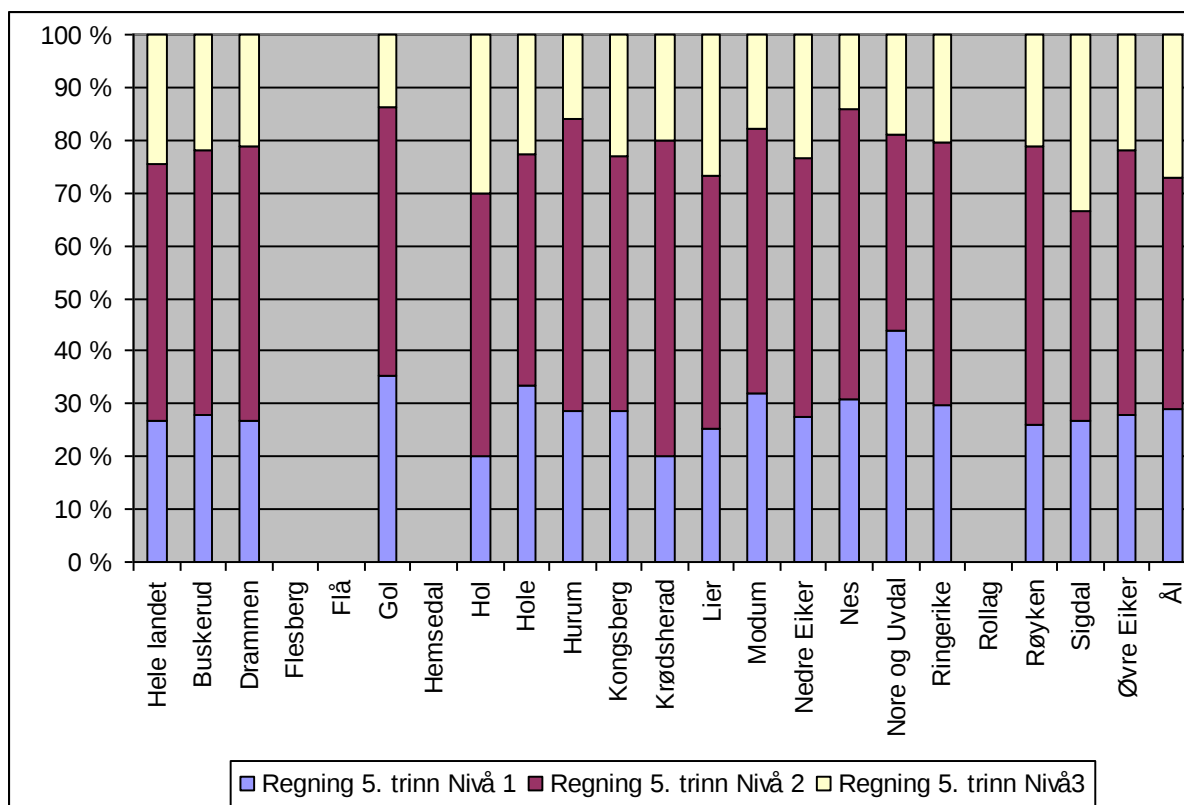
Engelsk 5. trinn

Lesing 5. trinn

Regning 5. trinn

Pleie- og omsorg

Om Stortingsmelding 25 – ”Framtidas omsorgsutfordringer”

Stortingsmelding 25 om fremtidens omsorgsutfordringer ble vedtatt i Stortinget i mars 2007 etter tilråding fra Helse- og omsorgsdepartementet. Fylkesmennene har et koordinerende ansvar for gjennomføringen av planen i sitt fylke. I Buskerud er ansvaret for planen lagt til Helseavdelingen.

Stortingsmelding 25 kan ses på som en oppfølger av ”Handlingsplan for eldreomsorgen” og ”Rekrutteringsplan for bedre kvalitet” hvor det i årene 1998-2006 ble ytt statlige tilskudd til å ruste opp kvaliteten på sykehjemmene i kommunene, utvikle nye boformer for eldre, rekruttere mer personell til tjenestene og øke den faglige kompetansen på alle nivåer.

For Buskeruds vedkommende ble det i denne perioden ytt tilskudd til bygging av til sammen 1700 enheter, ca. halvparten gikk til nye sykehjem/rehabilitering av eldre sykehjem, resten til ulike former for omsorgsboliger. Inkludert i dette tallet er også ca. 160 boliger for mennesker med psykiske lidelser og en del bofellesskap til voksne psykisk utviklingshemmede. Samtidig ble en del eldre aldershjem og andre uhensiktsmessige institusjoner nedlagt/omgjort til andre formål, dekningsgraden økte likevel betraktelig i de fleste kommuner.

For å møte fremtidens omsorgsutfordringer har Regjeringen foreslått tiltak innen følgende områder:

- Utbygging av tjenestetilbudet
- Styrke det offentliges ansvar og rolle i forhold til oppgavene
- Kompetanseheving/økt utdanningskapasitet for personell.
- Bedre medisinsk oppfølging av brukere av omsorgstjenestene
- Investering i ny bygningsmasse – både sykehjem og omsorgsboliger
- Utprøving av ny teknologi
- Kvalitetsutvikling, bl.a. gjennom forskning
- Økt innsats i forhold til forebyggende arbeid
- Økt brukerinnflytelse
- Aktiv omsorg, med større vekt på aktivitet, kulturtilbud og trivsel

De største utfordringene vi står overfor de nærmeste årene er knyttet til:

1. Aldring

Antall eldre i befolkningen øker, og de eldre lever lenger. Folketallet i Norge økte fra 3,3 millioner i 1950 til 4,5 millioner i 2000. Ifølge SSBs befolkningsfremskrivninger vil folketallet fortsette å stige jevnt til 5,4 millioner i 2030 og til 5,8 millioner i 2050.

Eldre over 80 år står for en stor del av veksten, antall innbyggere over 80 år var 190 000 i år 2000, her forventes en økning til 320 000 i år 2030 og til nærmere 500 000 i år 2050.

De eldre vil i fremtiden riktignok ha bedre helse, bedre økonomi og høyere utdanning enn de tidligere generasjonene eldre, men behovet for offentlig innsats vil likevel være sterkt tilstede.

Økt levealder fører til at flere utvikler ulike demenssykdommer. Samtidig vil familieomsorgen svekkes på grunn av at det blant fremtidens eldre vil være flere som er aleneboende, de vil ha færre barn, og familiene bor mer spredt enn tidligere.

I Buskerud varierer prognosene på veksten i antall eldre mellom kommunene. Vi ser et mønster frem mot 2020 hvor flere av landkommunene har en nedgang i antall eldre, mens bykommunene og de mer tettbygde kommunene sør i fylket vil få en stor vekst. Etter 2020 øker antall eldre over 80 år i alle kommuner.

Det er viktig å følge utviklingen av befolkningsveksten i forhold til planlegging og dimensjonering av tjenestetilbudet, både i forhold til utbygging av nye sykehjem og omsorgsboliger, men også hjemmetjenestetilbudet. Det er tidligere gjort beregninger som tilsier at **25%** av befolkningen over 80 år vil ha behov for tjenester fra kommunenes helse- og omsorgstjeneste, mens det er beregnet at i gruppen over 90 år vil om lag **50%** ha behov for kommunale tjenester.

Befolkningen over 90 år i Buskerud er økt fra 1297 personer i 1999 til 1889 personer per 1.1.2009. Dette utgjør en økning på 46%. I den enkelte kommune har utviklingen vært slik:

Kommune:	90+ i 1999	90+ i 2009	Økning i antall	Økning i prosent
Drammen	333	463	130	39 %
Kongsberg	114	197	83	72 %
Ringerike	150	208	58	39 %
Hole	9	31	22	224 %
Flå	13	15	2	15 %
Nes	25	54	29	116 %
Gol	51	65	14	27 %
Hemsedal	20	12	- 8	- 40 %
Ål	33	59	26	78 %
Hol	28	38	10	35 %
Sigdal	21	42	21	100 %
Krødsherad	18	16	- 2	- 11 %
Modum	96	106	10	10 %
Øvre Eiker	67	133	66	100 %
Nedre Eiker	84	99	15	18 %
Lier	78	120	42	54 %
Røyken	33	81	48	145 %
Hurum	56	62	6	11 %
Flesberg	24	30	6	24 %
Rollag	11	26	15	136 %
Nore og Uvdal	33	32	- 1	- 3 %
Til sammen	1297	1889	592	46 %

Kilde: SSB - befolkningsstatistikk

Vi ser at det er store forskjeller mellom kommunene, størst prosentvis økning i denne 10 års perioden finner vi i Hole, Nes, Sigdal, Øvre Eiker, Lier, Røyken og Rollag. Av bykommunene er det Kongsberg som har hatt den største veksten av eldre over 90 år.

2. Nye brukergrupper

Tidligere institusjoner for mennesker med psykiske lidelser, psykisk utviklingshemmede og andre institusjoner for pleietrengende er i stor utstrekning nedlagt. Tidligere beboere skal nå få sine behov for bolig, omsorg og pleie dekket i sine hjemkommuner, noe som har medført at antall ”yngre brukere” (her: under 67 år) har doblet seg de siste 10 år, og antallet utgjør nå 53 000.

3. Økning i demenssykdommer

Det er i dag omtrent 66 000 mennesker med ulike demenssykdommer i Norge. Om lag 10 000 rammes årlig, og på grunn av den økte levealder regner en med at antallet demente med hjelpebehov vil doubles de neste 30 år.

4. Knapphet på omsorgsytere

Mange som arbeider i den kommunale omsorgstjenesten i dag er godt voksne, dvs. over 45-50 år. Dette betyr at det vil bli et stort frafall fra yrkene om kort tid på grunn av pensjonering. Tilgangen av yngre som ønsker en slik utdanning er for lav og vil ikke på noen måte dekke opp for dette og samtidig klare å dekke behovet for nye ”hender” i tjenesten.

5. Medisinsk oppfølging

Det er et økende behov for bedre medisinsk oppfølging av både hjemmeboende eldre og institusjonsbeboere. Dette gjelder særlig mennesker med kroniske og sammensatte lidelser, demens og psykiske problemer.

Nytt investeringstilskudd fra Husbanken:

Fra 2008 ble det innført et nytt statlig investeringstilskudd til bygging av sykehjem og omsorgsboliger. Ordningen formidles og organiseres gjennom Husbanken. Fylkesmannen skal gi en vurdering av søknadene med det som formål at de kommuner som trenger det mest skal prioriteres. Det vil bli fokus primært på bygging av sykehjemsplasser og omsorgsboliger tilrettelagt for heldøgnsbemanning (dvs. personell til stede 24 timer i døgnet).

I løpet av 2008 ble det gitt seks tilsagn (for til sammen kr 26.447.000) om tilskudd til prosjekter i Buskerud:

- 10 nye omsorgsboliger i Øvre Eiker
- 12 nye boliger i bofellesskap for demente i Øvre Eiker
- 16 omsorgsboliger i Lier
- 12 sykehjemsplasser i Gol
- 4 sykehjemsplasser i Ringerike (hospice-plasser)

Fylkesmannen har anbefalt alle søknadene og i tillegg anbefalt en søknad fra Hurum om tilskudd til installering av overrislingsanlegg i et eldre bofellesskap i kommunen. Denne søknaden fikk beklageligvis avslag da søknaden falt utenfor ordningens formål.

Det er innkommet flere søknader fra kommunene om tilskudd, som nå står ”på vent” til 2009, dette gjelder bl.a. flere søknader fra Ringerike for ombygginger av sykehjemmet i Nes i Ådal og på Sokna, og bygging av omsorgsboliger i Krokenveien.

Nasjonal standard for legetjenester i sykehjem:

Det er beregnet at det vil være behov for å øke innsatsen av legeårsverk på sykehjemmene med minst 50% frem til 2010. Regjeringen ønsker at kommunene selv skal vedta en norm for legedekningen, basert på lokale behov.

På vegne av Helsedirektoratet gjennomførte Fylkesmannen en kartlegging av legetjenesten på sykehjem i kommunene i Buskerud i 2008. Samtidig var kommunene bedt om å vurdere situasjonen og vedta en lokal norm for legetjenesten. De fleste kommunene i fylket utredet saken og i elleve kommuner ble det fattet politisk vedtak om en økning av legetjenestene i sykehjem. Noen kommuner vil utrede saken i forbindelse med utarbeidelse av ny helse- og sosialplan og/eller i forbindelse med budsjett-forhandlinger.

Økt kompetanse:

Det er store utfordringer i Buskerud i forhold til å skaffe og beholde kvalifisert personell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Særlig er det bekymringsfullt at ungdom ikke i tilstrekkelig stor grad søker helsefagarbeider-utdanning. Fylkesmannen samarbeider med Høgskolen i Buskerud, KS og fylkeskommunen for å øke rekruttering av helsefagarbeidere og videreutdanninger spesielt på områdene demens, rehabilitering og lindrende pleie og omsorg ved livets slutt.

Det ble i 2008 etablert en desentralisert sykepleierutdanning for Hallingdalskommunene.

Iplos:

I 2008 ble de første resultatene av Iplos-registreringen publisert. Iplos (individbasert pleie- og omsorgsstatistikk) skal gi utdypende opplysninger om brukernes bistandsbehov og bruker-sammensetningen i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Nedenfor vises enkelte av resultatene fra IPLoS-registreringen:

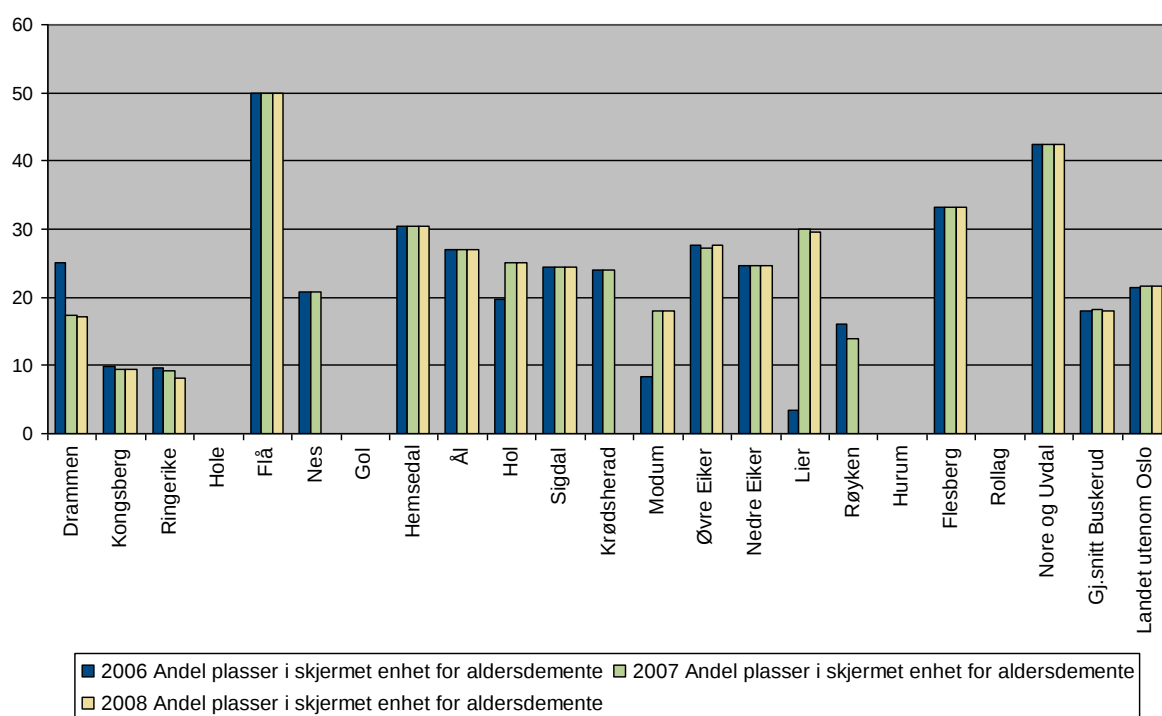
Område	Drammen	Kongsberg	Ringerike	Gjennomsnitt alle kommuner i landet
Andel av hjemmeboende brukere som mottar kjernetjenester i aldersgruppen 0-66 år som har omfattende bistandsbehov	13,7 %	17,7 %	23,0 %	16,4 %
Andel av hjemmeboende brukere som mottar kjernetjenester i aldersgruppen 80 år og over som har et omfattende	7,6 %	5,8 %	18,0 %	9,6 %

bistandsbehov				
Andel av alle brukere som har omfattende tjenestebehov	21,3 %	18,2 %	25 %	21,6 %
Gj.snittlig antall timer per uke som brukere av praktisk bistand får	8,5 timer	9,2 timer	3,4 timer	5,8 timer
Gj.snittlig antall timer per uke som brukere av hjemmesykepleie får	3,7 timer	4,0 timer	8,7 timer	3,8 timer

Kilde: SSB

Ut fra ovennevnte oversikt ser vi at Ringerike har flere brukere med omfattende bistandsbehov, både blant de yngre og de eldre brukerne og samlet. Ringerike yter praktisk bistand under gjennomsnittet men yter i gjennomsnitt mer enn dobbelt så mye i hjemmesykepleie som Drammen og Kongsberg og i forhold til landsgjennomsnittet.

Andel plasser i skjermet enhet for aldersdemente

Antall eldre med demens øker i takt med den økte levealder. Demensomsorgen vil gi kommunene store utfordringer i kommende år, både i forhold til å etablere egnede bo- og omsorgstilbud, tilstrekkelig tjenestetilbud og økt kompetanse om demens for ledelse og personell i pleie- og omsorgstjenesten. Regjeringen har et mål om at det skal utvikles dagtilbud for demente i alle kommuner innen 2015.

Vi ser av oversikten at andelen plasser spesielt tilrettelagt for aldersdemente i sykehjem samlet sett for Buskerud ikke har hatt noen økning de siste tre år. Det er ikke etablert noen nye plasser spesielt for denne gruppen i løpet av 2008. Buskerud ligger fortsatt samlet et stykke under landsgjennomsnittet som nå er 22% av alle sykehjemsplasser.

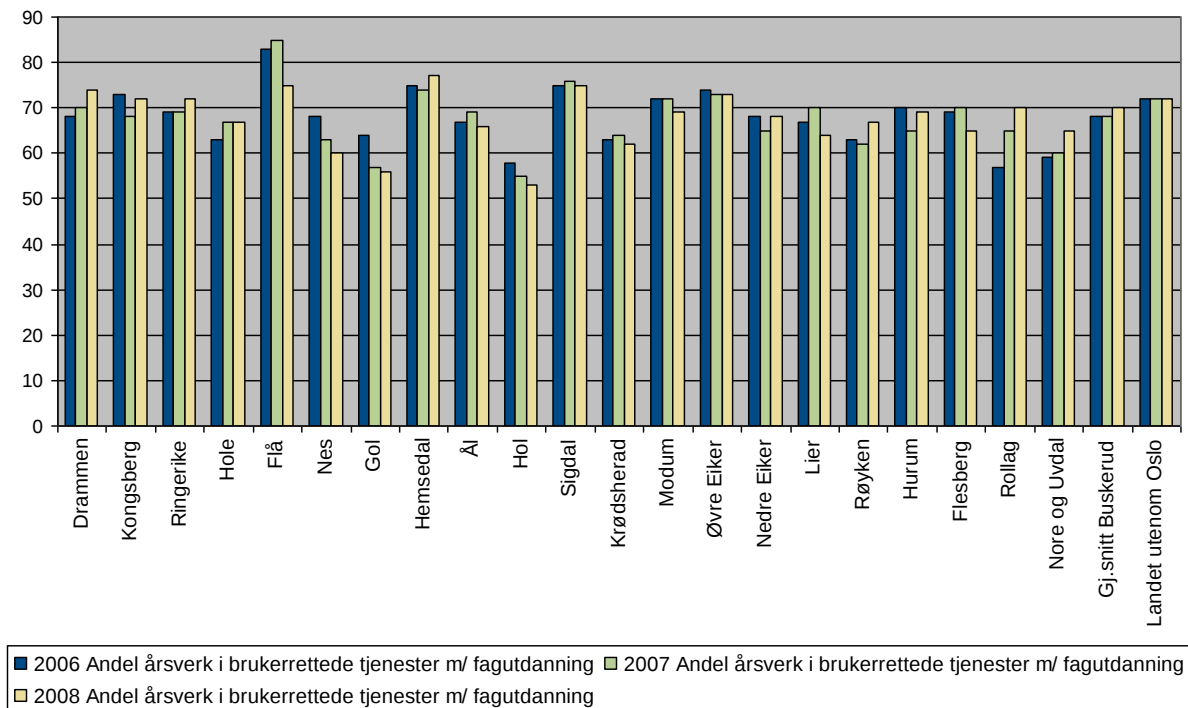
Det er store individuelle forskjeller i fylket, men det må understrekes at kommunene har organisert sitt tjenestetilbud på ulike måter og tabellen viser ikke hele bildet. I Hurum, Hole og Gol er botilbudet til personer med demens organisert i bofellesskap med heldøgnsbemanning. Flere andre kommuner har botilbud til demente både i institusjon og i bofellesskap, dette gjelder bl.a. Kongsberg, Ringerike, Drammen og Lier. Omsorgsboliger vises ikke i tabellen over.

De aller fleste demente bor imidlertid hjemme, og det er et stort behov for å øke botilbud med bemanning som er tilpasset personer med demens spesielt. Tilbudet om dagtilbud/avlastning for

hjemmeboende demente og deres pårørende må også styrkes, likeledes kunnskapsgrunnlaget på alle nivåer.

Retningslinjene til den nye tilskuddsordningen i Husbanken, som ble etablert fra 2008, til bygging av nye sykehjem/omsorgsboliger, fastsetter at alt nytt som bygges i kommende år med tilskudd fra Husbanken skal tilpasses de behovene mennesker med kognitiv svikt har.

Andel årsverk i brukerrettede tjenester med fagutdanning

Det er skjedd en liten økning i andelen ansatte i pleie- og omsorgstjenestene i Buskerud som har fagutdanning fra 2007 til 2008. Vi ser av tabellen at alle de tre største kommunene i fylket, Drammen, Kongsberg og Ringerike, har økt andelen med fagutdanning med 3-4%. Disse kommunene har satset målrettet på kompetanseheving gjennom flere år, og nå vises resultatene. Det samme kan vi se i Røyken, Hurum, Nore og Uvdal, Hemsedal og Nedre Eiker. Rollag er den kommunen i fylket som kan vise til de beste resultatene over tid med hensyn til å redusere andelen ufaglærte i pleie- og omsorgstjenesten.

Sigdal og Hemsedal har en høy andel ansatte med fagutdanning og dette har vært en stabil situasjon over mange år. Samlet sett ligger Buskerud fortsatt noe under landsgjennomsnittet, men situasjonen er noe forbedret fra i fjor.

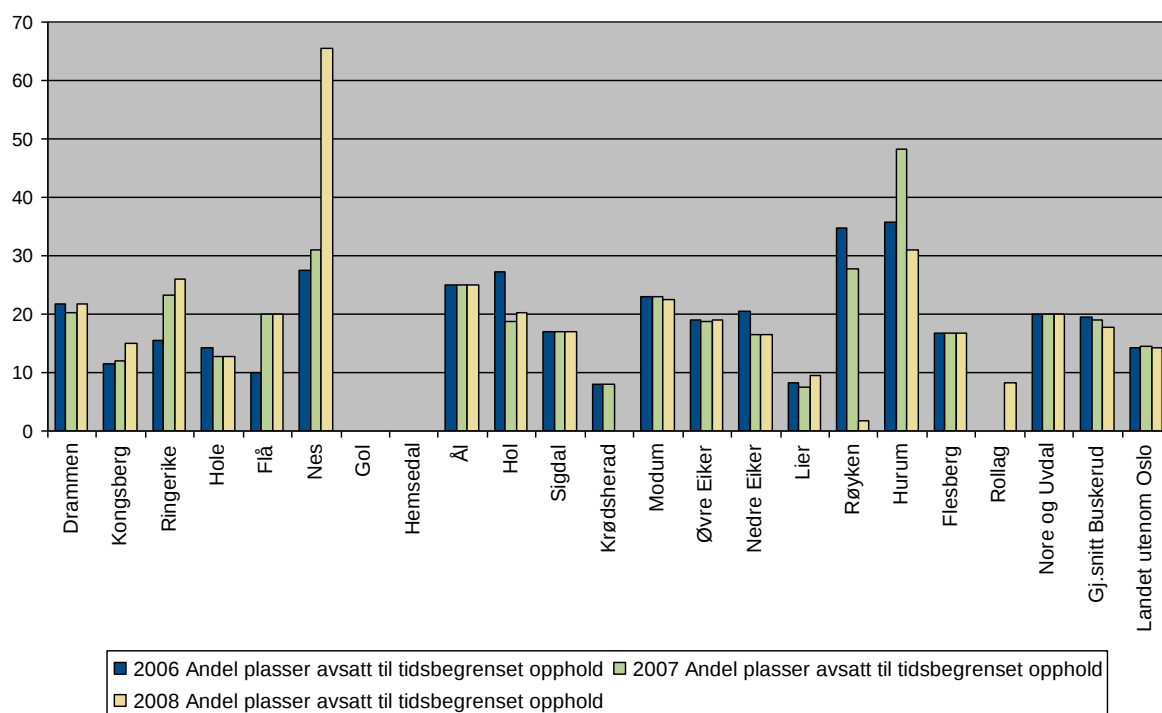
Samlet for landet er det 28% av alle ansatte som mangler fagutdanning. Det er iverksatt tiltak for å stimulere til utdanning, men det er enda langt frem til en tilfredsstillende situasjon.

I Hallingdalskommunene Nes, Gol og Hol synes situasjonen noe bekymringsfull. Andelen ansatte med fagutdanning er ytterligere redusert fra 2007 til 2008. Det er igangsatt en desentralisert sykepleierutdanning med base i Hallingdal i 2008, noe som på sikt kan bedre situasjonen. Det kan også nevnes at "Aksjon Helsefagarbeider" har vært dyktige i Hallingdal med en ung og aktiv rekrutteringspatrolje, noe som har ført til en økning i antall søkere til helsefagutdanning.

I tillegg til generelle rekrutteringsproblemer til omsorgstjenestene er det en del kommuner som har store utfordringer i forhold til aldersfordelingen til de ansatte i tjenesten. Gjennomsnittsalderen til de ansatte i omsorgstjenesten i Buskerud er høy, i enkelte kommuner er nær en tredjedel av de ansatte 56 år og eldre. Dette vil gi et erstatningsbehov i nær fremtid på grunn av pensjonering. Det er særlig noen av Hallingdalskommunene som vil få en stor utfordring her.

Av kommunenes rapporteringer for 2008 registreres at kommunene har økt antall læreplasser for lærlinger i helsearbeiderfaget fra i fjor. Det er viktig at kommunene etablerer tilstrekkelig med læreplasser for disse lærlingene slik at ikke mangel på læreplass blir et hinder for utdanningen. Helsefagarbeiderne vil være viktige og sentrale fagpersoner i kommunenes omsorgstjenester i årene som kommer.

Andel plasser avsatt til tidsbegrenset opphold

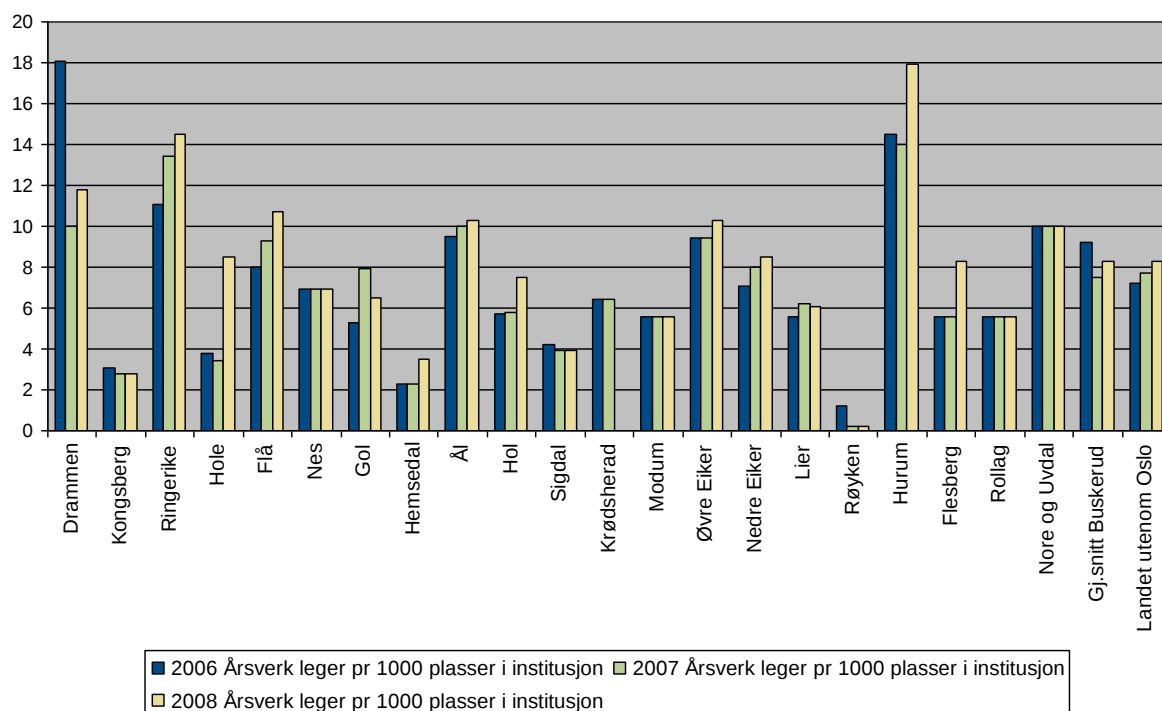

Det er fastslått at det er viktig å ha tilstrekkelig med korttidsplasser i sykehjemmene som gir muligheter for inn- og utskrivninger. Dersom alle plassene til enhver tid er belagt med langtidspasienter vil det uvegerlig danne seg køer. Korttidsplasser er også svært viktig som avlastning for de pårørende som har sine omsorgstrengende boende hjemme.

SSB har anslått at minst 15% av sykehjemsplassene til enhver tid bør være korttidsplasser. I Buskerud har en samlet sett god dekning med til sammen 18% av plassene som korttidsplasser, noe som er over landsgjennomsnittet.

Kommunene har imidlertid noe ulik organisering av tjenestene, noe som gjenspeiler seg i tabellen. Strukturelle endringer skjer også, for eksempel er organiseringen av tjenestetilbudet endret i 2008 i Nes og Hurum.

Årsverk leger pr 1000 plasser i institusjon

Sykehjemspasientenes behov for gode helsetjenester er vesentlig øket i forhold til for noen år siden. Beboerne har høyere gjennomsnittsalder og som regel alvorlige helseproblemer. Sykehusopphold blir stadig kortere, og det er ikke uvanlig at pasienter overføres fra sykehus til sykehjem med et behov for videreføring/oppfølging av relativt kompliserte medisinske behandlinger.

Regjeringen har gjennom ”Omsorgsplan 2015 ” som et av sine hovedmål å bedre samhandlingen mellom sykehus/kommunene for å fremme en bedre medisinsk oppfølging av beboerne i sykehjem. For å legge til rette for en god kvalitet på legetjenesten i sykehjem vurderer Regjeringen at det er behov for å øke antall legeårsverk på legetjenesten i sykehjem med minst 50% i perioden frem til 2010.

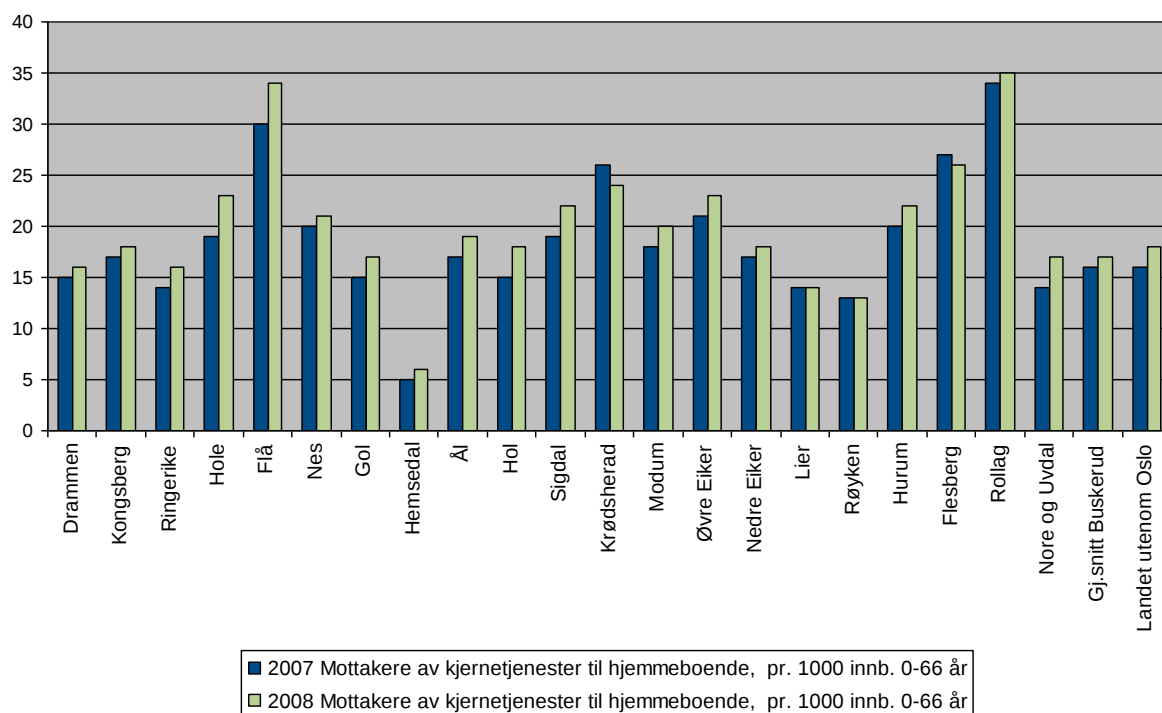
Det er gledelig å konstatere at legedekningen på sykehjem er gått opp i 11 av Buskeruds kommuner i løpet av 2008. Den samlede legedekningen for fylket ligger nå nøyaktig likt med landsgjennomsnittet, om lag 8,5 årsverk lege per 1000 sykehjemsbeboere.

Høsten 2007 ble kommunene bedt om å utrede situasjonen i sin kommune og fastsette en lokal norm for legedekning i sykehjem, og mange kommuner har gjort et grundig arbeid med å vurdere situasjonen i egen kommune og har vedtatt økt legedekning.

Legedekningen varierer mellom kommunene, og variasjonene i kommunene vises i ovennevnte tabell. Hurum, som har svært få sykehjemsplasser og dermed de aller svakeste beboerne i sykehjem, har en høy dekning. I Røyken er det p.t. 154 pasienter på det interkommunale sykehjemmet Bråset, og to hele legestillinger. Dette tilsvarer om lag 0,5 timer i uken i snitt per beboer, noe som ikke fremkommer av tabellen over. Legedekningen i Drammen og Ringerike er langt over gjennomsnittet, mens Kongsberg synes fortsatt å ha lav dekning. Vi er imidlertid kjent med at også Kongsberg har utredet situasjonen og foreslått en økning.

Det er imidlertid viktig å kjenne de lokale forhold og måten tjenestene er organisert på for å få det hele bildet av situasjonen. Det som likevel er klart er at det fortsatt er viktig å arbeide med å legge til rette for en bedring av legetjenesten for kommunens aller svakeste beboere – slik Regjeringen også har som et prioritert mål.

Mottakere av kjernetjenester til hjemmeboende i aldersgruppen 0–66 år

Den kommunale omsorgstjenesten dekker hele livsløpet, og har i de senere årene fått mange nye brukergrupper med langvarige og sammensatte helseproblemer. Andelen innbyggere i aldersgruppen 0-66 år på landsbasis ligger nå på 18 av 1000 innbyggere. Gjennomsnittet for Buskerud fylke er 17 brukere per 1000 innbyggere, eller 1,9%. Det er variasjoner mellom kommunene, men de aller fleste kommunene i Buskerud har i 2008 hatt en økning i andelen yngre mottakere av pleie- og omsorgstjenester. Det er de minste kommunene som har prosentvis flest brukere i den yngre aldersgruppen. Vi ser at Flå, Krødsherad, Flesberg og Rollag har mellom 2,6 og 3,5% mottagere av hjemmetjenester i aldersgruppen, mens de store kommunene ligger rundt landsgjennomsnittet med ca. 3,3% yngre brukere. De brukerne vi her snakker om er mennesker med psykiske lidelser, psykisk utviklingshemmede, personer med bistandsbehov etter ulykker og på grunn av langt fremskredet sykdom, for eksempel MS, hjerneslag, presenilitet, rusmisbruk m.fl. Vi kan ikke se av tabellen hva som er årsaken til at det er forskjeller mellom kommunene, men vi kan anta at det handler om både endrede behov, endret etterspørsel og endrede tilbud.

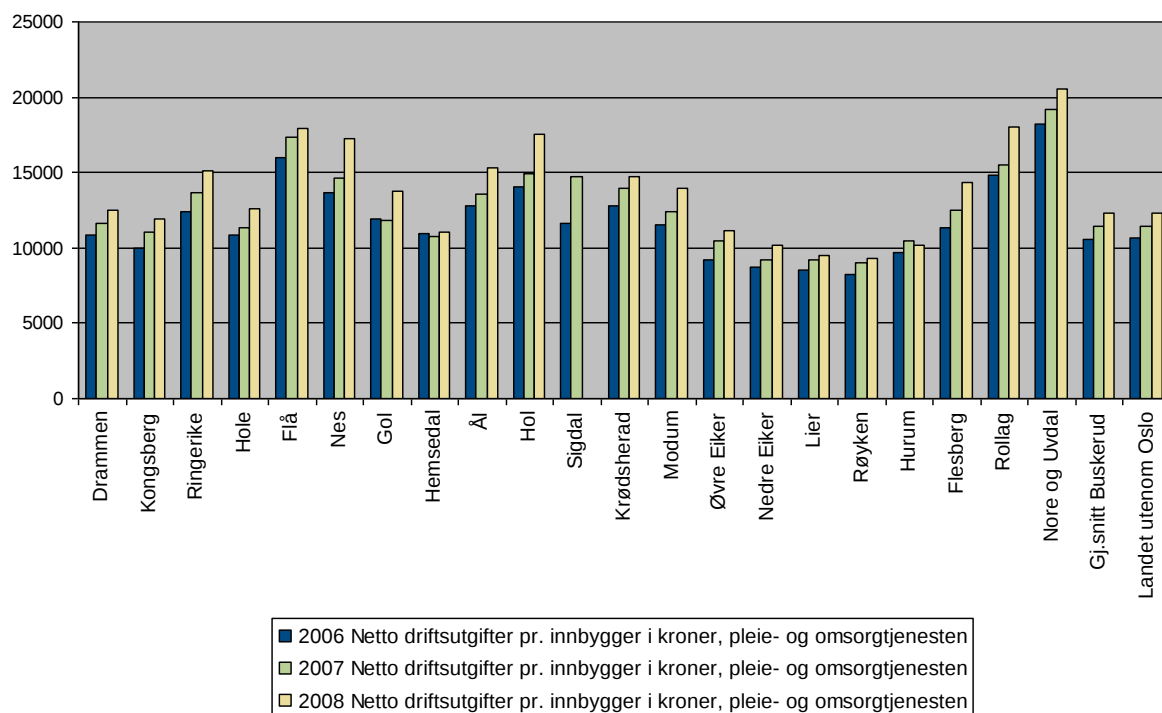
Antallet ”yngre brukere” er på landsbasis doblet på 10 år. Av disse er 2% barn/unge under 18 år, 54% er mellom 18 – 49 år, og 44% er middelaldrende mellom 50 – 66 år.

Mennesker med somatiske lidelser utgjør den største gruppen (39%), mennesker med psykiske lidelser utgjør også en stor gruppe (37%). De to mindre gruppene er mennesker med utviklingshemming (13%) og personer med rusproblemer (9%). (Tall fra 2007).

Yngre hjemmetjenestemottakere er på grunn av komplekse sykdomssituasjoner ofte ressurskrevende, iflg. SSB har hver av de yngre brukerne på landsbasis praktisk bistand og/eller hjemmesykepleie som tilsvarer en halv stilling (20 timer per uke). Denne hjelpen skal som oftest vare i mange år, ja for de fleste antagelig livet ut. De to mest ressurskrevende gruppene blant yngre hjemmetjenestemottakere er personer med nevrologiske lidelser og psykisk utviklingshemmede. Denne gruppen mottar i snitt om lag 40 timer hjemmetjeneste hver uke.

Det er en ønsket og villet utvikling at yngre personer med bistandsbehov skal få dette i eget hjem, men det er store utfordringer for kommunene å legge til rette for kontinuitet i tjenestetilbudet, opprettholde faglig kompetanse for derigjennom å kunne tilby en tjeneste som oppleves som tilfredsstillende for dem det gjelder.

Netto driftsutgifter per innbygger i kroner, pleie og omsorgstjenesten

Kommunenes utgifter til pleie- og omsorgstjenestene øker. Bortsett fra Hurum, som har hatt en liten nedgang i utgiftene de siste årene, har samtlige øvrige kommuner i fylket fått økte utgifter per innbygger. Størst netto økning har Nes, Hol og Rollag hatt. Gjennomsnittet for fylket ligger nøyaktig likt med landsgjennomsnittet.

Kommunenes demografi og geografi bidrar noe til ulikhetene mellom kommunene. For eksempel vil de kommunene med færrest innbyggere (og særlig hvis de har mange eldre innbyggere) få høyere gjennomsnittsutgifter enn bykommunene. Mellom "like" kommuner, f.eks. Lier, Røyken og Nedre Eiker er utgiftene per innbygger nokså like, og veksten noenlunde sammenfallende år for år. Det samme gjelder de største kommunene våre, med unntak av Ringerike, som ligger en del høyere enn Drammen og Kongsberg. Dette kan indikere at Ringerike har et bra tjenestetilbud, men årsaken kan også være at Ringerike har høyere driftsutgifter på grunn av at de har en høyere andel eldre i kommunen og spredt bosetting med flere kommunesentra hvor det ytes botilbud og tjenester. Som vi så av IPLOS-tallene har Ringerike også en høy andel brukere med omfattende tjenestebehov.

Barnevern

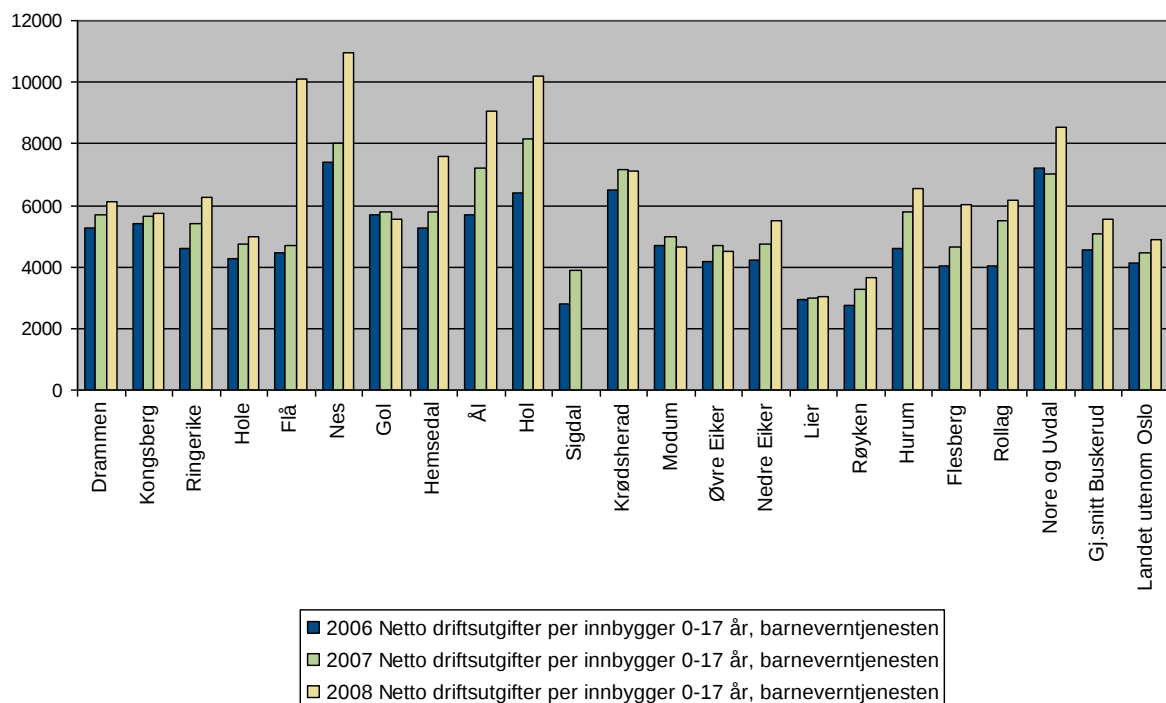
Hovedtendenser i utviklingen

Det siste årets utvikling viser fremdeles en økning i antallet nye barnevernsaker. Den samme utviklingen gjør seg gjeldende på landsbasis. I Buskerud har antallet nye bekymringsmeldinger økt med 6%. Ressursene til å møte den økende arbeidsmengden er styrket med ca 14%, en betydelig styrking sett i forhold til de senere årene. Mesteparten av styrkingen har imidlertid skjedd i siste halvår. Effekten av styrkingen har derfor ikke hatt utslagsgivende betydning for 2008-tallene.

Det største utslaget på statistikken har vært på antall fristoversittelser i undersøkelsessaker, som har økt med hele 206,9% fra 2007 til 2008. Selv om tallene ikke var fullt så ille ved rapporteringen pr 31.07.2008, var tendensen klar allerede da. Alle rådmenn ble tilskrevet tidlig på høsten, og alle ble bedt om å sende inn en plan for hvordan kommunen skal løse sine oppgaver etter barnevernloven, hvis situasjonen ikke bedret seg til nyttår. De mest aktuelle kommunene sendte inn en slik plan og noen møter med kommuneledelsen er gjennomført. Bare åtte kommuner har vi ikke funnet det nødvendig å kontakte på ny.

Det fremgår ellers at mange kommuner fremdeles har store utfordringer i å arbeide systematisk med tiltaksplaner og omsorgsplaner, og å sørge for at alle fosterbarn får det lovpålagte antall tilsynsbesøk. Det er sju kommuner som har innført et internkontrollsystem i løpet av året. Det innebærer at det fremdeles er åtte kommuner som ennå ikke har et fungerende internkontrollsystem tre år etter at forskriften om dette trådte i kraft.

Netto driftsutgifter per innbygger 0–17 år, barneverntjenesten

I gjennomsnitt bruker fremdeles kommunene i Buskerud litt mer ressurser på barnevernstjenesten enn gjennomsnittet for hele landet. I 16 av kommunene har det vært en økning av netto driftsutgifter. Dette har sammenheng med økningen i totalantall saker i barnevernet det siste året. Noe av forklaringen kan – som i fjor – også være at enkeltsakene koster mer, da problematikken i barnevernsakene blir stadig mer komplisert. Misbruk av rusmidler og psykiske problemer er fremdeles økende og medfører utfordringer og høye krav til de ansattes kompetanse.

De kommunene som har høyest driftsutgifter pr innbygger, har også den høyeste andelen av barnevernsbarn anbrakt utenfor hjemmet. Dette gjenspeiler at kommunene bruker mer penger på egenandeler ved plasseringer utenfor hjemmet, enn de bruker til hjelpetiltak til barn som fortsatt bor hjemme.

Rapporteringer fra kommuner

Den halvårlige rapporteringen og kontrollskjemaene fra 21 kommuner (17 barneverntjenester) i Buskerud er gjennomgått. Halvårsrapportene er sendt inn til Barne- og likestillingsdepartementet. Rapportene er ikke å regne som offisiell barnevernstatistikk. Fylkesmannen utarbeider egne oversikter på bakgrunn av de slutførte kontrollskjemaene. Disse skjemaene gir oversikt over eventuelle fristoversittelser i saksbehandlingen i den enkelte kommune.

Dataene brukes aktivt og danner hovedgrunnlaget for Fylkesmannens intervensjoner i enkeltkommuner. I tillegg supplerer vi med data fra behandling av enkeltsaker, informasjon om de enkelte barneverntjenester som vi får ved institusjonsbesøk og informasjon fra telefonveiledning.

Tall fra halvårsrapporter som gjelder meldinger, undersøkelser og tidsfrister

	2007	2008	%-vis endring
Nye meldinger	1 983	2101	+ 6,0 %
Henlagte meldinger	286	245	- 14,3 %
Henlagte undersøkelser	795	875	+ 10,0 %
Oversittelse av undersøkelser	58	178	+ 206,9 %

Den stadige økningen i antall meldinger til barnevernet kan ses som en bekymringsfull samfunnsutvikling, men kan også være et uttrykk for at vi har fått et åpnere barnevern, som flere henvender seg til, og som gir hjelp til flere barn som trenger det. Hvis man legger den samlede utviklingen over et lengre tidsrom til grunn, viser likevel tallene en bekymringsfull utvikling. Tilveksten av nye meldinger (6%) er likevel lavere enn i fjor (9%).

Fylkesmannen har det siste året hatt spesiell oppmerksomhet rettet mot overholdelse av frister, henleggelse av meldinger og undersøkelser, tiltaksplaner og omsorgsplaner, oppfølgingen av fosterbarn og etablering av internkontroll.

Tall som viser utviklingen med tiltak i barneverntjenestene

Tall fra halvårsrapportene fra 31.12.2008			
	2007	2008	%-vis endring
Barn i hjelpetiltak	1 365	1 334	- 2,3 %
Hvor mange av disse har tiltaksplan?	924	1 150	+ 13,5 %
Barn under omsorg	340	324	- 4,7 %
Hvor mange av disse har omsorgsplan	199	283	+ 29,1 %
Barn med alvorlige adferdsvansker	17	23	+ 35,4 %
Hvor mange av disse har tiltaksplan?	14	23	+ 17,6 %
Tilsynsansvar - barn i fosterhjem	377	392	+ 5,3 %
Hvor mange har tilsynsfører?	336	381	+ 6,9 %
Hvor mange av barna har fått tilsyn ihht. lovkravet?	254	306	+ 9,8 %
Hvor mange har ikke fått tilsyn ihht. lovkravet?	123	91	- 9,7 %

Spesiell oppfølging/tilsyn av kommuner

I 2008 ble 9 kommuner i Buskerud fulgt aktivt opp. Hovedgrunnlaget for denne særlig oppfølgingen var landsomfattende tilsyn i samarbeid med Helsetilsynet i 6 kommuner og utviklingen på de områdene vi hadde spesiell oppmerksomhet på i til sammen 5 kommuner

Oppfølgingen/tilsynet har foregått ved tilsyn i form av systemrevisjon og møter med kommuneledelse og/eller barnevernleder. I en kommune har oppfølgingen foregått i samarbeid med Bufetats fagteamleder.

Særlige tiltak truffet i forbindelse med fristoversittelser/mulkt.

I 2008 ble 5 kommuner i Buskerud fulgt opp på grunnlag av fristoversittelser ihht. lovens § 6-9. Det er i 2008 ikke gitt mulkt til noen kommuner.

Systemrevisjon

Det er utført systemrevisjon med barneverntjenesten i 6 kommuner. Emnene ble gitt i det landsomfattende tilsynet i samarbeid med Helsetilsynet. Tilsynet omhandlet følgende emner ved alle revisjonene:

- Tjenestetilbudet til utsatte barn i skolepliktig alder som har behov for samordnede tjenester
- overgangen fra barneverntjenester til sosialtjenester i alderen 17- 23 år.

Resultatet av tilsynene ble:

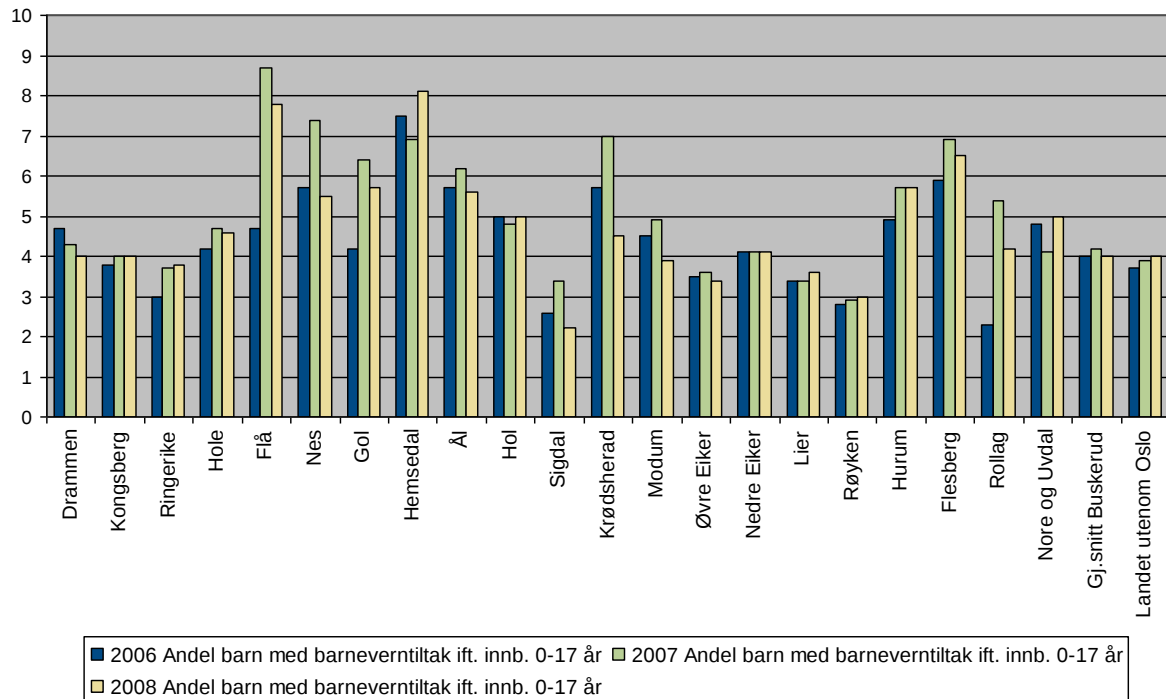
Ved tilsynene i de 6 kommunene ble det gitt/avdekket 10 avvik. En kommune fikk ingen avvik.

Avvikene omhandlet følgende:

1. Barn og unge i skolepliktig alder med psykiske problemer får ikke nødvendig og riktig hjelp til rett tid fordi kommunen ikke sikrer behovsdekkende tjenester.
2. Kommunen sikrer ikke at barnevern-, sosial- og helsetjenesten samarbeider slik at utsatte barn og unge i skolepliktig alder får nødvendig og rett hjelp til rett tid på en samordnet måte.
3. Kommunen sikrer ikke at sosial- og barneverntjenesten samarbeider godt nok i forbindelse med forberedelse og gjennomføring av overgangen fra barnevern- til sosialtjeneste for aldersgruppen 18 – 23 år.

En kommune fikk alle tre avvikene, en fikk bare avvik 2 og tre kommuner fikk avvik 2 og 3.

Andel barn med barneverntiltak ift. Innb. 0–17 år

Andelen barn med barnevernstiltak er forholdsvis stabilt i Buskerud; og omtrent på landsgjennomsnittet. Utviklingen fra i fjor viser store variasjoner kommunene imellom, og mye av dette kan forklares med at en liten endring i antall saker kan gi store utslag i kommuner med lavt innbyggertall. Den svake nedgangen fra i fjor kan ha sammenheng med at en større andel av sakene ligger upåbegynt og uløst, og dermed ikke har utløst bruk av midler ennå. I enkelte kommuner kommer barnevernet tidligere i kontakt med barn og unge, fordi de har et godt tverretattlig samarbeid i kommunen. Dette virker inn på tallene i motsatt retning.

Generell vurdering

Tallene fra halvårsrapportene viser en bekymringsfull utvikling i flere kommuner, bl.a. med høyt antall nye saker og en sterk økning av antall fristoversittelser. Mange kommuner har store mangler på utarbeidelse av tiltaksplaner og omsorgsplaner. Oppfølgingen av fosterbarn som skal ha tilsyn er også mangelfull mange steder. Henleggelsesprosenten etter undersøkelse er bekymringsfullt høy. Fremdeles er det åtte kommuner som opplyser at de ikke har et operativt internkontrollsystem.

Planer for kommende år

I 2009 vil vi gjennomføre systemrevisjon med samme tema som det landsomfattende tilsynet i 2008 i ytterligere to kommuner. Vi vil følge nøye med på tilstanden i den enkelte kommune og hvordan de følger opp de planene de selv har laget.

Vi vil videreføre samarbeidet med fagteamene om kompetanseutvikling for ansatte i kommunene, og vi vil bidra i arbeidet med nytt inntak til modul 1 i videreutdanningen på Høgskolen i Buskerud.

Sosialtjenesten

Stortinget har vedtatt en arbeids- og velferdsforvaltning med formål å

- Få flere i arbeid og færre på stønader
- Tilpasse bistand etter brukernes behov
- Få en mer helhetlig og effektiv arbeids- og velferdsforvaltning

Bakgrunnsinformasjon:

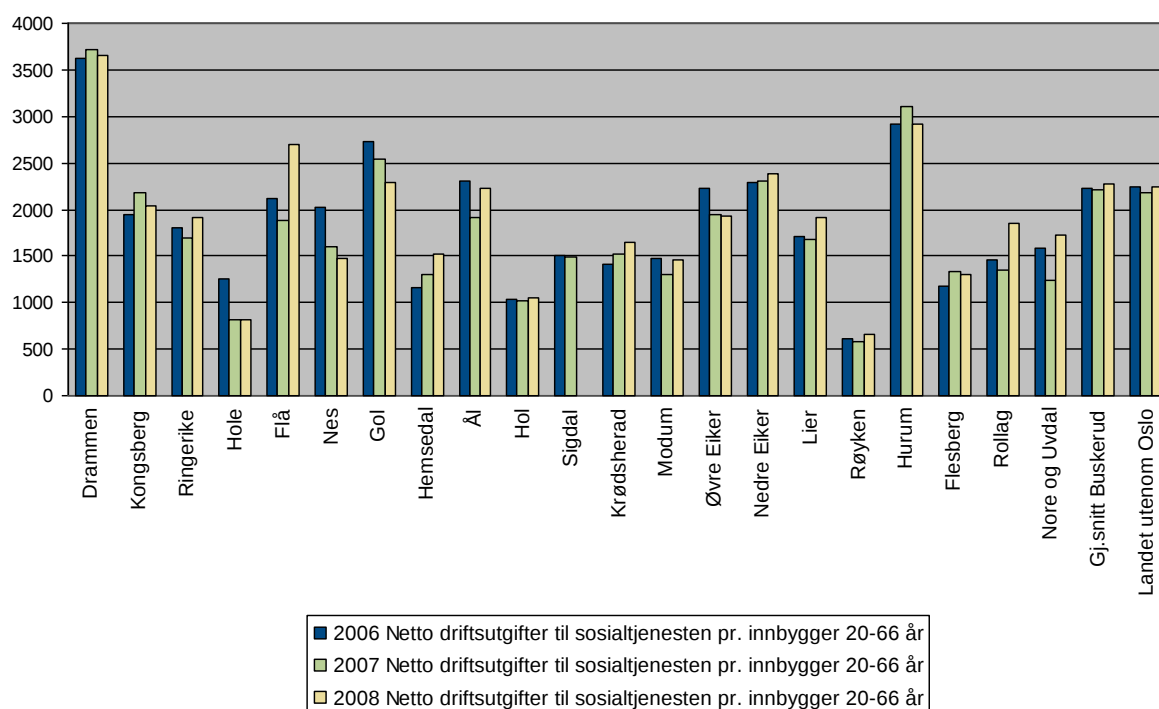
NOU 2004/13: En ny arbeids- og velferdsforvaltning

St.prop. nr. 46 (2004/2005): Ny arbeids- og velferdsforvaltning

Ved utgangen av 2008 var det etablert fullverdige NAV kontor i halvparten av kommunene i Buskerud. Kommunene har valgt ulike modeller for hvilke tjenester de tar med i NAV kontoret, fra ”full” integrering av sosialkontortjenesten inkludert rus og barnevern til kun overføring av økonomisk sosialhjelp. Modellvalget byr på ulike utfordringer. De fleste personene som har hatt et langvarig hjelpebehov, og i dag er uten arbeid, har behov for sammensatte tjenester. De som velger en minimumsløsning må etablere gode samhandlingsrutiner/arenaer med de øvrige kommunale tjenestene, spesielt pleie- og omsorg, rus og psykiatri, for å sikre brukerne et godt og helhetlig tilbud.

Det har vært et mål at det ved utgangen av 2009 skal være felles lokale NAV-kontor i alle landets kommuner. På grunn av praktiske forhold vil den fysiske etableringen i noen kommuner først skje i 2010 i Buskerud.

Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20–66 år

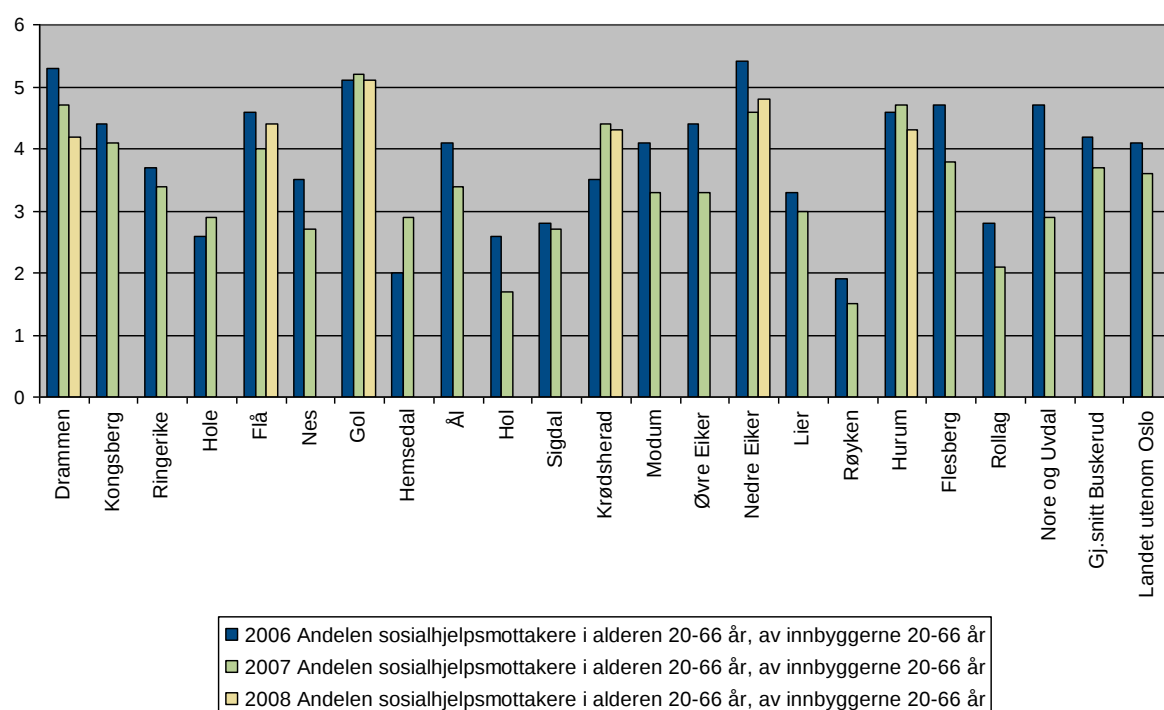
17 kommuner i Buskerud har hatt enten en oppgang i netto driftsutgifter eller stabilt nivå på driftsutgifter fra 2007 til 2008.

Drammen og Hurum kommuner skiller seg ut da de har relativt høye netto driftsutgifter (sammenlignet med landsgjennomsnittet og Buskerud-snittet).

Hurum, Nedre Eiker, Flå og Drammen ligger over lands og fylkesgjennomsnittet når det gjelder netto driftsutgifter. Flå er den kommunen i Buskerud som har hatt den største økningen i netto driftsutgifter fra 2007 til 2008. Flå kommune har i følge KOSTRA hatt en nokså klar økning når det gjelder langtidsmottakere av sosialhjelp i 2008. Men Flå er en liten kommune og selv små endringer vil kunne gi store statistiske utslag her.

Blant kommunene med den klareste reduksjonen i netto driftsutgifter finner vi Nes, Gol og Hurum. Hurum har hatt en svak nedgang i andelen langtidsmottakere av sosialhjelp fra 2007 til 2008. Nes og Gol kommuner er små kommuner og selv små endringer vil kunne gi store statistiske utslag her.

Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20–66 år, av innbyggerne 20–66 år

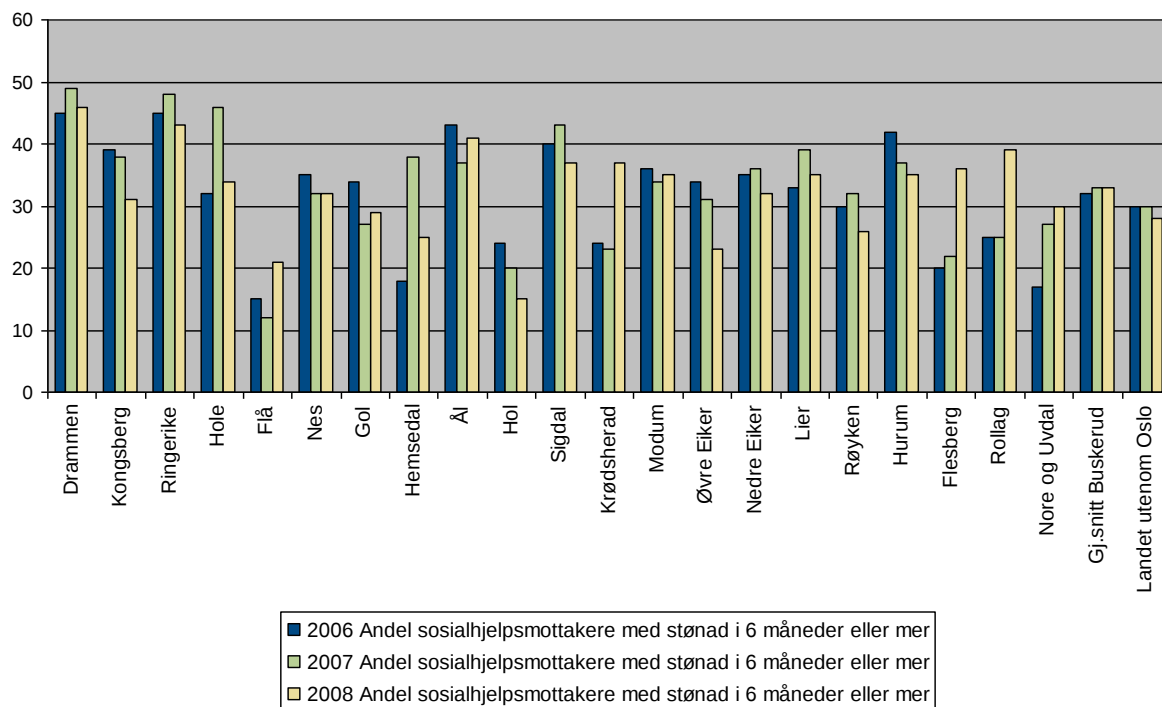
Kommunens andel sosialhjelpsmottakere av alle innbyggere mellom 20-66 år kan blant annet gi en pekepinn på om a) Hvor store levekårsproblemer en gitt kommune hanskes med, b) Hvor høy terskelen er for å bli innvilget sosialhjelp i kommunen. Andel sosialhjelpsmottakere kan også sees i sammenheng med antall arbeidsledige i kommunen.

Fordi sosialtjenesten både skal bidra til sosial og økonomisk trygghet og stimulere til at folk blir selvhjulpne, kan det være en indikator på at noe bør ses nærmere på både dersom andelen sosialhjelpsmottakere i en kommune er svært høy og dersom den er svært lav. Dette gjelder ikke minst dersom kommunens forekomst av levekårsproblemer normalt skulle tilsi at kommunen hadde en høyere eller lavere andel sosialhjelpsmottakere enn hva som faktisk er tilfelle.

15 kommuner har ikke rapportert på dette punktet i 2008. Av de kommunene som har rapportert har fire kommuner hatt nedgang, og to kommuner oppgang i andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggere 20-66 år.

Røyken utmerker seg som en kommune med lav andel sosialhjelpsmottakere. Røyken er også den kommunen hvor netto driftsutgifter til sosialtjenesten er lavest i Buskerud i 2008.

Andel sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer

Sosialhjelp skal være en kortvarig og midlertidig ytelse. Det kan derfor være grunn til å se nærmere på hva som kan ligge til grunn dersom en høy andel sosialhjelpsmottakere mottar stønad i 6 måneder eller mer. Dette kan skyldes at en høy andel av kommunens sosialhjelpsmottakere er trygdet gjennom Folketrygdens ordninger og mottar supplerende sosialhjelp over mange år for å makte de månedelige utgiftene sine. Normalt vil det være lite kommunen kan gjøre for å påvirke dette. Men høy andel langtidsmottakere kan også skyldes en praksis der sosialtjenesten for eksempel på grunn av personalmangel, innvilger hjelp for lange perioder og unnlater å "følge opp" klientene med sikte på å bidra til selvhjulpenhet.

Over halvparten av kommunene i Buskerud (16 kommuner) har en høyere andel sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer sammenlignet med lands- og fylkesgjennomsnittet. Buskerud fylke ligger også over landsgjennomsnittet når det gjelder andel sosialhjelpsmottakere som mottar stønad i 6 måneder eller mer.

Hol kommune skiller seg ut som en kommune med lav andel langtidsmottakere av sosialhjelp.

Krødsherad, Flesberg, Flå og Rollag kommuner har alle hatt en klar økning i andel langtidsmottakere av sosialhjelp fra 2007 til 2008. Fra å ha ligget under landsgjennomsnittet i 2007, ligger de nå over landsgjennomsnittet i 2008. Dette er også små kommuner og selv små endringer vil kunne gi store statistiske utslag. Kommunene må selv vurdere hva som kan være årsaken til dette.

Kommunehelse

Folkehelse

En rekke forhold påvirker befolkningens helse. Det kan være sosiale og økonomiske faktorer, miljørelaterte faktorer og levevaner. Folkehelsearbeid er samfunnets samlede innsats for å styrke faktorer som fremmer helsen, reduserer faktorer som medfører helserisiko og beskytter mot ytre helsetrusler. Videre skal folkehelsearbeidet bidra til en jevnere sosial fordeling av de forhold som påvirker helsen (reduere helseforskjellene mellom befolkningsgrupper).

Folkehelsearbeidet er sektorovergripende og omfatter tiltak som skaper gode oppvekstvilkår for barn og unge, utvikler samfunn som legger til rette for sunne livsstilsvalg og som fremmer fellesskap, trygghet og medvirkning for alle.

Det er fortsatt viktig å fokusere på forhold som kan ha negativ virkning på befolkningens helse for å kunne hindre at disse oppstår eller forverres (for eksempel ulykkesforebygging og smittevern), men med dagens helseutfordringer forbundet med livsstil og levevaner, blir det stadig mer viktig å kartlegge og fokusere på de forhold som fremmer helse og tilgjengelighet for alle, og vise hvilken positiv effekt disse kan ha - så vel samfunnsøkonomisk som helsemessig. Andre sektorer enn helsesektoren vil spille viktige roller i folkehelsearbeidet, og en helsefremmende kommuneplan basert på bred medvirkning fra ulike fag- og brukergrupper i planprosessene, ser ut til å bli en av de viktigste strategiene for ivaretagelsen av folkehelsen i fremtiden.

De ansvarlige i folkehelsearbeidet

Fylkesmannens ansvar i folkehelsearbeidet er å formidle og iverksette nasjonal politikk, gi faglig støtte til lokalt folkehelsearbeid, ivareta folkehelseperspektivet i regional stat og forvalte statlige midler og tilskudd. Oppgavene konkretiseres gjennom statlige tildelingsbrev, fullmaktsbrev, embetsoppdrag og IS – 1 2009.

Fylkeskommunen er som regional utviklingsaktør og forvalter av de statlige folkehelsemidlene pådriver og koordinator for folkehelsearbeidet. Fylkesmannen har en faglig rådgiverrolle overfor fylkeskommunen og kommunene.

Kommunens ansvar i folkehelsearbeidet er nedfelt i kommunehelsetjenestens formålsparagraf 1-2 og sentrale arbeidsoppgaver er definert i lovens § 1-4 om planlegging, informasjon og samordning. De nasjonale mål og hovedprioriteringer for folkehelsearbeidet følger av St.meld.nr.16 (2002 – 2003) ”Resept for et sunnere Norge”. Meldingen gir klare føringer for at arbeidet skal utvikles innenfor arenaen av plan- og bygningsloven, der bl.a. kommuneplanen er et verktøy for tverrsektorielt samarbeid og for samordning av innsats.

I ny Plan – og bygningslov – plandelen, som trer i kraft 1.7.2009, er kommunens ansvar for tilrettelegging av trygge og helsefremmende miljøer, sosial inkludering og tilgjengelighet for alle samt bred deltakelse i planprosesser med spesiell vekt på barn og unges innflytelse tydeliggjort.

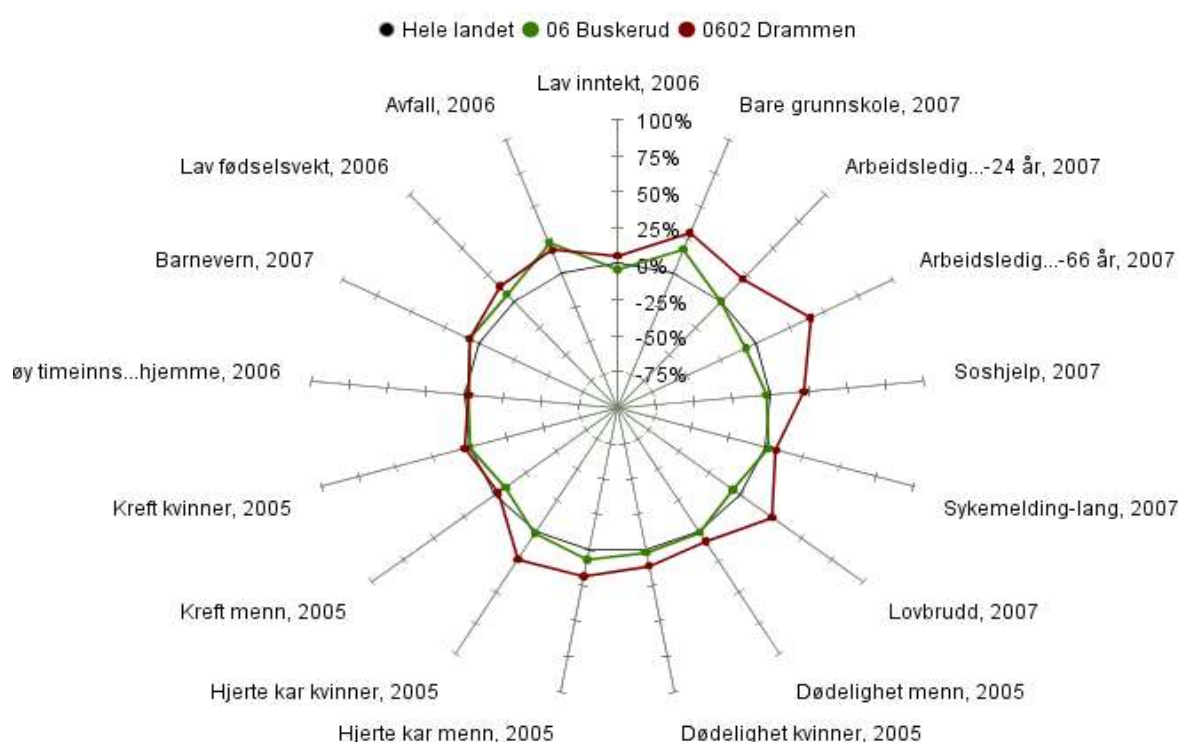
Sosiale ulikheter i helse og bruk av statistikkverktøy i kommunale planprosesser

Befolkningen i Buskerud, har som den øvrige befolkningen i Norge, god helse.

Men gjennomsnittstallene skjuler store systematiske forskjeller. Helse er ulikt fordelt mellom sosiale grupper i befolkningen. Det er slik at de med lengst utdanning og/eller høyest inntekt også har best helse. Selv helseadferd som røyking, fysisk aktivitet og kosthold er i stor grad påvirket av økonomiske og sosiale bakgrunnsfaktorer som den enkelte selv ikke har valgt.

Enkelt sagt vil for eksempel forebygging av ”drop-outs” i skolen, mer helsefremmende arbeidsplasser og inntektssikring gi bedre folkehelse.

I Fylkesbarometeret (se figur under) sees en sammenstilling av folkehelsestatistikk som gir et raskt og lettfattelig bilde av noen utvalgte indikatorer innenfor demografi og sosioøkonomiske forhold, risikofaktorer, beskyttende faktorer, helsetilstand og helsetjenester i Buskerud (grønn sirkel) sammenlignet med landet for øvrig (innerste og blåe sirkel). Tilsvarende profil kan også lages for hver enkelt kommune. Systematisk arbeid med å få verdiene på de utvalgte parametrene inn mot sentrum av sirkelen, vil være godt folkehelsearbeid.

Figuren viser avvik (i prosent) mellom Buskerud og det som er gjennomsnittet for Norge. Verdier innenfor den blå ringen er et tegn på bedre resultat enn i landet for øvrig. Figuren viser få utslag i Buskerud sammenlignet med landet for øvrig, men ute i hver enkelt kommune finnes store, og til dels svært interessante, variasjoner!

I en kartlegging av det lokale folkehelsearbeidet utført av partnerskapet for folkehelse i januar 2008, svarte 9 kommuner at de hadde tema folkehelse med i sin kommuneplan, og 10 kommuner sa de hadde planer om å få det til. Dette er svært positive tall, som det knytter seg forventninger til. Fylkesmannens inntrykk så langt er at noen få kommuner viser til et systematisk samarbeid mellom helse- og planpersonell i sine planprosesser, mens de fleste kommunene fortsatt mangler det systematiske, tverrfaglige/tverrsektorielle samarbeidet i planprosessene som er nødvendig og avgjørende for at kommuneplanen (inklusive ulike delplaner/temaplaner) konkret viser at de ivaretar alle innbyggers behov for trygge, inkluderende og helsefremmende bo-, oppvekst- og trivselsvilkår.

Det er derfor et viktig mål i folkehelsearbeidet å påvirke til at ulike kartleggingsverktøy brukes til faktagrunnlaget i arbeidet med kommunal samfunns- og arealplanlegging, og at arbeidsgruppene som utarbeider kommuneplanen er så bredt sammensatt som mulig. Kommunens barn og unge, eldre, funksjonshemmede og ulike minoritetsgrupper skal ikke bare bli orientert om planen (høringsutsendelser), men direkte medvirke til prioritering og utforming av ulike tiltak som vil påvirke deres hverdag. Mer om ulike kartleggingsverktøy og tema helse i plan finnes på helsedirektoratets nettsider om kommunehelseprofiler og/eller statistikk, se www.helsedir.no/kommunehelseprofiler eller på www.helsebiblioteket.no under tema samfunnsmedisin og folkehelse.

Struktur og status på folkehelsearbeidet i Buskerud – regionalt og kommunalt

Regionalt

Fylkesmannen og fylkeskommunen har en partnerskapsavtale om arbeid med folkehelse fra 2006. Partnerskapet samordner og diskuterer sine tiltak og virkemidler gjennom en felles styringsgruppe der begge parter er representert på ledernivå. Fire av styringsgruppens medlemmer samarbeider tettere om løpende folkehelseoppgaver organisert som en arbeidsgruppe. Fylkestannhelsetjenesten er en viktig samarbeidspartner i det regionale folkehelsearbeidet, og representanten der er med i begge gruppene.

I ny struktur på folkehelsearbeidet for Buskerud er andre aktuelle, regionale samarbeidspartnere for folkehelsearbeidet (Høgskolen i Buskerud, NAV, Røde kors, Helseforetakene, Trygg trafikk, Mental helse, politiet, Turistforeningen, Fylkesrådet for funksjonshemmede m.fl.) med i form av et Folkehelseforum.

Kommunene er organisert i 4 kommuneregioner; Hallingdal, Numedal/Kongsberg, Midt Buskerud og Nedre Buskerud. I hver region er det utnevnt en regionkontakt som har ansvar for å videreføre nasjonale og fylkeskommunale føringer for folkehelsearbeidet, være bindeledd mellom kommunene i regionen og det regionale partnerskapet og samordne innsatsområdene og ressurser både i kommunene og med frivillige organisasjoner i regionen.

Organiseringen av folkehelsearbeidet i regioner har bidratt til økt tverrfaglig samarbeid, bedre utnyttelse av ressursene og styrket interkommunalt samarbeid. Det holdes faste møter/samlinger med regionkontaktene, i regionene og med alle folkehelsekoordinatorerene i fylket.

Kommunalt

Samtlige kommuner i Buskerud har nå underskrevet partnerskapsavtale med fylkeskommunen om lokal forankring og satsing på folkehelsearbeid, slik det kreves for å få tildelt statlige folkehelsemidler gjennom fylkeskommunen.

Kommunenes partnerskapsavtaler inneholder alle målsettinger om arbeid med livsstil (sunnere kosthold, økt fysisk aktivitet og tobakksforebygging), og noen kommuner har valgt å satse på rusforebygging, psykisk helsearbeid og helse i planlegging i tillegg. Kommunal forankring og tildeling av ressurser til partnerskapsarbeid varierer fra kommune til kommune, og satsingsnivået og antall lokale tiltak henger sammen med det. Femten kommuner har opprettet frisklivssentraler med en frisklivsleder som base for sitt lokale folkehelsearbeid. Andre har en styringsgruppe eller et folkehelsesteam med en folkehelsekoordinator som ansvarlig for samordning av arbeidet. Folkehelsekoordinatorer/frisklivslederne er sammen med helsesøstre og kommunelegene Fylkesmannens viktigste nøkkelpersoner i videre utvikling og samordning av det lokale folkehelsearbeidet, samt for implementering av Helse i plan.

De fleste kommunene organiserer sitt partnerskapsarbeid i form av ulike lavterskeltilbud, og har fokus på barn og unge og grupper som har en tendens til å falle utenom de ordinære idretts-, trenings- og fritidstilbudene. Stadig flere lokale partnerskap samarbeider med helsesøstertjenesten, tannhelsetjenesten, skoler og barnehager, arbeidsplasser, NAV og ulike frivillige organisasjoner om helsefremmende tiltak.

Kompetanseutvikling på folkehelse og folkehelsearbeid

Det regionale partnerskapsarbeidet for folkehelse har som mål å fremme folkehelsen til befolkningen i Buskerud gjennom strukturert organisering av folkehelsearbeidet der nettverks- og kompetanseoppbygging i kommunene er viktige strategier.

For å nå dette målet arrangerer partnerskapet årlige kurs, fagdager, konferanser og møter med kommunene der temaene følger viktige målsettinger i det nasjonale folkehelsearbeidet, og hvor hensikten også er å legge til rette for dialog og samhandling mellom deltakerne.

Herunder bør nevnes den årlige folkehelsekonferansen på Storefjell som nettopp er gjennomført, og det med stor suksess. Hele 164 deltakere, med ulike typer ansvar og interesse for folkehelse og folkehelsearbeid i Buskerud, var samlet for faglig påfyll og inspirasjon til sitt videre arbeid med folkehelse.

Videre bør nevnes Folkehelseforum der hensikten er å samle frivillige organisasjoner på regionalt nivå, regionale samarbeidspartner og regionskontaktene for folkehelse i kommunene.

Målet her er også nettverksbygging samt å utnytte hverandres ressurser mot en felles folkehelsesatsing. Det er gjennomført to samlinger i 2008, og aktiviteten har bidratt til økt samarbeid i regionene. Det vil bli gjennomført minst ett Folkehelseforum i 2009.

Tverrfaglig videreutdanning i folkehelsearbeid: Høsten 2008 ble det tredje kurset avviklet med ni deltakere. Studiet er et samarbeid med HiBu, og er et ledd i utviklingen av kommunal kompetanse på folkehelsearbeid. Kurset gir 15 studiepoeng, og det gis reduksjon i kursavgift til kommuner som deltar med mer enn en deltager. Nytt kurs vil bli planlagt i løpet av 2010, og det vil bli arbeidet med hvordan dette kurset kan komme inn som en obligatorisk del av den lokale partnerskapsatsingen på folkehelse.

Veiledning og bistand til kommunene

Hovedansvaret for den direkte oppfølgingen av det kommunale partnerskapsarbeidet for folkehelse utføres av fylkeskommunens folkehelsekoordinator.

Fylkesmannens folkehelserådgiver ser på kommunemøtene som svært viktige for fremdrift og lokal forankring av folkehelsearbeidet, og har som mål å kunne delta på flere slike. Forøvrig regnes Fylkesmannens høringsuttalelser til kommuneplaner (planprogram, samfunnsdel, arealdel og temaplaner) når det gjelder ivaretagelse av folkehelse i planprosesser som en viktig veiledningsmulighet overfor kommunene.

Regionale midler som disponeres til folkehelsearbeid

Fylkeskommunen tildeles og forvalter partnerskapsmidlene knyttet til de lokale avtalene om partnerskap for folkehelse (gjennomføringsmidler og kompetansetiltak) og frivillige organisasjoners ulike prosjekter. Fylkesmannen tildeles aktivitetsmidler innen innsatsområdene tobakk, fysisk aktivitet og ernæring. I tillegg tildeles Fylkesmannen prosjektmidler knyttet til temaene seksuell helse og kjønnslemlestelse.

Aktivitetsmidlene kanaliseres inn i de øvrige partnerskapsmidlene for folkehelse, og fordeling forutsettes å skje i det regionale partnerskapet. Formålet med midlene er å stimulere til lokal mobilisering på folkehelseområdet og utvikling av flere tiltak som fører til sunnere levevaner i befolkningen med særlig vekt på barn og unge og grupper som av ulike årsaker faller utenfor de ordinære helsefremmende tilbudne i lokalmiljøet. I tillegg vil det være avgjørende at tiltakene har en sosialt utjevnnende profil og inkluderer et samarbeid med frivillig sektor. Alle søknader om midler til folkehelse tiltak skal sendes til Buskerud fylkeskommune.

Videre satsing og mål for folkehelsearbeidet i Buskerud

I stikkordsform vil innsatsen på folkehelsearbeidet fremover dreie seg om følgende tema:

- Råd og veiledning/kunnskapsformidling når det gjelder forankring av folkehelse i kommunale planprosesser
- Bidra til utvikling av lokale prosjekter som har betydning for folkehelsen og barn og unges oppvekstvilkår
- Utvikle folkehelsekompetansen regionalt og kommunalt og skape gode møteplasser herunder kurs og konferanser om temaer som fremmer folkehelsen, reduserer sosiale ulikheter i helse og knytter ulike sektorer tettere sammen i det lokale folkehelsearbeidet
- Stimulere til bruk av kartleggingsverktøy og statistikk i utarbeidelsen av kommunale planer
- Kapasitets- og nettverksbygging på folkehelseområdet – lokalt og regionalt
- Bidra i arbeidet med utarbeidelsen av strategiplan for folkehelse, vedtatt i Regional planstrategi for Buskerud 2009 – 2012
- Bygge videre på det gode folkehelsearbeidet som eksisterer i den enkelte kommune, region og ute i de frivillige organisasjonene, og løfte frem lokale helsefremmende- og forebyggende tiltak som kan ha interesse for hele fylket.
- Bidra til implementering Aktivitetshåndboken – dvs. økt bruk av fysisk aktivitet i forebygging og behandling.

Opptappingsplan for psykisk helse 1999–2010

Opptappingsplanen var i 2008 inne i sitt siste år men satsningen fortsetter også videre frem mot 2010. Man regner med at det innen utgangen av 2008 var opprettet om lag 10 000 nye årsverk innen psykisk helsearbeid på landsbasis, hvorav en ikke ubetydelig del er finansiert med kommunenes egne midler.

Psykisk helsearbeid utføres innen mange områder i kommunene; omsorgstjenester, sosiale tjenester, helsetjenesten på skoler og allmennlegetjenesten.

Det øremerkede tilskudd i Buskerud for 2008 var på kr 177 121 000. Dette er en økning på kr 28 622 000 fra foregående år. Noen kommuner har gjennom flere år *overført ubrukte tilskudd*. Totalt ble det overført ca 8,8 mill kroner til 2008. Det ser ut til at den viktigste årsaken til at kommuner overfører øremerket tilskudd, er at man ikke får tilsatt personer i nyopprettede stillinger. Rekrutteringen til psykisk helsearbeid i kommunene og spesielt i de små kommuner er vanskelig.

Helsedirektoratet informerte landets kommuner i brev av 28.08.08 at tidligere overførte midler skulle holdes tilbake på 2008 utbetalingen, inntil kommunene har gjennomført tiltakene i det overføringsvedtak som ble besluttet ved overføring av ubrukte tilskudd.

Ved årets utgang var det 8 kommuner med til sammen kr 7 763 000 som fylkesmannen holdt tilbake. Anvendelse av de resterende overførte midler skal skje innen utgangen av 2009. Det er en forutsetning av kommunen fortsatt fyller vilkårene for utbetaling.

Buskerudkommunene har økt sin kompetanse innen psykisk helse i form av 307 flere stillinger i planperioden, hvorav ca 150 har mottatt/mottar tilskudd for å ta videreutdanning i psykisk helsearbeid/ psykososialt arbeid for barn og unge. Faggrupper som tar videreutdanning innen psykisk helse er sykepleiere, sosionomer, fysioterapeuter, barnevernspedagoger, vernepleiere, helsesøstre og jordmødre. Det er også hjelpepleiere som har fått statlige tilskudd gjennom sin kommune for å ta fagutdanning og/eller videreutdanning innen psykisk helsearbeid.

Tilbudet til barn og unge har økt gjennom lavterskeltilbudet "Helsestasjon for ungdom". Alle kommuner har helsestasjon for ungdom. I tillegg har flere kommuner opprettet Familiehus eller tilsvarende lavterskeltilbud. Det er etablert VIP program (Veiledning og informasjon om psykiske problemer og lidelser) ved alle videregående skoler i fylket og det er svært gledelig at Buskerud fylkeskommune har nedfelt dette programmet i sine langtidsplaner frem til 2015. Programmet forutsetter nært samarbeid mellom sykehus, kommune og skole.

Fylkesmannen har gjennomført kunnskapsdager med presentasjon av skoleprogrammer innen psykisk helse for på denne måten å bistå grunnskolene i fylket med å takle utfordringer i skolehverdagen og hjelpe barn og unge som sliter.

Brukerstemmen er viktig som en veiviser for helsetjenestetilbudet generelt men også spesielt i perioder med store helsetjenestesatsninger. Brukerråd og brukerundersøkelser gjennomføres i stadig flere kommuner. Samarbeidet med de frivillige organisasjoner er sentralt i Opptappingsplanen for Psykisk helse. Det er 9 lokallag av Mental helse, hvorav ett er interkommunalt. Mental helse har også et ungdomslag. I tillegg er det fylkeslag. ADHD foreningen har 8 lokallag i tillegg til fylkeslaget. Denne forening er nå størst av brukerorganisasjoner innen psykisk helse i landet. Flere av de største kommuner har etablert utvidet samarbeid med bruker- og pårørendeorganisasjoner. Det er ønskelig at kommunene i større grad bistår de frivillige organisasjonene med økonomisk hjelp.

Fontenehusbevegelsen har et solid fotfeste i Buskerud. Dette er en verdensomspennende stiftelse og kriteriene for å etablere slike hus er strenge og følges nøye opp. Målsetningen er blant annet "...å hjelpe og støtte personer med psykiske lidelser slik at de kan fremme sine sosiale, økonomiske og yrkesrettede mål på egne premisser".

Fontenehuset på Hønefoss åpnet oktober 2003 og nå er det også etablert Fontenehus på Kongsberg.

Fortsatt er det *behov for boliger* til innbyggere som trenger bistand av helsemessig og eller sosial art. Av fylkets 21 kommuner er det 8 kommuner som ikke har søkt tilskudd til boligbygging for målgruppen. Det er kommet signaler om at noen av disse kommuner vil benytte tilbud som Husbanken gir gjennom Omsorgsplan 2015.

Flere kommuner rapporterer et økt behov for boliger for mennesker med rusproblematikk og utviklet psykisk lidelse.

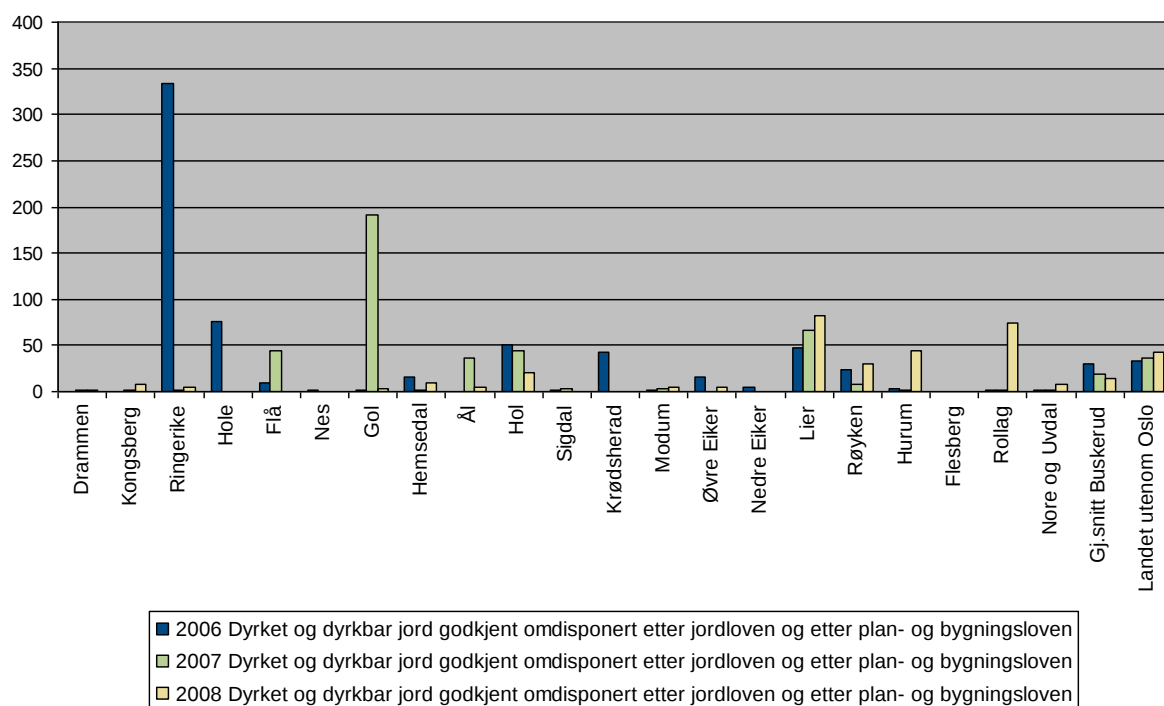
Fokus fremover må i større grad rettes mot samarbeid omkring personer med langvarige og sammensatte behov, de som trenger en helhetlig tjeneste over tid. Her vil *Individuell plan* være et nyttig verktøy. Det trengs en samarbeidspolitikk hvor 1. og 2.linjen finner det tjenelig å samarbeide. Videre trengs det et økt fokus på kompetanseutvikling i forhold til brukeres opplevelse av hva som virker. Samarbeid med pårørende og utvikling av det gode nettverk omkring brukeren må videreutvikles. Utvikling av metoder som imøtekommer behovene for folk med rusproblemer og psykisk sykdom må vektlegges. Botilbud for de som på grunn av sin adferd ikke kan dra nytte av eksisterende kommunale tilrettelagte boliger må etableres i samarbeid med de distriktpsykiatriske sentre.

Gjennom lovverket stilles det krav til kommuner om å ha kvalifisert helsepersonell. Det bør arbeides for at også psykiatriske sykepleiere blir "et must", på lik linje som helsesøster, fysioterapeut m.fl. i den kommunale helsetjeneste.

Landbruk, areal og miljø

Dyrket og dyrkbare arealer godkjent omdisponert etter jordloven eller plan- og bygningsloven – dekar

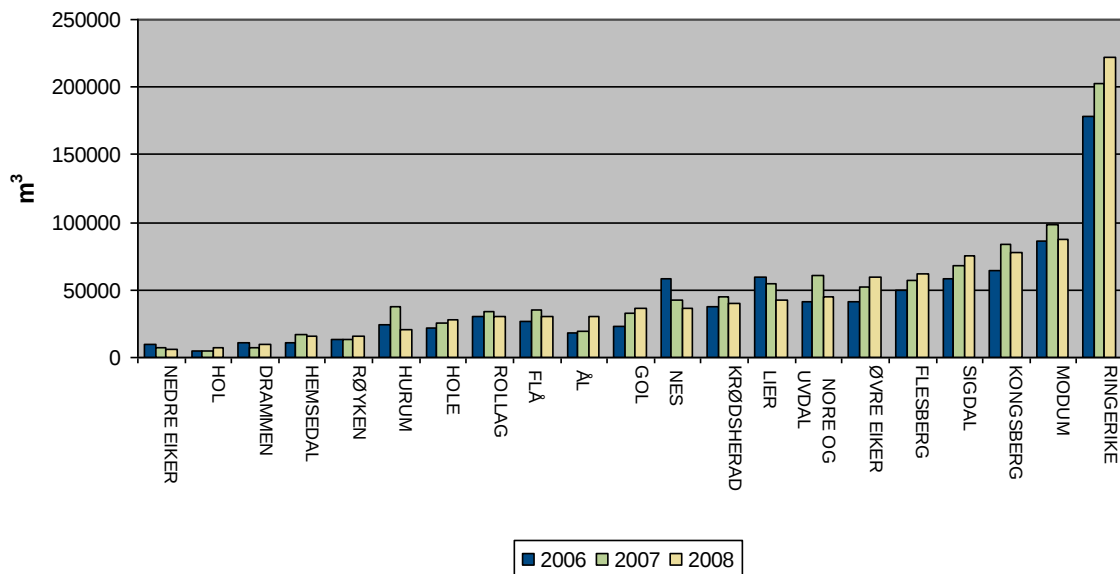

Fylkesmannen skal sikre nasjonale målsettinger innen forvaltningen av landbrukets arealer i plansammenheng og enkeltsaker. Fylkesmannen skal bidra til å hindre nedbygging av viktige landbruksarealer, herunder jordressurser og kulturlandskap av nasjonal og regional verdi.

Det er et nasjonalt mål at årlig omdisponering av de mest verdifulle jordressursene skal halveres innen 2010. For Buskerud sin del betyr det at tidligere gjennomsnittelig omdisponering på ca 600 dekar årlig, skal ned til ca 300 dekar årlig i 2010. En viktig indikator for nedbygging er kommunenes rapportering i KOSTRA over dyrkbare og dyrkede arealer som årlig omreguleres etter plan- og bygningsloven eller jordloven til noe annet enn landbruk.

Som det fremgår av figuren er det store forskjeller mellom kommunene de enkelte år.

Avvirkningsstatistikk – kmb

Kommunevis avvirkning (fastkubikkmeter) i Buskerud fylke for årene 2006 til 2008 sortert etter avvirkning i 2008. Tallene er hentet fra skogfondregnskapet og inneholder innmålt rundtømmer på industritomt.

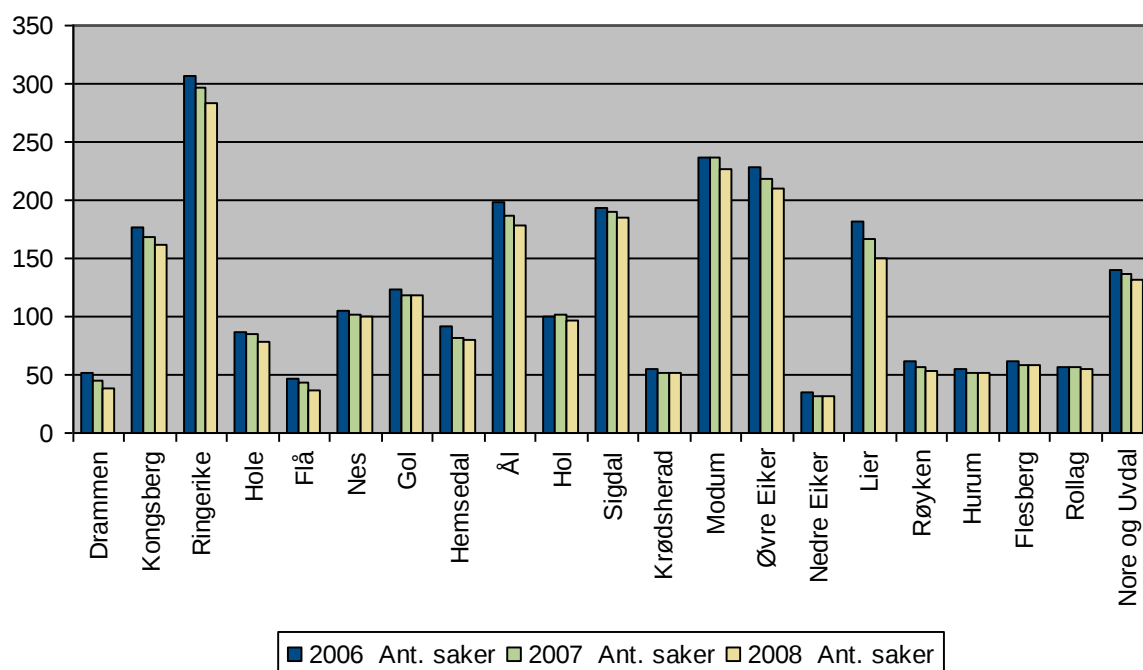
Innmålt skogsvirke i Buskerud ble redusert fra 1 001 000 m³ i 2007 til 980 000 m³ i 2008. Dette er en reduksjon på 2%, tilsvarende som på landsbasis. Avvirkningen er fordelt på 648 044 m³ gran, 299 054 m³ furu, 13 746 m³ lauvvirke til industriformål og 15 995 m³ til ved. I tillegg kommer tømmer og ved til eget bruk som ikke er registrert i skogfondregnskapet.

Førstehåndsverdien på det innmålte tømmeret er 348 millioner kroner. Redusert pris på tømmer i siste halvdel av 2008 har sammenheng med fulle trelastlagre og redusert etterspørsel. Dette vil skape utfordringer både på avsetnings- og avvirkningssiden i året som kommer.

Fylkesmannen har deltatt i et treårig prosjekt i samarbeid med Buskerud fylkeskommune og Innovasjon Norge for å øke bruken av bioenergi. I 2008 ble det støttet 14 prosjekter via Bioenergiprogrammet, herunder 10 gårdsvarmeanlegg hvorav sju med betydelig næringsvirksomhet, ett større gartneri, samt to forprosjekt. Disse prosjektene utgjør en samlet effekt på ca. 4 GWh.

Arbeidet med prosjekt "utvikling av regionale strategier for økt avvirkning og aktivitet i Buskerud" har pågått i hele 2008. Arbeidet drives regionalt i fire administrative regioner (Hallingdal, Numedal, Ringerike og Midt- og Syd Buskerud), men med støttefunksjon og ansvar for utarbeiding av regional strategi sentralt. De fire regionene støttes faglig og økonomisk fra Fylkesmannen. Arbeidet er planlagt ferdig i løpet av våren 2009 og resultatet av prosjektet med tilhørende utfordringer og målsettinger vil være førende for det videre arbeidet knyttet til økt bruk av skogressursene i Buskerud.

Søknad om produksjonstilskudd – antall saker

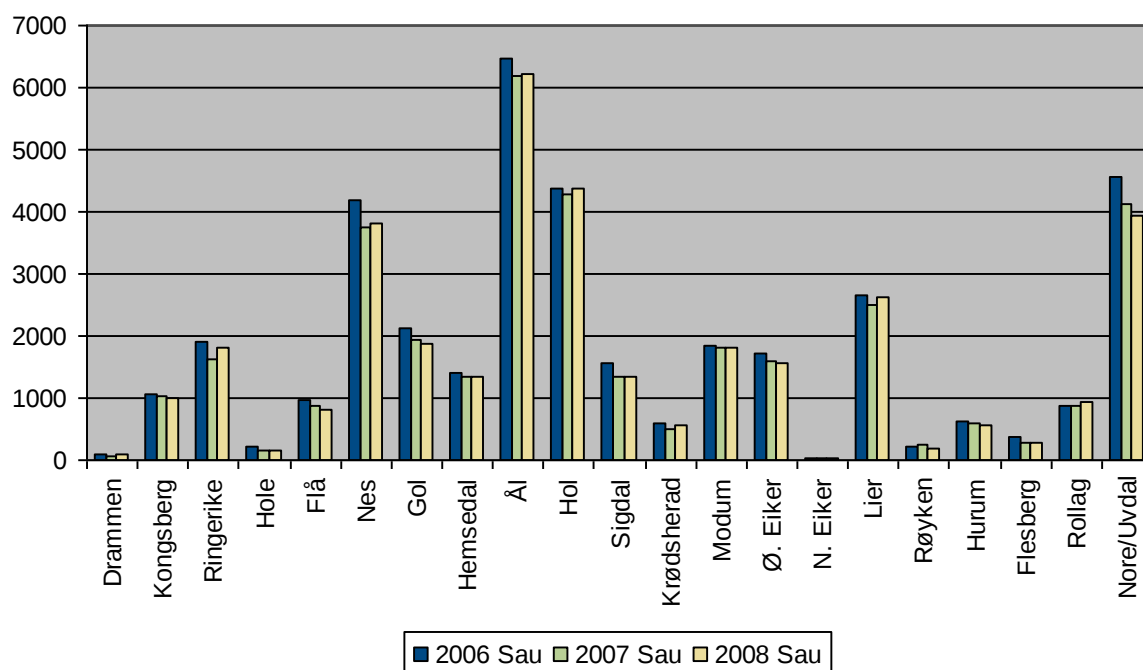
I Jordbruksavtalen som hvert år inngås mellom staten og næringsorganisasjonene i jordbruket, er det et mål å effektivisere produksjonen av norske jordbruksvarer. Det er en nedgang i antall årsverk og antall driftsenheter. Nedgangen i antall søkere om produksjonstilskudd beskriver til en viss grad dette.

I Buskerud har nedgangen vært 100 enheter i året i perioden 2005 - 2007. Dette fordeler seg også noenlunde likt i samtlige kommuner. Nedgangen i 2008 er noe mindre enn tidligere. Det totale antallet medfører at jordbruksnæringen fortsatt er betydelig i fylket.

Omfanget av midler som tilføres kommunene gjennom ordningen er også vesentlig. Samlet nivå på produksjons- og avløsertilskuddene er i underkant av 305 mill og det er nesten 3,6% økning fra 2007.

Tabellen viser kommunevis søknader om produksjonstilskudd i Buskerud i perioden 2006-2008.

Oversikt over saueholdet i Buskerud

Tabell 1. Utviklingen i saueholdet i Buskerud. Tallene er pr. 31.07. og viser antall søyer, 1 år og eldre.
Kilde: Søknad om produksjonstilskudd, Statens landbruksforvaltning.

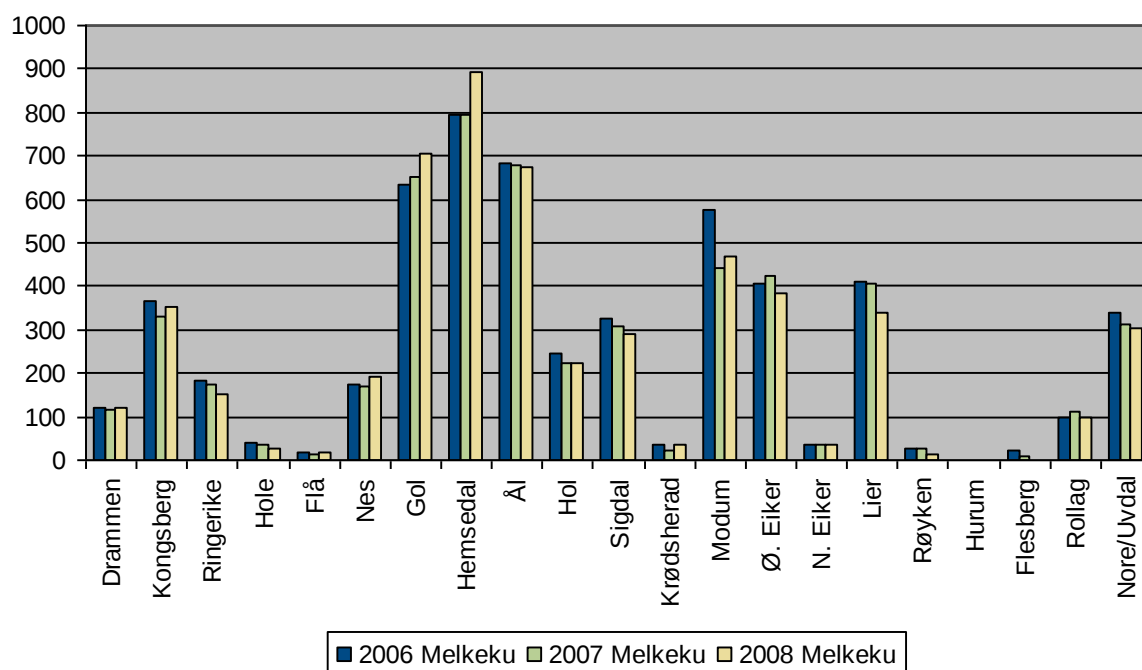
Saueholdet er den største husdyrproduksjonen i Buskerud regnet etter antall bruk med husdyr, og det er sauehold i alle kommunene. Kommunene Nes, Ål, Hol og Nore og Uvdal har alle over 3 500 søyer (6 200 søyer i Ål per 31. juli 2008). I perioden 2006 til 2008 har den generelle nedgangen i antall sau fortsatt, men kommunene Ringerike, Nes, Hol, Lier og Rollag har alle en liten økning i dyretallet fra 2007 til 2008.

De siste årenes jordbruksoppgjør har prioritert bedre økonomi i saueholdet. Ved søknad om produksjonstilskudd juli 2008 var det en svak økning i antall søyer, 1 år og eldre, men fortsatt nedgang i antall bruk på fylkesnivå. Bare de siste fem årene har det vært en nedgang på nærmere 150 sauebruk i Buskerud (740 bruk i 2003 mot 590 i 2008). Tilsvarende er antall søyer redusert med nærmere 6 000 dyr (41 000 søyer i 2003 mot 35 000 i 2008).

En fortsatt tilbakegang innen sauenæringen vil gi enda færre dyr på beite og føre til økende gjengroing av kulturlandskapet og økt risiko for tap av biologisk mangfold.

Buskerud Bondelag er godt i gang med et fireårig prosjekt (2008 – 2011) for å styrke saueholdet i Buskerud. Det er nedsatt en styrings- og en prosjektgruppe hvor Fylkesmannen i Buskerud er representert. Målsettingen med prosjektet er å øke antall vinterfôrede søyer samt legge forholdene til rette for mer rasjonell drift og bedret totaløkonomi. Både faglaga, fylkeskommunen og Innovasjon Norge prioriterer og koordinerer innsatsen for å motvirke situasjonen.

Oversikt over utviklingen i antall melkekuer i Buskerud

Tabell . Utviklingen i antall melkekuer i Buskerud. Tallene er pr. 31.07. og viser antall melkekuer pr. kommune.
Kilde: Søknad om produksjonstilskudd, Statens landbruksforvaltning.

Ved søknad om produksjonstilskudd pr. juli 2008, var det kun 290 bruk med melkeproduksjon igjen i Buskerud. Dette tilsvarer en nedgang på 160 bruk over en femårsperiode. Kommunene Hurum og Flesberg har ingen melkekuer igjen, og fem andre kommuner har under 40 melkekuer. Det har altså vært en negativ utvikling, men siste søknadsomgang viser en svak økning i antall melkekuer sammenlignet med året før.

Buskerud er et relativt lite melkefylke med bare 2% av landets melkeproduksjon (kvotestørrelse). Gjennomsnittskvota i fylket er 95 000 liter (98 000 l i landet). I 2008 var det 35 samdrifter i melkeproduksjon i Buskerud. De fleste av disse er i Hemsedal. Totalkvota for fylket er 37,5 millioner liter fordelt på 396 eiendommer. Samdriftene står for 30% av produksjonen, som i landet for øvrig, og utgjør 12% av besetningene. Gjennomsnittskvota per samdrift er 319 000 liter.

Den beskjedne pågangen etter oppkjøp av ledig melkekvote bekrefter tilbakegang i fylket, og dette bekymrer fylkesmannen. I 2007 var Buskerud det fylket der prisen for solgt kvote var lavest i landet med 4,15 kr/liter mot 7,61 kr/liter i landet.

Det er igangsatt et prosjekt for å beholde og styrke melkeproduksjonen i fylket. Buskerud Bondelag er eier av det fireårige prosjektet (2009 – 2012). Det er også nedsatt en styrings- og en prosjektgruppe hvor Fylkesmannen i Buskerud er representert. Målsettingen med prosjektet er å beholde dagens melkeproduksjon i Buskerud, få eksisterende produsenter til å fortsette og hjelpe ev. nye i gang. Både faglaga, fylkeskommunen og Innovasjon Norge prioriterer og koordinerer innsatsen for å motvirke situasjonen.

Økologisk landbruk

Kommune	totalt dyrka SSB 1999	økologisk areal	karens areal	% økologisk areal	% karens areal	totalt areal øko+karens	% økologisk og karens
Drammen	12539	773	0	3	0	377	3
Kongsberg	37480	4116	1166	8,4	2,8	4201	11,2
Ringerike	75128	2791	487	2,8	0,8	2702	3,6
Hole	22234	79	0	0,9	0	206	0,9
Flå	6896	37	389	0,5	0	37	0,5
Nes	14281	451	34	4,1	0,2	605	4,2
Gol	20832	3526	389	16,9	1,9	3915	18,8
Hemsedal	19641	1950	716	9,9	3,6	2666	13,6
Ål	31784	736	853	2,3	2,7	1589	5
Hol	16558	801	194	4,8	1,2	995	6
Sigdal	32967	2772	769	8,4	2,3	3541	10,7
Krødsherad	9271	939	123	10,1	1,3	1062	11,5
Modum	51645	5438	1048	10,5	2	6486	12,6
Øvre Eiker	52508	1398	10	2,7	0	1408	2,7
Nedre Eiker	8741	105	0	1,2	0	105	1,2
Lier	40123	2346	1550	5,8	3,9	3896	9,7
Røyken	16606	108	0	0,7	0	108	0,7
Hurum	13463	283	38	2,1	0,3	321	2,4
Flesberg	11579	1223	563	10,6	4,9	1786	15,4
Rollag	9780	1014	21	10,4	0,2	1035	10,6
Nore og Uvdal	18179	1590	165	8,7	0,9	1755	9,7

Sum 522235 da 30719 da 8077 da

Økologisk areal i % av totalareal i fylket: 5,9

Økologisk + karensareal i % av totalareal i fylket 7,4

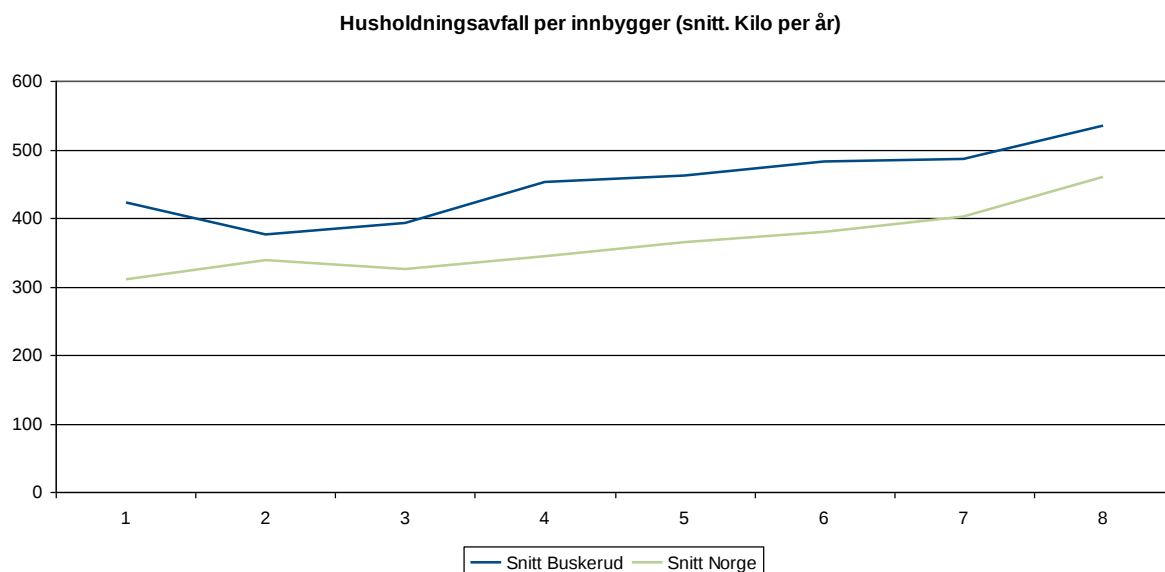
Karensareal i % av økologisk areal 26,3

Økologisk + karensareal i % av 10 % målet 74,3

Forklaring til tallene: Økologisk areal er areal (målt i dekar) som er godkjent som økologisk areal. Karensareal er areal som er under omlegging til økologisk produksjon, men som ennå ikke er godkjent som økologisk areal. Tabellen viser summen av disse to tallene i hver enkelt kommune. % økologisk + karens areal er den prosentvise andelen som dette arealet utgjør i hver enkelt kommune i forhold til det totale dyrkede arealet i kommunen.

Det er en nasjonal målsetting fra 2002 at 10% av dyrket areal i Norge skal være økologisk godkjent i 2010. I tillegg har den nye regjeringen et mål om at 15% av omsetningen og produksjonen fra norsk landbruk skal være økologisk innen 2015. Begge disse målene er ambisiøse, men vi er på god veg mot 10% målsettingen i Buskerud. Det er stor forskjell mellom kommuner. Dette henger mye sammen med hvilke hovedproduksjoner som finnes innen den enkelte kommune, men det har også stor betydning hvilke avsetningsmuligheter og produsentmiljø som er i nærområdet. I landssammenheng ligger Buskerud fylke som nr. 2 i forhold til økologisk omlagt areal i % av fulldyrket jordbruksareal i fylket.

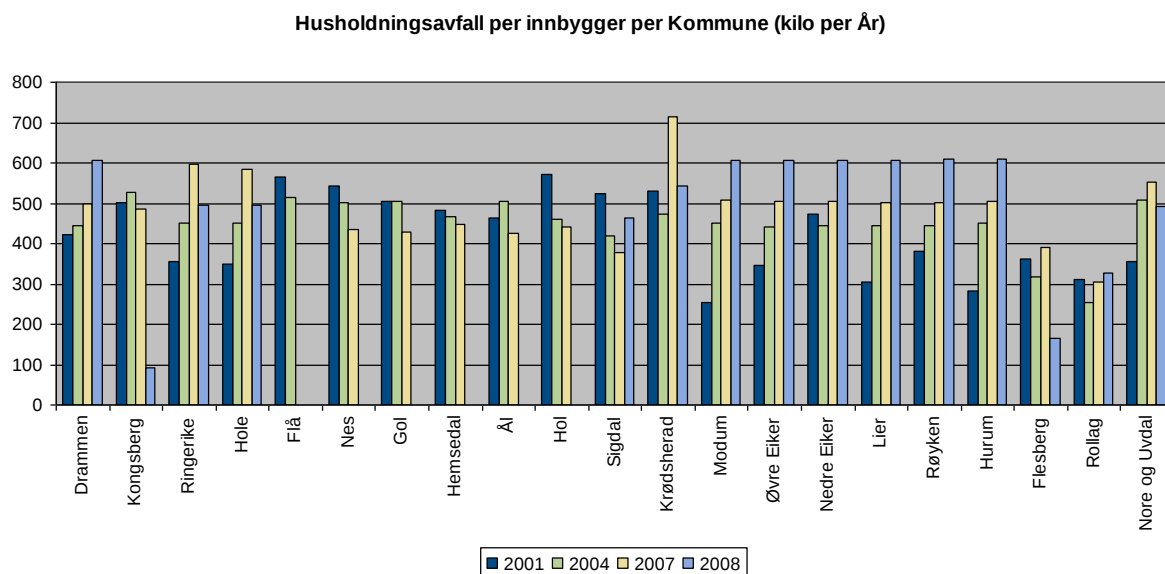
Husholdningsavfall per innbygger i Buskerud

Figuren viser hvordan Buskerud ligger an når det gjelder mengde husholdningsavfall i forhold til nasjonale tall. Figuren viser at Buskerud følger den nasjonale økningen i avfall per innbygger, men at Buskerud ligger betraktelig høyere enn gjennomsnittlig mengde for Norge.

Figuren viser også at Buskerud har ligget over landsgjennomsnittet i avfallsmengde pr. innbygger gjennom mange år. Kommunene kan jobbe for å redusere mengden husholdningsavfall.

Husholdningsavfall pr. innbygger kommunevis

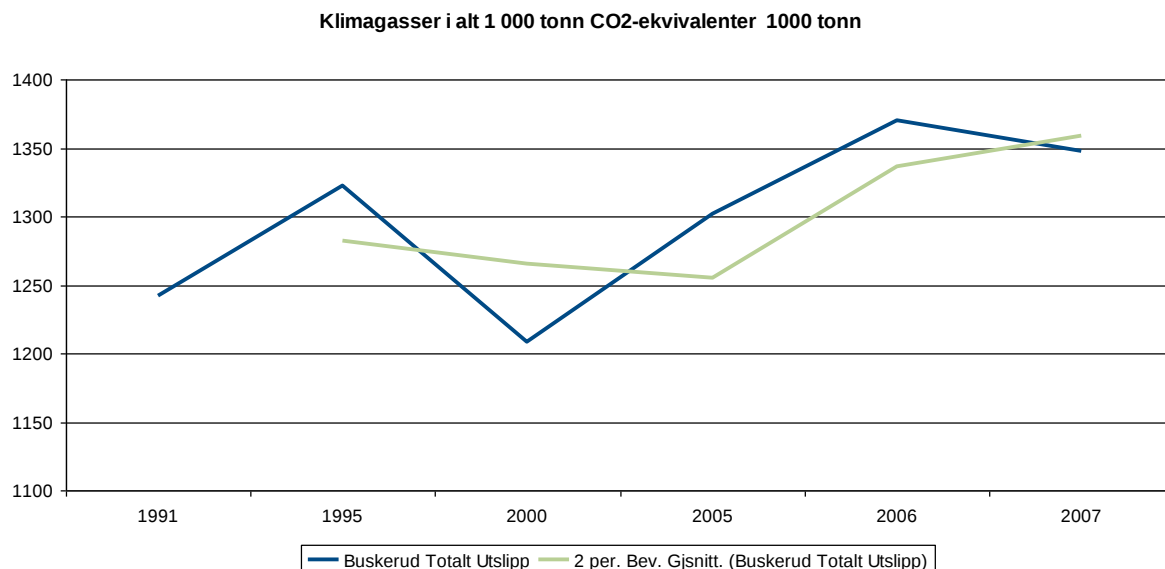
Figuren viser antall kilo husholdningsavfall per år per innbygger for hver kommune i Buskerud. Tendensen er at det er en økning i antall kilo per innbygger, selv om det kan variere litt både opp og ned fra år til år.

Nesten alle kommunene i fylket ligger over landsgjennomsnittet for mengde avfall per innbygger. Innsamlingssystemene for avfall kan påvirke mengden husholdningsavfall. Blant annet kan næringsavfall som leveres som husholdningsavfall føre til at mengdene husholdningsavfall framstår som høyere enn hva som faktisk er tilfelle. Hvis næringsavfall leveres som husholdningsavfall betyr det i tillegg ofte at regningen for næringsavfallet belastes husholdningene gjennom renovasjonsgebyret.

Utslipp av klimagasser i Buskerud

Utslipp av klimagasser skjer både fra naturlige prosesser og fra menneskelige aktiviteter. Gjennom lang tid har det vært en rimelig balanse mellom produksjon av klimagasser og opptak av klimagasser som for eksempel gjennom plantenes nedbrytning (forråtnelse) og vekst (fotosyntese). Fotosyntesen binder opp CO₂ fra luft for at plantene skal vokse og formere seg. Plantenes åndingsprosesser og forråtnelse bidrar til tilsvarende utslipp av CO₂ tilbake til luften. Utslippene tas altså opp igjen gjennom naturlige prosesser og stoffene inngår i et naturlig kretsløp.

Etter den industrielle revolusjonen fra midten av det 19. århundret har utslippene av klimagasser på grunn av menneskelige aktiviteter økt målbart. Selv om utslippene av klimagasser på grunn av menneskelige aktiviteter i dag kun tilsvarer omkring fem prosent av de naturlige utslippene er de urovekkende av flere grunner. For det første har de menneskelige aktivitetene ført til at utslippene har akselerert (det vil si økt hvert år) fordi stadig mer mineralsk olje omdannes til klimagasser. For det andre blir vi mennesker stadig mer avhengige av nye klimagassutslippende aktiviteter. Menneskene blir mer og mer bundet opp til aktiviteter som forsterker utslippene av klimagasser. Disse menneskeskapte utslippene kommer i tillegg til de naturlige. Naturen klarer ikke å ta opp alle disse utslippene av klimagasser. Rundt halvparten av de menneskeskapte utslippene blir værende igjen i atmosfæren. Det er denne årlige netto tilførselen av CO₂ og andre klimagasser som bidrar til de menneskeskapte klimaendringene.

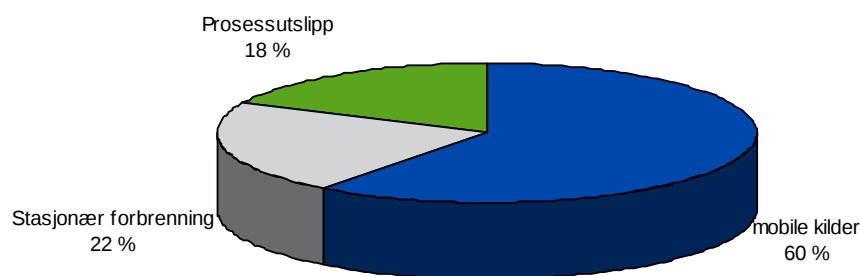
For å lykkes i å redusere klimagassutslippene må flest mulig engasjere seg i klimaproblematikken ved å erstatte utslippsforhøyende aktiviteter med aktiviteter som gir såkalte null-utslipp. Dette angår derfor det enkelte lokalmiljø. Fylkesmannen vil følge opp med regelmessig å rapportere om resultater for Buskerud. Videre har regjeringen uttrykt ønske om at hver kommune rapporterer tilbake til publikum de resultatene kommunen har levert på klimaarbeidet og de målene kommunen søker å oppnå.

Resultatene for Buskerud er satt opp i figurene nedenfor. Den første figuren under viser utslipp av klimagassene CO₂, CH₄ og NO_x i 1000 tonn CO₂-ekvivalenter.

Som vi ser har utslippene av klimagasser fra Buskerud hatt en gradvis økning de siste 15 årene (jf. den lineære utviklingstrenden). Men utslippsresultatene varierer betydelig mellom de enkelte årene (jf. linjen Buskerud Totalt Utslipp).

Fordeling av utslipp av klimagasser i Buskerud i 2006

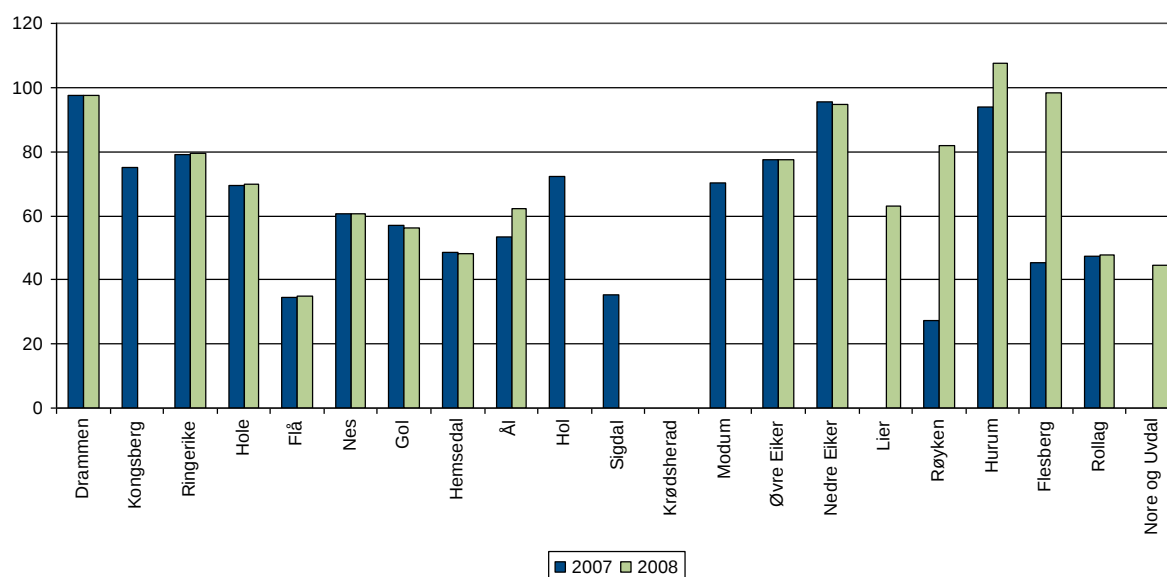
Utslipp alle sektorer 2006 - tonn CO₂-ekv.

Ved å sammenligne utslipp av klimagasser fra ulike menneskelige aktiviteter kan vi prioritere våre oppgaver slik at klimagassutslippene reduseres raskest mulig. De relative utslippene fra ulike menneskelige aktiviteter kan styrke vår fokus mot de endringer som har størst klimagassreduserende effekter i forhold til kostnader.

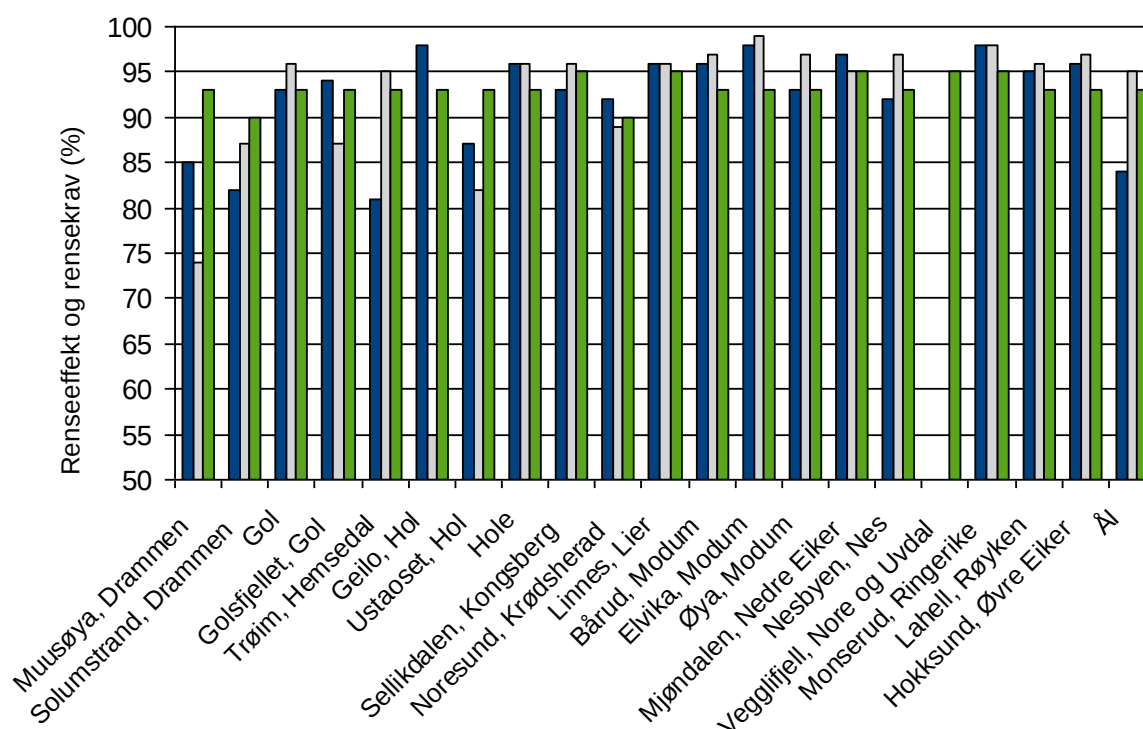
Figuren viser de relative utslippene fra tre grupper av prosesser: Stasjonær forbrenning, Prosessutslipp og Mobile kilder. Her ser vi at de mobile kildene bidrar med 60% . Dette gjelder nesten utelukkende kjøring med motorisert kjøretøy. Det er også denne prosessgruppen som har vist størst økning de siste årene. Fra de øvrige prosessgruppene (Stasjonær forbrenning og Prosessutslipp) er klimagassutslippene redusert de siste årene.

Andel befolkning tilknyttet avløpstjeneste

Figuren viser andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste i 2007 og 2008 for hver kommune i Buskerud.

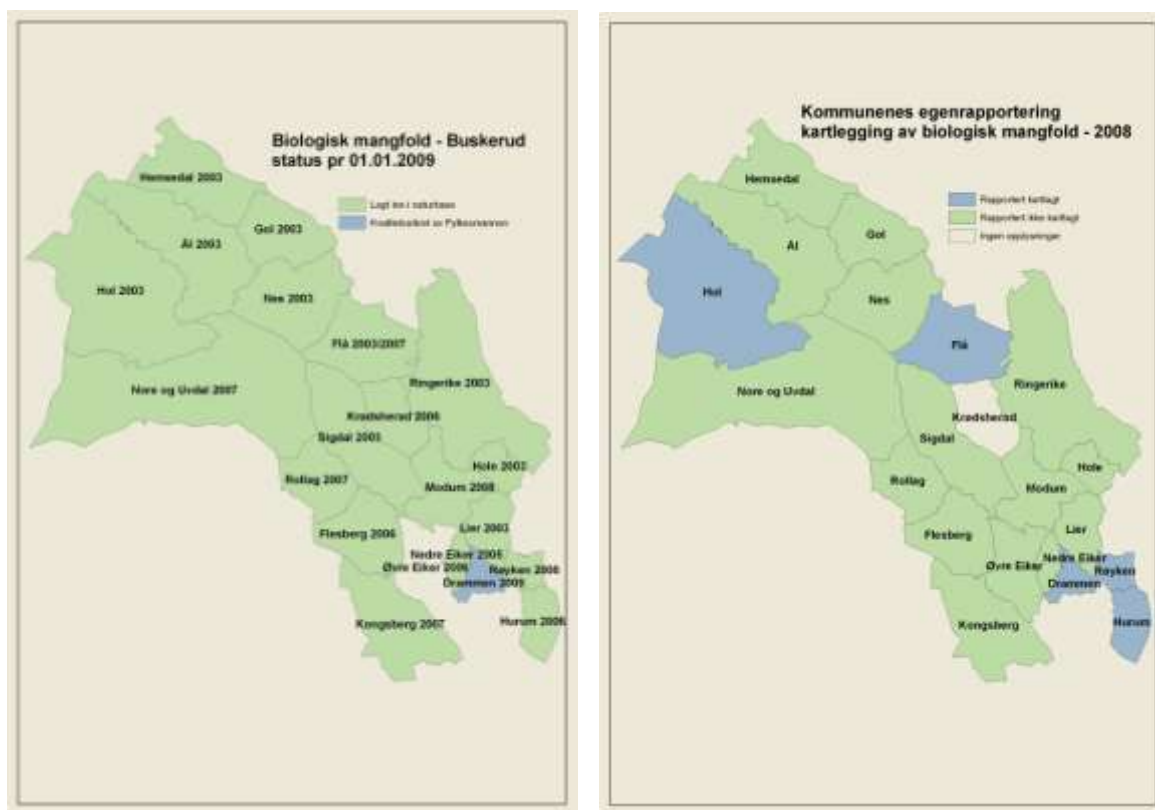
Renseeffekt for fosfor

Figur 1. Krav til renseeffekt og oppnådd renseeffekt for fosfor i 2006 og 2007 for større avløpsanlegg som håndterer kommunalt avløpsvann i Buskerud. Figuren omfatter de 21 anleggene som Fylkesmannen er forurensningsmyndighet for. Vegglifjell avløpsanlegg i Nore og Uvdal kommune er nylig satt i drift, og ikke har analysetall fra 2006 og 2007. Geilo renseanlegg og Muusøya renseanlegg var under ombygging i 2007, og hadde derfor redusert renseeffekt.

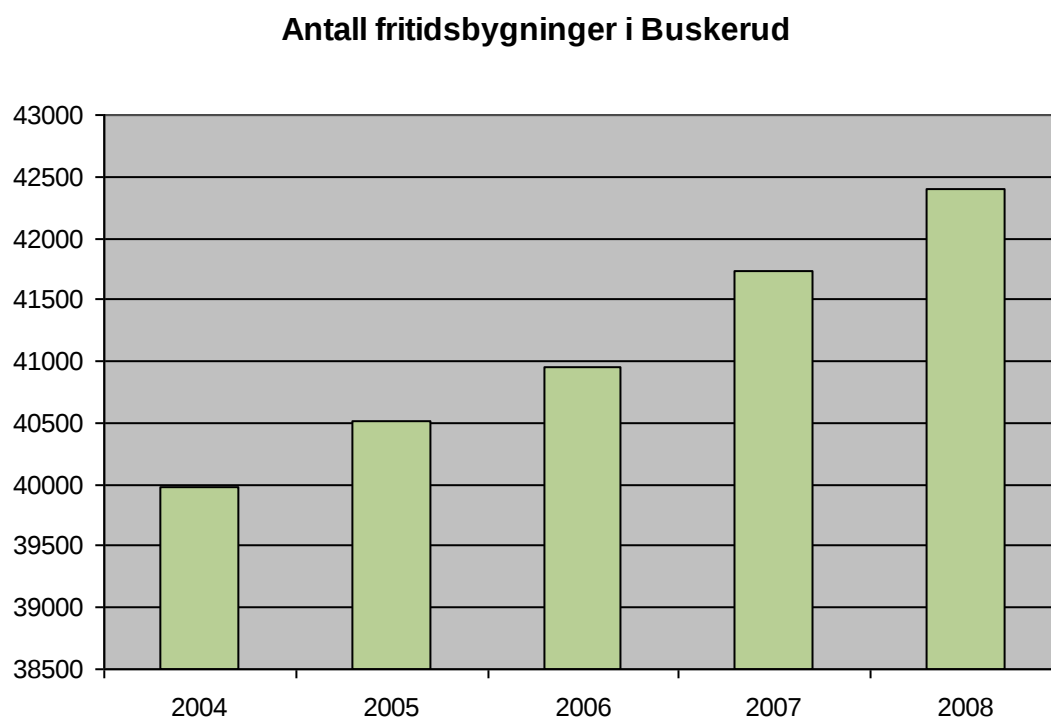
Fylkesmannen er forurensningsmyndighet for 21 avløpsanlegg som håndterer kommunalt avløpsvann i Buskerud. Dette gjelder større avløpsanlegg, det vil si anlegg som er tilknyttet mer enn 2 000 personekvivalenter (pe) og med utslipp til ferskvann eller som er tilknyttet mer enn 10 000 pe og med utslipp til sjø. Kommunen er forurensningsmyndighet for avløpsanlegg som er mindre enn dette. De større avløpsanleggenes rensekraft til fosfor varierer fra 90 til 95% (figur 1), avhengig av anleggenes størrelse og kapasiteten til resipienten (vannet/elven/sjøen der det rensede avløpsvannet slippes ut). 70% av anleggene oppfylte kravene til rensing av fosfor i 2007, og ingen anlegg med ordinær drift hadde mindre enn 82% renseeffekt (figur 1). Se også <http://fylkesmannen.no/hoved.aspx?m=812&amid=2457903> for oppsummering av kontrollaksjonen på avløpsanlegg i 2008.

Biologisk mangfold

Kommunal kartlegging av Biologisk mangfold startet som et landsomfattende prosjekt i 1999. Til nå har alle kommunene i Buskerud gjennomført 1. runde BM-kartlegging. Hvis kommunene rapporterer ingen BM-kartlegging i 2008, kan det for så vidt være riktig. Men kommunen har f. eks. gjennomført kartleggingen i 2006/2007. Kommunen har altså gjennomført kartlegging – men ikke i 2008.

Antall fritidsbygninger per kommune

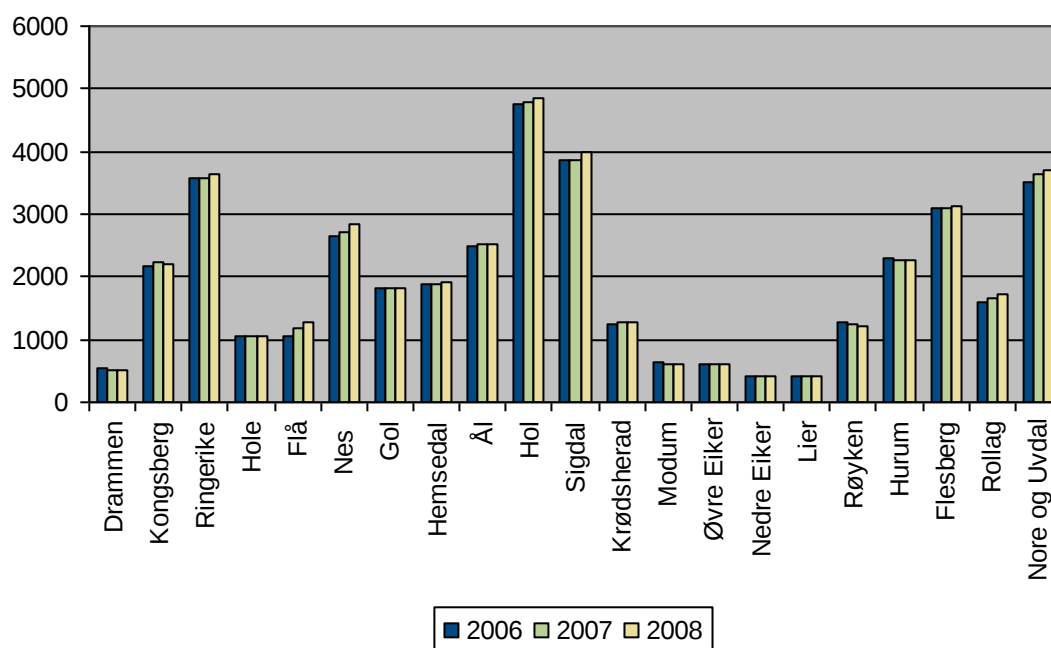

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tall pr. januar)

Buskerud er i dag et av landets største hyttefylker. Økt hyttebygging medfører et stort press på uberørt natur. Inngrepene kommer mange steder i konflikt med friluftsområder, landskapsinteresser og biologisk mangfold. Hyttebygging med tilhørende infrastruktur har ført til at de inngrepsfrie områdene er blitt redusert. Fjellområdene og randsonene mot fjellet er spesielt sårbare for inngrep. Flere steder fører hytteutviklingen til økte forstyrrelser for villreinstammene i Buskerud. Det store antallet hytter i deler av fylket medfører også betydelige trafikkbelastninger i ferier og helger.

Fylkesmannen er gjennom embetsoppdraget pålagt å medvirke til at fritidsbebyggelsen lokaliseres og utformes med vekt på landskap, miljøverdier, ressursbruk og estetikk. Planleggingen skal skje innenfor rammene av den nasjonale miljøvernpolitikken. I Stortingsmelding nr. 26 (2006-2007) om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand er det redegjort for viktige arealpolitiske føringer for lokalisering og utforming av fritidsbebyggelse. Her er det fastsatt hvilke nasjonale hensyn som skal ivaretas i kommunenes planlegging av fritidsbebyggelse. Miljøverndepartementet har også utarbeidet en egen veileder T-1450 for planlegging av fritidsbebyggelse.

Antall fritidsbygninger per kommune

Figuren viser fordelingen av eksisterende hytter mellom kommunene i Buskerud. Hovedtyngden av hyttene ligger i kommuner med attraktive fjellområder. Dette er også de kommunene som har størst vekst i antall hytter og der utbyggingspresset er størst.

Enkelte kommuner i nedre del av fylket har det siste året hatt en liten nedgang i antall hytter. Dette kan skyldes bruksendringer fra hytte til bolig.

Kart og geodata

Kart og geodata utgjør i dag en betydelig del av informasjonsgrunnlaget til stat og kommune. Forvaltningsloven, offentlighetsloven mv. har som mål at innbyggerne skal ha innsyn i offentlige vedtak og behandling av forslag og saker. I St.meld.nr.30 "Norge digitalt" – et felles fundament for verdiskapning slås det fast at moderne bruk av geodata, blant annet distribuert gjennom internett, gjør det lettere å få innsyn i saker. Bruk av geodata er derfor et sentralt element i kommunale servicetorg og som grunnlag for døgnåpen kommunal forvaltning. De aller fleste kommunene i Buskerud tilbyr i dag gode kartløsninger via internett.

Geovekst

Geovekst-samarbeidet under Norge digitalt er et omfattende samarbeid om etablering, vedlikehold, forvaltning og tilgjengeliggjøring av et felles detaljert grunnlag av basis geodata. Samarbeidet bygger på at den enkelte part har ansvar for å tilrettelegge og tilgjengeliggjøre egne data. Alle kommunene i Buskerud er medlemmer i Norge digitalt/geovekstsamarbeidet.

Kommunene i Buskerud har i løpet av de siste årene gjennomført flere omfattende prosjekter på kartsiden. Matrikkelen ble vedtatt tatt i bruk som offisielt eiendomsregister i februar 2007. Matrikkelen erstatter tidligere GAB-register (grunneiendoms-, adresse- og bygningsregister) og omfatter i tillegg eiendomskart. Alle kommunene i Buskerud har konvertert eiendomsdata og tatt i bruk Matrikkelen.

Alle kommunene i fylket har gått over til Norges nye offisielle geodetiske datum, European Reference Frame 1989(EUREF89). Kommunene har dessuten konvertert basis geodata til SOSI versjon 4.0.

Arealressurskartlegging, temadata og plan

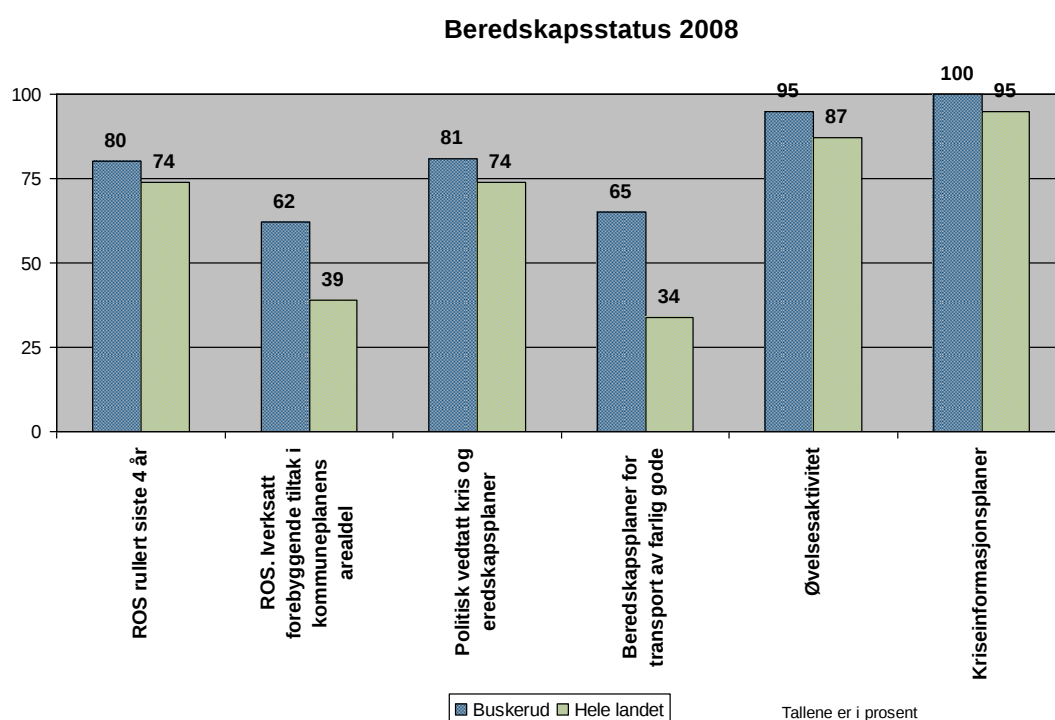
Fra 2008 er Digitalt Markslags Kart (DMK) erstattet med Arealressurs (AR5). AR5 skal dekke behov for arealressursinformasjon blant annet ved arealplanlegging, landbruksforvaltning og landbruksnæringer. Kommunene har ansvar for ajourhold av datasettet.

I perioden 2006 til 2008 hadde Fylkesmannen ansvar for et samarbeidsprosjekt mellom kommunene i Buskerud, KS-Buskerud, Statens kartverk og Buskerud fylkeskommune. Prosjektet hadde som formål å etablere digitale, standardiserte kommuneplaner tilgjengelig for publikum via internett. Ved utgangen av prosjektperioden presenterer de fleste kommunene i fylket arealplaner enten via sine kartportaler eller i form av pdf filer på internett. Flere av kommunene tilbyr dessuten sine arealplaner som WMS-tjenester. Det er viktig at kommunene følger opp det digitale planarbeidet og videreutvikler sine kartportaler.

Beredskap

Beredskapsstatus

Nedenstående tall er hentet fra DSB's årlige spørreundersøkelse fra 2008. Undersøkelsen dekker 90% av landets kommuner, for Buskerud var svarprosenten oppgitt til 100% i rapporten. I nedenstående tabell er det tatt ut data om arbeid med risiko og sårbarhetsanalyser, beredskapsplaner, øvelsesaktivitet og kriseinformasjonsplaner. Tabellen er vist i prosent med sammenligning mellom landsgjennomsnitt og fylkessnitt.

80% av kommunene i Buskerud har rullert ROS i de siste 4 årene. Landsgjennomsnittet ligger på 74%

Når det gjelder andel av kommuner som har gjennomført ROS som knytter seg til samfunnssikkerhet på arealdelen i løpet av de fire siste årene, skårer Buskerud høyt (62%) i forhold til landsgjennomsnittet på 39%.

For beredskapsplaner som er politisk vedtatt viser andelen 81% mot et landsgjennomsnitt på 74%.

For beredskapsplaner for transport av farlig gods har 65% av kommunene beredskapsplaner mens landsgjennomsnitt ligger på 34%.

Når det gjelder øvelsesaktivitet de siste fire år, har 95% av kommunene hatt øvelser mot et landssnitt på 87%. Tallene viser øvelse for kriseledelsen. Aktiviteten på sektornivå kan være annerledes.

For beredskapsplaner for kriseinformasjon, viser diagrammet at 100% av kommunene har dekket dette.

Nasjonale mål, hovedprioriteringer for 2009

BARNEHAGE

Nasjonale mål for barnehagesektoren 2009

Regjeringen har følgende prioriterte mål og satsingsområder på barnehageområdet:

- Full barnehagedekning
- Høy kvalitet
- Lav pris

Full barnehagedekning

Fra 2009 innfører Regjeringen en individuell rett til barnehageplass for alle barn som har fylt ett år innen utgangen av august det året det blir søkt om plass. Målet for regjeringa er at alle barn skal få oppfylt sin lovfesta rett til barnehageplass.

For å sikre stabile rammevilkår og stimulere til videre utbygging og utvikling av barnehagetilbudet vil staten fortsatt finansiere drift og etablering av nye barnehageplasser i midlertidige og faste lokaler gjennom øremerkede tilskudd. Disse tilskuddene vil etter planen bli innlemming i kommunenes rammetilskudd fra 2011.

Høy kvalitet

Regjeringen har som mål å gi alle barn som går i barnehage et pedagogisk tilbud av høy kvalitet. Kompetansen til de tilsette er en viktig faktor for å sikre kvaliteten i barnehagene. Regjeringen ønsker derfor å øke tallet på pedagoger i barnehagene i 2009. Økningen i antall barnehageplasser har ført til utfordringer i forhold til å skaffe nok førskolelærere til barnehagene. For å sikre nok kvalifisert personell i alle barnehager har Kunnskapsdepartementet i 2007 lansert *Strategi for rekruttering av førskolelærere til barnehagen (2007-2001)*. På bakgrunn av strategien iverksetter regjeringen følgende tiltak:

- 150 nye studieplasser i førskolelærerutdanningen
- 150 nye studieplasser i ettårig videreutdanning for pedagoger med minst tre års høyere utdanning.
- Utvidelse av tilbudet med arbeidsrelatert førskolelærerutdanning for assistenter som jobber i barnehagene.

Målsettingen for 2008 er at barnehagesektoren gjennomfører kompetansetiltak på bakgrunn av *Kompetanse i barnehagen – strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren (2007 – 2010)*. I tillegg til lokale kompetanseutviklingstiltak vil departementet finansiere sentrale tiltak blant annet kompetanseutvikling i språkstimulering og flerkulturell pedagogikk for tilsatte i barnehagene, gjennom Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO).

For å fremme arbeidet med likestilling i barnehagen har departementet lagt fram *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnsopplæring (2008-2010)*. Planen inneholder blant annet etablering av demonstrasjonsbarnehager og rekrutteringsteam samt tildeling av midler til lokalt arbeid med likestilling i barnehagene.

Barnehagene skal være inkluderende og gi tilpasset tilbud, også for barn med særskilte behov. Departementet gir kommunene et eget tilskudd for tilrettelegging av barnehagene for barn med nedsatt funksjonsevne. Det er også et mål å øke delen minoritetsspråklige barn i barnehagen, og departementet gir tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn. I tillegg foreslå

departementet flere tiltak for å styrke kommunene og barnehagene i oppgaven med å legge til rette for god språkstimulering, blant annet gjennom kartlegging av språket til barn i førskolealder.

Regjeringen vil videreføre arbeidet mot mobbing gjennom *Manifest mot mobbing*. Tiltak rettet mot barnehagen vil inngå som en del av satsingen, med særlig vekt på å legge til rette for et godt lærings- og omsorgsmiljø.

Lav pris

Regjeringen vil at foreldrebetalingen for en barnehageplass skal være så lav at alle som ønsker det, skal ha råd til å betale for et barnehagetilbud av god kvalitet. Maksimalprisen videreføres derfor på samme nominelle nivå som i 2008. Dette innebærer at foreldrebetaling for en ordinær barnehageplass i 2009 vil koste kr 2 330 per måned og kr 25 630 per år.

GRUNNSKOLE

Hovedmål: En grunnopplæring av høy kvalitet

Denne hovedmålsettingen følger av vurderingene og prioriteringene i St.meld. nr. 31 (2007–2008) Kvalitet i skolen. Målet har fire deler:

- Elever og lærlinger skal få et bedre læringsutbytte.
- Elever og lærlinger skal ha et godt læringsmiljø.
- Skoleeiere og skoler skal bygge kvalitetsutvikling i skolen på systematisk resultatoppfølging.
- Lærere og skoleledere skal ha høy kompetanse.

Målene skal nås gjennom bl a følgende tiltak:

- forsterket opplæring i norsk og matematikk på 1.–4. trinn. En odelstingsproposisjon med forslag om lovendring vil bli lagt fram våren 2009
- mer tid til fysisk aktivitet på barnetrinnet som grunnlag for en mer variert skoledag og bedre læringsutbytte
- etablering av et program for inkluderende skolemiljø
- styrking av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet og tilsynet med grunnopplæringen
- iverksetting av et program for skolebibliotek
- et varig system for videreutdanning for lærere i prioriterte fag
- skolelederutdanning for nytilsatte rektorer og rektorer som ikke har formell skolelederutdanning fra før
- etterutdanning på prioriterte områder
- tiltak for lærerrekruttering

OMSORGSTJENESTEN

Den kommunale omsorgstjenesten omfatter alle innbyggere som er rammet av sykdom og/eller funksjonsnedsettelse. Omsorgstjenesten må organiseres slik at brukerne så langt som mulig kan leve og bo selvstendig og ha en aktiv og meningsfull tilværelse i fellesskap med andre. Tjenestetilbudet skal utformes i samråd med brukerne og slik lovgivningen forutsetter.

Omsorgstjenesten må få den prioritet og oppfølging som står i tråd med disse tjenestenes utfordring og størrelse, og i tråd med strategiene i Omsorgsplan 2015.

De langsiktige mål er:

- Et helhetlig og velfungerende omsorgstilbud med en aktiv omsorgsprofil, som er forberedt på å møte framtidens utfordringer
- En omsorgstjeneste som er til for alle uavhengig av alder, diagnose, problem eller funksjonshemning
- En omsorgstjeneste som er tilrettelagt for mennesker med demens
- God kvalitet som sikrer forsvarlig behandling og ivaretagelse av grunnleggende rettssikkerhet
- Et godt utbygd hjemmetjenestetilbud og tilstrekkelig og godt tilrettelagte sykehjem og omsorgsboliger
- Tilstrekkelig godt kvalifisert personell med større faglig bredde

Tiltak som er viktig for å nå målene:

- Planlegging av helse- og omsorgstjenestene
- Investeringsstilskudd til nye omsorgsboliger og sykehjem
- Dagtilbud for mennesker med demens
- Rekruttering og opplæring. Kommunene kan søke til fylkesmannen om midler gjennom Kompetanseløftet
- Bedre samhandling - på alle nivåer
- Oppfølging av normering av legeårverk i sykehjemmene
- IPLOS som en del av den kommunale saksbehandlingen
- Etablering av undervisningshjemmetjenester etter samme modell som undervisnings-sykehjem
- Kartlegging av kosthold og ernæring i sykehjem
- NY håndbok om helse- og sosialtjenesten i kommunen
- Nettstedet Helse og omsorg

BARNEVERN

Nasjonale mål for barnevernstjenesten:

- Barneverntjenestens oppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse eller utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.
- Barneverntjenesten skal bidra til at alle barn og unge får gode oppvekst- og levekår.
- Barneverntjenesten skal være samarbeidende og åpent og internkontrollen skal bidra til å sikre god kvalitet på tjenester og tiltak og høy rettssikkerhet i alle faser i behandlingen av barnevernsaker for barn og foreldre.

SOSIALTJENESTER

Nedenfor følger noen punkter som er tatt ut fra IS-1/2009 – Nasjonale mål, hovedprioriteringer og tilskudd for 2008 fra Helsedirektoratet, samt Nasjonale mål, hovedprioriteringer og tilskudd til de sosiale tjenestene i og utenfor NAV-kontorene for 2009 fra Arbeids- og velferdsdirektoratet.

1 NAV

Arbeids- og velferdsetaten ble formelt etablert 1. juli 2006, og skal i samarbeid med landets kommuner etablere lokale arbeids- og velferdskontorer over hele landet. Det har vært et mål at det ved utgangen av 2009 skal være felles lokale NAV-kontor i alle landets kommuner. På grunn av praktiske forhold vil den fysiske etableringen i noen kommuner først skje i 2010 i Buskerud.

Det er et nasjonalt mål at hele befolkningen skal sikres god tilgang på sosiale tjenester av god kvalitet. Kommunene har ansvaret for å fremme økonomisk og sosial trygghet, bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til økt likeverd, likestilling og forebygge sosiale problemer.

Gjennomføringen av NAV-reformen og implementering av kvalifiseringsprogrammet er to prioriterte områder for Regjeringen i 2009.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har vurdert de mest sentrale/reformkritiske kompetanseområdene til å være: samhandlingskompetanse, brukermedvirkning, metodekompetanse og veiledningskompetanse. Kommunene innehar nøkkelkompetanse på disse områdene, og Arbeids- og velferdsetaten på regionalt nivå, i samarbeid med fylkesmennene og KS, utvikler opplæringsplaner for kompetanseutvikling. SHdir vil i 2008 videreføre tilskuddet til fylkesmannsembetene for stimulering av utvikling av kompetanse i sosialtjenesten.

2 Ungdom i sviktsonen

Ungdom i sviktsonen- eller ungdom i risiko- er et prioritert satsningsområde og gjelder ungdom i aldersgruppen 14 – 25 år. Dette er ungdom som er særlig risikoutsatt for blant annet å kunne utvikle rusmiddelmisbruk, eller har allerede utviklet et misbruksmønster uten nødvendigvis å være identifisert av hjelpeapparatet. Det kan for eksempel være ungdom som dropper ut av skolen, utvikler kriminell atferdskultur, tester rusmidler tidlig, har minoritetsrelaterte vansker, har vært usatt for fysiske eller psykiske overgrep eller annen omsorgsvikt, flere sliter med selvskading, spiseforstyrrelser og selvmordsatferd. Det er viktig å utvikle tjenester som kommer tidlig inn og fanger opp de unge før problemene ta overhånd eller har blitt irreversible. Kommunene har en viktig rolle når det gjelder koordinering og samordning av eksisterende virkemidler overfor målgruppen. Dette kan gjøres ved å involvere bl.a oppfølgingstjenesten NAV-kontorene og barnevernstjenesten.

3 Individuell plan

Kommunen må sørge for at alle som har behov for langvarige og koordinerte tjenester og som ønsker det, får utarbeidet en individuell plan.

4 Kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad

Fra og med 1.november 2007 innførte regjeringen et kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad overfor personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og som har ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden.

Kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad hjemles i et nytt kapittel 5A i sosialtjenesteloven og trer i kraft i kommuner som har etablert et lokalt NAV-kontor sammen med den lokale arbeids- og velferdsetaten. Formålet med kvalifiseringsprogrammet er å forsterke innsatsen overfor personer som i dag blir avhengige av sosialstønad over lenger tid. Deltakelse i programmet skal bidra til at flere i målgruppen kommer i arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging fra det lokale NAV- kontoret. Dette må sees i sammenheng med annet sosialfaglig arbeid, som barnefattigdom, økonomi- og gjeldsrådgivning, boligsosialt arbeid og kommunalt rusfaglig arbeid.

5 Tiltak for bostedsløse

På vei til egen bolig 2005-2007 er regjeringens strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Strategien bygger på St.meld. nr. 23 (2003-2004) *Om boligpolitikken* og skal videreføre målsettinger fra *Tiltaksplan mot fattigdom*. Strategien er også en videreføring av *Prosjekt bostedsløse* som ble avsluttet i 2004. Husbanken har koordineringsansvar.

Strategien finnes på <http://odin.dep.no/krd/norsk/tema/bolig/016031-120017/dokbn.html>

Regjeringen opprettholder arbeidet med å bekjempe bostedsløshet i 2009 ved å videreføre tilskuddsordningen for å styrke de ordinære oppfølgingstjenestene til vanskeligstilte på boligmarkedet.. Satsningen er administrert av Arbeids- og velferdsdirektoratet i nært samarbeid med Fylkesmannen og husbanken. Arbeids- og velferdsdirektoratet har overordnet ansvar for

kunnskapsinnhenting og fagutvikling av boligsosialt arbeid. I dette ligger et ansvar for utvikling av tjenester til vanskeligstilte på boligmarkedet. En større evaluering ble avsluttet ved utgangen av 2007.

Fylkesmannen vil i samarbeid med Husbankens regionkontor invitere kommunene til seminarer om boligsosialt arbeid i 2009. Arbeidsseminarene vil ha fokus på resultatmålene i den nasjonale strategien og oppfølgingstjenester for bolig.

Vilkår for tildeling av midler for 2009

Arbeids- og velferdsdirektoratet oppfordrer kommuner og bydeler til å søke om tilskudd over Kap. 621, post 63 til styrking og utvikling av oppfølgingstjenester til bostedsløse. Søknader med fokus på utviklings- og forsøksvirksomhet i tilknytning til resultatmålene i nasjonal strategi vil bli prioritert. Nytenkning, styrking av samarbeid på tvers av kommuner, tjenester og etater, samarbeid med frivillige organisasjoner, brukermedvirkning og bruk av individuell plan og vedtak på tjenester til oppfølging vil bli vektlagt. Søknader vil bli behandlet sammen med søknader om midler til kommunalt rusarbeid.

6 Kommunalt rusarbeid

Regjeringen har lagt frem en opptrappingsplan for rusfeltet. Planen omfatter hele rusfeltet og inneholder tiltak innen forebygging, behandling, rehabilitering og oppfølging. Opptrappingsplanen varer ut 2010 og vil legge føringer for arbeidet på rusfeltet i denne perioden.

Regjeringen har i 2009 lagt opp til en særlig satsing på risikoutsatte barn og unge og på økt kvalitet og kompetanse både i forebygging og i tjenestene for rusmiddelavhengige. Viktig er også den kommunale innsatsen etter institusjons- og fengselsopphold.

Det er viktig at kommunene ser forvaltningen av alkoholloven i sammenheng med det øvrige rusforebyggende arbeidet. Alkohollovens bestemmelser om salgs- og skjenkebevillinger er sentrale virkemidler for å forebygge skader av alkoholbruk. Kommunene oppfordres til å styrke kvaliteten av kontrollen med skjenkebevillinger.

Tilskuddsordningen til kommunalt rusarbeid er betydelig styrket i 2009. Spesielt er behovet for å gi personer som er i LAR bedre og tettere oppfølging. Kommunene må samarbeide tett med spesialisthelsetjenesten og kriminalomsorgen slik at personer får helhetlig og sammenhengende bistand når de skal inkluderes i lokalsamfunnet.

Helsedirektoratet vil i samarbeid med Fylkesmannen styrke oppfølgingen av tilskuddsordningene. Innsatsen på rusfeltet skal sees i sammenheng med Opptrappingsplanen for psykisk helse, Omsorgsplan 2015, Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering og Nasjonal strategi for arbeid og psykisk helse.

Tilskuddsordninger for kommunalt rusarbeid i 2009:

- Forsøk med bruk av tillitspersoner og koordinering av psykososialt arbeid
- Styrking av kommunenes oppfølgingsarbeid med rusmiddelmisbrukere
- Oppfølging av personer i legemiddelassistert rehabilitering (LAR)
- Lavterskel helsetiltak for rusmiddelmisbrukere, herunder tannhelsetjenester

Søknader blir behandlet sammen med søknader til boligsosialt arbeid.

7 Tiltak mot barnefattigdom

Regjeringen har i 2009 avsatt 24. mill. kroner til kompetanse- og utviklingstiltak for å forebygge og redusere fattigdom blant barn, unge og barnefamilier som mottar bistand fra sosialtjenesten. Midlene fra Arbeids- og velferdsdirektoratet kan anvendes til tiltak overfor det enkelte barn, eventuelt ungdom i alderen 18 til 24 år, direkte overfor familien eller til generelle tiltak som involverer barn i målgruppen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet følger opp tiltaket i nært samarbeid med Barne- og likestillingsdepartementet og likestillingsdepartementet og Barne-, undoms- og familiedirektoratet.

Nærmere informasjon om tilskuddet samt søknadsskjema finnes på:

<http://kommune.nav.no/152039.cms>

FOLKEHELSE

Psykisk helse

Kommunehelsetjenesten skal være pådriver for fremming folkehelsen i et tverrsektorielt innrettet arbeid.

Hovedstrategien for det lokale folkehelsearbeidet er å oppnå god forankring i kommune- og fylkeplan, godt kunnskapsgrunnlag og bred mobilisering.

Viktige nasjonale virkemidler er Helse i plan, Kommunehelseprofiler og partnerskap for folkehelse.

Folkehelse skal være et hovedhensyn i kommuneplanleggingen, herunder arbeidet for gode oppvekstvilkår og for jevnere sosial fordeling av faktorer som påvirker helse.

Det vises herunder til St. meld. nr. 16 (2002 – 2003) ”Folkehelsemeldingen” og St.meld. nr. 20 (2006 – 2007) ”Nasjonal strategi for å utjevne sosiale forskjeller” og ny Plan- og bygningslov.

Lavterskeltilbud innen fysisk aktivitet, kosthold, røykeavvenning, seksuell helse m.m. skal tilpasses alle, også brukergrupper med nedsatt funksjonsevne, etniske minoriteter og eldre.

Lavterskeltilbudene bør samordnes med det øvrige kommunale helsetilbudet, fremstå enhetlig og forankres bredt og tverrsektorielt.

Direktoratet anbefaler at lavterskeltilbud knyttet til hjelp til røykeslutt, økt fysisk aktivitet, endring av kostvaner, seksuell helse og forebygging av kjønnslemlestelse inngår som en integrert del av kommunenes tilbud innen forebygging, behandling og rehabilitering.

Jf. nasjonale strategi-/handlings- og opptrappingsplaner for fysisk aktivitet, kosthold, tobakk, rus, astma og allergi, forebygging av kjønnslemlestelse, kjønns sykdommer og HIV, skader og ulykker.

AREALPLANLEGGING

Nasjonal politikk i St. meld. nr. 26 (2006-2007) *Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand* skal følges opp i kommunenes planlegging. Her er det fastsatt arealpolitiske føringer for en rekke tema, blant annet klima og transport, villrein, miljøtilpasset fritidsbebyggelse, landskap, strandsone og vassdrag.

Klima og transport

Arealplanleggingen skal medvirke til reduserte utslipp av klimagasser, jfr. St. meld. nr. 34 (2006-2007) *Norsk klimapolitikk*. Det skal legges vekt på et bosettings- og utbyggingsmønster som begrenser transportbehovet. Planlegging av utbyggingsmønster og transportsystem skal samordnes, og det skal tilrettelegges for kollektive transportformer. De rikspolitiske retningslinjene for samordnet areal- og transportplanlegging, rundskriv T-5/93, skal legges til grunn.

Rikspolitisk bestemmelse for kjøpesentra, fastsatt 27. juni 2008, skal følges opp ved behandlingen av plan- og byggesaker. Formålet er å styrke eksisterende by- og tettstedssentre og bidra til effektiv arealbruk, miljøvennlige transportvalg og begrensede klimautslipp.

Støy

Kommunenes oppfølging av Miljøverndepartementets retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging T-1442 skal styrkes og arbeidet med støysonekart skal prioriteres. Nasjonal handlingsplan mot støy 2007-2011 gir overordnede føringer, også for forebygging av støyproblemer gjennom arealdisponeringen.

Barn og unges interesser

Kommunene skal sikre en god grøntstruktur i byer og tettsteder, blant annet arealer for barns oppvekstmiljø. Planleggingen skal skje i henhold til rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen, T-2/08. Regjeringen har uttrykt at disse retningslinjene skal håndheves strengere og barns behov skal veie tyngre enn de hittil har gjort.

Kystsone og vassdrag

Det er et nasjonalt miljømål å stanse nedbyggingen av strandsonen. Kommunene må ha en restriktiv holdning ved behandling av planer og dispensasjoner langs sjøen. De rikspolitiske retningslinjene for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen skal legges til grunn.

Vassdragene skal forvaltes gjennom en helhetlig arealpolitikk som sikrer vassdragslandskap, vassdragsbelter og vannressurser. Kommunene skal sikre disse miljøverdiene blant annet ved å innføre byggeforbudssoner langs vassdrag. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag, rundskriv T-1078, skal legges til grunn.

Fjellområder og villreinens leveområder

Planleggingen av fjellområder skal ivareta en bærekraftig forvaltning. Miljøverndepartementets veileder T-1450 om planlegging av fritidsbebyggelse gir nasjonale føringer. Villreinens leveområder og inngrepsfrie områder skal sikres.

Landskap, friluftsliv og biologisk mangfold

Landskapets kvaliteter skal ivaretas og utvikles, jfr. Den europeiske landskapskonvensjonen som trådte i kraft 1. mars 2004. Kommunene skal videre ta hensyn til truede arter og naturtyper, samt viktige friluftsområder. Norge har som mål å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010.

I tråd med overordnede mål er følgende i Fylkesmannens embetsoppdrag blant prioriterte oppgaver innenfor naturforvaltningsområdet i 2009:

- Truede arter/ansvarsarter (villaks, villrein, rovvilt og arter med egne handlingsplaner)
- Ivaretagelse av viktige arealer for biomangfold (vassdrag, vindkraft, strandsone, akvakultur, kulturlandskap med mer)
- Fremmede arter
- Helhetlig vannforvaltning i tråd med vannforskriften.
- Kartlegging av biologisk mangfold
- Sikring av friluftslivsområder

FORURENSING

Kommunene har i dag en sentral rolle i gjennomføringen av nasjonal miljøvernpolitikk. Betydelig myndighet etter forurensningsloven er delegert til kommunalt nivå de siste år. Det er viktig at kommunene forvalter regelverket og utfører øvrige oppgaver i samsvar med intensjonene. I 2009 vil det gjennomføres en landsdekkende undersøkelse som er rettet mot kommunens myndighet på avløpssektoren.

Avløp

Utslipp fra kommunal avløpssektor skal være i samsvar med Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften), del 4 Avløp. I 2008 ble det gjennomført en større kontrollaksjon mot de kommunale avløpsanleggene som Fylkesmannen er forurensningsmyndighet for. Denne aksjonen og andre tilsyn på avløpssektoren vil bli fulgt opp i 2009.

Kommunal saksbehandling i byggesak skal følge opp kravene i avfallsforskriften, kapittel 15 om byggavfall. Bestemmelsene trådte i kraft 1. januar 2008. I 2009 vil Fylkesmannen følge opp om kommunene har etablert rutiner for dette.

Akutt forurensing

Forurensingsloven har krav om at kommune skal sørge for å ha beredskap mot mindre tilfeller av akutt forurensning. Kommunene er organisert i beredskapsregioner. Et Interkommunalt utvalg for akutt forurensning (IUA) i hver region ivaretar beredskaps- og aksjonsplikten. Kommunene i Buskerud tilhører beredskapsregion 4: Buskerud, Sande og Svelvik. Denne interkommunale beredskapen er dimensjonert for å håndtere mindre, akutte utslipp. Beredskap mot større tilfeller av akutt forurensning er det Kystverket som har ansvaret for.

Fylkesmannen bistår (IUA) med råd og oppfølging av akutt forurensningssaker, og har ansvaret for oppdatering av miljøkart (MOB-land kart) og informasjon om sårbare miljøressurser.

Miljøgifter

Kommunene er myndighet for kapittel 2 opprydding i forurenset grunn ved bygge- og gravearbeider i forurensningsforskriften. Kommunene skal legge inn data fra bygge- og gravesaker i grunnforurensningsdatabasen (<http://www.sft.no/grunn/>) slik at den holdes oppdatert.

Tiltaksplan for forurensede sedimenter, Ren Drammensfjord 2015, vil fortsette i 2009.

Et stabilt klima og ren luft

St.meld. nr. 34 (2006-2007) Norsk klimapolitikk gir blant annet forventninger til kommunene med hensyn til lokale klimatiltak og lokal tilpasning til klimaendringer

Kommunen er forurensingsmyndighet etter forurensningsforskriftens kapittel 7 om lokal luftkvalitet.

Helhetlig hav- og vannforvaltning

Det skal sikres en bærekraftig bruk og vern av alle vannforekomster, for å oppå en miljøtilstand i ferskvann og marine områder som opprettholder (og om nødvendig restaurerer) naturlige arter og økosystemer, og som tar hensyn til helse og trivsel for menneskene. Fylkesmannen skal bidra til dette gjennom arbeidet med vannforskriften, overvåking, innhenting av data og tilrettelegging av kunnskap. Det skal fastsettes miljømål for vannforekomstene, utarbeides regionale forvaltningsplaner med tiltaksprogram, og iverksettes overvåking. Vannforvaltningen skal være helhetlig, økosystembasert og systematisk, og basert på bred medvirkning.

Forvaltningsplan for helhetlig vannforvaltning i vannregion Vest-Viken er på høring til juli 2009, og kommunene den berører inviteres til å gi innspill til planen. Fylkesmannen vil også arbeide med oppstart i nye vannområder i 2009. Det vil bli tatt kontakt med de kommunene dette berører.

Forvaltning av anadrome laksefisk og innlandsfisk

Fylkesmannen har regionalt ansvar for fiskeressursene ved pålagte oppgaver og delegert myndighet i henhold til lov om laksefisk og innlandsfisk med forskrifter. Dette innebærer bl.a. rapportering av fangst av laks til sentrale registre. Videre skal tiltak og tilrettelegging for laks og laksefiske stimuleres ved tildeling av midler fra Statens fiskefond. Naturfaglig konsesjonsvilkår i regulerte vassdrag skal oppdateres med revisjon bl.a. av utsettingspålegg og behov for oppfølgende undersøkelser i henhold til delegert myndighet. Ved inngrep i vassdrag skal biotopaspektet i varetas for å opprettholde godt vannmiljø. For å restaurere vannkvalitet og vannmiljø med hensyn på sur nedbør, skal kalking videreføres i samsvar med nasjonal kalkingsplan for vassdrag. Dette innebærer justering av kalkbehov etter vannkvalitetsmål og biologisk effektkontroll i utvalgte lokale vatn. Informasjon for å unngå spredning av uønska og fremmede arter i vassdrag er viktig. Trua og sårbare arter som edelkreps skal ha styrket vern bl.a. mot beskatning og sykdom ved oppfølging nasjonal handlingsplan.

**Fylkesmannen
i Buskerud**

Telefon sentralbord: 32 26 66 00

E-post: postmottak@fmbu.no

Besøksadresse:

Statens Hus,
Grønland 32,
Drammen

Postadresse:

Postboks 1604,
3007 Drammen
Internett: www.fmbu.no